

ЗМІСТ

ВІРШІ	2
СТОР. ОБКЛАДИНКИ ДНУ ІМ.О.ГОНЧАРА. В ДНУ ОБГОВОРЮВАЛИ ПРОБЛЕМИ ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ	1
ІАЦ НГУ. СТАТУВАЛА ВСТУПНА КАМПАНІЯ 2012 РОКУ	2
КОЗЛОВА Н.В., РУДЕНКО Г.А., «СТЕЖКА ДО НАРОДУ ВСТЕЛЕНА КВІТАМИ»	3
БОРИСТЕН №6 2012	
ВІКТОР БАБАНСЬКИЙ. ПРИВІТ АБО «ГЕЛЛО»	3
В. ДУМАНСЬКИЙ «НЕБУДЕННИЙ МИТЕЦЬ МИХАЙЛО ЧХАН»	4
ІНФ. ГОУН ОДА. У БРЮССЕЛІ ПРЕЗЕНТОВАНО ДОСВІД РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ НА ДНІПРОПЕТРОВЩИНІ	5
ОЛЬГА КАЙ. «ЗВИЧКА», «САМОТНІСТЬ»	6
ДНУ ІМ. О. ГОНЧАРА. «ОСВІТНІЙ МЕНЕДЖМЕНТ В УМОВАХ МІЖНАРОДНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ»	7
ІГОР СЮНДЮКОВ. «ГРА ІЗ ВОГНЕМ»	8
ІАЦ НГУ. «АБІТУРІЄНТАМ НГУ - ДОДАТКОВІ МІСЦЯ»	10
ІАЦ НГУ. «В НГУ СТВОРЯТЬ НОВУ ЛАБОРАТОРІЮ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»	10
ОЛЬГА ТУПИЦЯ. ЗАСОБИ МОВНОЇ ЕКСПРЕСІЇ ЯК ДОМІНАНТА ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ У РОМАНІ В. ПІДМОГИЛЬНОГО «МІСТО»	11
З. П. БОНДАРЕНКО. ДО НОВОЇ ЗУТРИЧІ, НАШІ ЮНІ МИЛІ ДРУЗІ	14
ІАЦ НГУ. ПОСОЛ ЯПОНІЇ В НГУ	15
А. ЛИПКІВСЬКА. МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНИЙ ТЕАТР В УКРАЇНІ: ВЧОРА, СЬОГОДНІ, ЗАВТРА	16
І. ІЛЬЧЕНКО. ЮНІ МАТЕМАТИКИ НА МОРСЬКОМУ УЗБЕРЕЖЖІ	20
ІНФ ГОУН ОДА. НАЗУСТРІЧ ЗАХОПЛЮЮЧИМ ПРИГОДАМ, РОЗВАГАМ, ПОВНОЦІННОМУ ВІДПОЧИНКУ!	21
І. БУРТИК. В 58-РІЧНИЦЮ КОМУНОЗВІРСЬКОГО ЗЛОЧИНУ В КІНГІРІ	22
О. БОРОДЮК. «СВІТАНОК» - ШЛЯХ СТАНОВЛЕННЯ	24
А. КАМІНЧУК. ЗОРЕЮ СВІТИТЬ УКРАЇНА	26
Д. ЯКОВЛЄВА. ОКСАНА МАКОВЕЦЬ - МАКІВ ЦВІТ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ	27
ГАННА ЧЕРІНЬ - ПОЕТЕСА, ПИСЬМЕННИЦЯ І ЛІТЕРАТУРНИЙ КРИТИК НА ЕМІГРАЦІЇ. ВІРШІ	28
ІАЦ НГУ. НАУКОВЦІ З МІЧИГАНУ ДОСЛІДЖУЮТЬ ЗСУВИ НА ЛЬОСОВИХ ГРУНТАХ В УКРАЇНІ	29
ДНУ ІМ. О. ГОНЧАРА. У КЛАСИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ НЕ БАЙДУЖИ Й ДО ПРОБЛЕМ ЗЕМЛЕРОБСТВА	30
ДНУ ІМ. О. ГОНЧАРА. БРАЗИЛЬСЬКІ МАГІСТРИ ЗВІТУВАЛИ ПРО СТАЖУВАННЯ В УКРАЇНІ	30
В. ЛУЦЕНКО. НЕ БУДЕМО БЕЗРОДНИМИ ІВАНАМИ	31
І. ФРАНКО. ВУГЛЯР	32
ДНУ ІМ. О. ГОНЧАРА. АЛЕН РЕМІ: «МИ ПРАГНЕМО, ЩОБ БІЛЬШЕ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ ПОБУВАЛИ У ФРАНЦІЇ»	35
У ІВАНА СМІХОВАНА. СМІХОВИНКИ .. 36	
КОЛЬОРОВА ВСТАВКА, КРАЩІ СТРАВИ УКРАЇНСЬКОЇ КУХНІ, РЕКЛАМА	3-4 С. ОБКЛАДИНКИ

В ДНУ обговорювали проблеми паливно-енергетичного комплексу України

На базі Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара відбулася нарада з проблем створення технологій та обладнання для підготовки і спалення вугілля на ТЕС України.

Уряд України розробив низку заходів, спрямованих на переведення вітчизняних ТЕЦ з природного газу на вугілля, що, за розрахунками фахівців, дозволить зекономити близько 6 млрд. кубометрів газу. Одним з перших заходів в цьому напрямку стала нарада вчених і виробників у ДНУ. Організатором зустрічі виступив Інститут геотехнічної механіки НАНУ, до участі були запрошені науковці з Інституту технічної механіки НАНУ, Інституту проблем матеріалознавства НАНУ, НДПК «Вуглемеханізація», Дніпропетровського національного університету ім. О.Гончара, Донецького фізико-технічного інституту НАНУ, Національної металургійної академії, Національного гірничого університету та інших наукових установ, де займаються проблемами підвищення ефективності згорання вугілля, мінімізацією шкідливих для довкілля викидів, розробляють альтернативні технології розпалювання і підтримки горіння вугілля. Виробників, зацікавлених у впровадженні сучасних розробок українських вчених, представляли генеральний директор «ДТЕК Східенерго» Д.А. Мергалієв, директор з генерації електроенергії ДТЕК Р.П. Сердюков, директор Придніпровської ТЕС Ю.П. Пересипкін.

Генеральний директор «ДТЕК Східенерго» означив коло проблем, у розв'язанні яких сьогодні зацікавлені енергогенеруючі компанії. Зокрема, Д.А. Мергалієв наголосив на перспективності впровадження розробок за такими напрямками: промислова безпека і мінімізація виробничих аварій; безпека життя і здоров'я працівників ТЕС; плазмові та альтернативні технології розпалювання і підтримки горіння вугілля; підвищення ефективності роботи енергоблоків та зниження собівартості електроенергії; новітні методи діагностики обладнання; проблеми збереження довкілля, мінімізація шкідливих викидів сірки і азоту та інші.

Від Дніпропетровського національного університету ім. О.Гончара ініціатори проекти представили: д.ф.-м.н. Башев В.Ф., к.т.н. Гонтарев Ю.К., с.н.с. Білогуров С.О., к.т.н. Толстопят О.П., с.н.с. Флеєр Л.О., д.т.н. Санін А.Ф., к.т.н. Накашидзе Л.В., д.т.н. Джур Є.О.

Увагу аудиторії викликала доповідь співавторів проекту «Енергозберігаючі технології згорання газу і рідкого палива» О.П. Толстопята і О.Л. Флеєра. Науковці зазначили, що роботи, які проводяться в цьому напрямку в ДНУ, спрямовані на оптимізацію спалення газу і рідкого палива і пов'язані з дослідженням процесів отримання водопаливних емульсій та ефектів, які виникають при їх згоранні. За словами доповідачів, емульговане паливо використовується на ТЕЦ США, Італії, Данії, на металургійних та трубних заводах Росії і Казахстану. Сьогодні таке паливо на світовий ринок постачається Венесуелою. Тому створення і використання водопаливних емульсій є дуже перспективним напрямком у роботі галузі.

Ю.К. Гонтарев і С.О. Білогуров представили доповідь «Використання автономних тепло- і парогенеруючих комплексів як альтернатив централізованого теплопостачання». Протягом 15 років в ДНУ ведуться дослідження з використання біомаси в якості енергоресурсів для малих і середніх підприємств, що використовують пару з технологічною метою. За словами дослідників, використання біомаси дозволяє значно покращити екологічну ситуацію в промислових регіонах.

Інформаційно-аналітичне агентство ДНУ ім.О.Гончара.

Стартувала вступна кампанія 2012 року

Другого липня стартувала вступна кампанія 2012 року. У вищих і професійно-технічних навчальних закладах Дніпропетровщини розпочався прийом документів від абітурієнтів. За дорученням голови облдержадміністрації Олександра ВІЛКУЛА його заступник Марія ПУСТОВА перевірила роботу приймальної комісії Національного гірничого університету (НГУ).

«Сьогодні перед вишами стоїть важливе завдання – провести вступну кампанію організовано та на належному рівні. Вона має проходити відкрито, прозоро і об'єктивно. Таке завдання ставлять перед нами наш Президент Віктор Янукович, Міністр освіти і науки, молоді та спорту Дмитро Табачник та керівники Дніпропетровської області Олександр ВІЛКУЛ. Усі виші нашого регіону готові до прийому абітурієнтів, – сказала Марія ПУСТОВА, – за завданням губернатора в головному управлінні освіти і науки облдержадміністрації працює спеціальний оперативний штаб з питань вступної кампанії. Завдання цього штабу – надати дієву консультаційну допомогу абітурієнтам. Із липня по вересень в ньому працює гаряча лінія за номером (056) 770 82 42».

Ректор НГУ Геннадій ПІВНЯК ознайомив заступника голови облдержадміністрації з

умовами, які забезпечує вищий навчальний заклад для абітурієнтів 2012 року.

У Гірничому університеті приймальна комісія працює з понеділка по п'ятницю з 9:00 і до останнього абітурієнта. Як і в усіх вишах Дні-

пропетровщини прийом заяв і документів проводиться у такі строки: денна форма навчання – з 2 липня по 31 липня, заочна, вечірня форми навчання – з 9 липня по 7 серпня.

Щодня абітурієнти Національного гірничого університету можуть отримати будь-яку інформацію в Приймаль-

ній комісії. На базі приймальної комісії працюють відповідальні секретарі та юристи, які надають консультації вступникам. Ректор НГУ Геннадій Григорович ПІВНЯК проводить

прадід, дід та батько були шахтарями. Це вже наша сімейна традиція, яка передається із покоління в покоління. Шахтар престижна професія. І провідним закладом у цій галузі є Національний Гірничий університет. Тому я і обрав саме цей виш, щоб здобувати тут освіту, щоб стати висококваліфікованим спеціалістом. Документи я вже подав. Працівники приймальної комісії компетентні, відповідальні та доброзичливі», – сказав Максим Гай, абітурієнт з Павлограду.

Подавати документи для вступу до НГУ можна як в традиційному паперовому вигляді, так і в електронному. Якщо заява на вступ подається в електронному вигляді, то приймальна комісія виша отримує інформацію про вступника з Єдиної державної електронної бази освіти України (ЄДЕБО (<http://osvita.com>)), фіксуючи його у системі КОНКУРС (<http://www.vstup.info/>), в яку також своєчасно вносяться дані про вступників, з «паперовими» заявами. Таким чином, електронна система дає можливість відслідковувати динаміку подачі заяв і конкурсну ситуацію за кожним напрямком.

прийом з питань вступу до університету кожної середи з 11:00 до 13:00.

Заступник голови облдержадміністрації відвідала аудиторії, де проходить реєстрація і прийом документів. Усі кабінети технічно забезпечені, кожен абітурієнт отримує індивідуальний підхід. Як зазначив Геннадій ПІВНЯК, керівництво університету доклало багато зусиль для того, щоб мінімізувати час прийому документів та забезпечити належні умови для абітурієнтів і їхніх батьків.

Марія ПУСТОВА поспілкувалася зі вступниками, їхніми батьками, які позитивно оцінили роботу приймальної комісії.

«Я хочу бути шахтарем, тому що мої

Стежка до народу встелена квітами

З метою активізації краєзнавчої роботи в загальноосвітніх закладах Солонянського району, вивчення обрядів та традицій рідного краю, збереження народної спадщини, формування культурного, просвітницького світогляду підростаючого покоління п'ятий рік поспіль проходить районний фольклорний ярмарок «Стежка до народу встелена квітами», який у цьому році відбувся 29 травня.

Зранку на площі поблизу Центру дитячої та юнацької творчості вже смачно пахли деруни, пиріжки, борщі та галушки. Святково одягнені, в свитках та вишиванках учасники ярмарку прикрашали світлиці, ладнали тини та готувалися до виступу. Фольклорні колективи художньої самодіяльності з 19 шкіл району повинні були прорекламувати українське національне вбрання та традиційні страви.

Гостей та учасників фольклорного ярмарку привітали голова районної ради Мяснікова Л.М., керівник відділу освіти Хрипко І.В. та голова районного комітету Солонянської районної організації профспілки працівників освіти і науки України Сиволоб В.М.

На ярмарок запрошували всіх дві господині, ролі яких вдало зіграли педагог-організатор Василівської ЗСШ-інтернату Крючкова Т.В. та керівник гуртка ЦДЮТ Черненко А.Л.

Ярмарок розпочався конкурсом реклами української національної страви. I місце за рекламу українського борщу вибороли учасники фольклорного колективу Привільнянської СШ, II місце – Червономаляцького НВК за рекламу дерунів, III місце – Військової СШ за рекламу пирогів.

А після дегустації страв на всіх присутніх чекала реклама українського національного вбрання. Тут

переможцем став фольклорний колектив Петриківської НСШ за рекламу шароварів та жіночих чобітків, а призерами – Новопокровська СШ (реклама оселедця-чуба) – II місце та Березнуватівська СШ (реклама дівочої коси) – III місце.

Після цього учасники свята запросили гостей на огляд-конкурс світлиць з виставкою декоративно-ужиткового мистецтва. Найкращою світлицею була визнана світлиця Малокалінівської НСШ, на II місці – Мопрівська СШ, на III – Дзержинівська СШ.

До фольклорних дитячих колективів долучилися педагогічні колективи художньої самодіяльності загальноосвітніх закладів району - це розпочався конкурс художньої самодіяльності працівників освіти району. Різноманітний репертуар виконавців-вчителів захопив не тільки склад журі, а й учнівську молодь. Як одна мить промайнули перед очима 27

виступів: українські естрадні та народні пісні, російські естрадні пісні, театральні дійства та авторські вірші. I місце посів колектив Солонянської СШ №1 (Гандрабура Ю.В.), II місце – Аполонівської НСШ (Чумаченко А.Л), III місце розділили Новопокровська СШ (Слободянюк І.Б.) та Дзержинівська СШ (Слободянюк О.Б.). Заохочувальні призи отримали вчителі Жданівської СШ Смірнов О.О. та Денисенко В.А., вчителі Привільнянської СШ – Серпокрил Л.Ю. та Голомутько Р.С. Гарний настрій усім присутнім подарував хореографічний колектив ЦДЮТ «Веселка» з композицією «Прийшла весна» (керівник Макаренко Г.М.), а закінчилося свято виступом вихованців вокального гуртка ЦДЮТ, що працює на базі Березнуватівської СШ Пазін А. та Самарець Л. (керівник Кузьменко В.М.).

**КОЗЛОВА Н.В., РУДЕНКО Г.А.,
методисти
Солонянського ЦДЮТ.**

● З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

**Віктор БАБАНСЬКИЙ
(Нью-Джерсі, США)**

ПРИВІТ АБО «ГЕЛЛО»

Шановні творці «Бористену»!

В квітневому номері Вашого журналу з цікавістю прочитав коротенький допис Дарини Сухоніс – Бутко «Що означає слово «алло»?». Маловідомі факти звичайно привернули не лише мій інтерес, а й, очевидно, також інших читачів. Однак, вважаю за потрібне звернути увагу на наступну, на жаль, поширену «помилку» в Україні транслітерації іноземних слів по-нашому. Помилка

очевидно поширена з тиску від північного сусіда які не мають в їхньому «язику» букви «Г».

Слово «алло» походить з англійського «hello» і проблема в тому що українською вона має бути написана як «гелло», однак аж ніяк «хелло». Цей «феномен» тобто, історичний тиск з північного сусіда, має щоденне підтвердження у спілкуванні з «четвертою хвилею» наших емігрантів у США, коли вони пишуть

і вимовляють англійські слова в яких вживається латинська буква «Н» українською мовою. Наприклад, слово «Manhattan» пишуть і вимовляють «Манхетен», слово «House» вимовляють «хаус» і тому подібне.

Цілком помилково латинську букву «Н» передавати українською як літеру

«Х». За усіма граматичними і фонетичними правилами це має бути наша така природна літера «Г». Після багаторічного Московського тиску на Україну цілком зрозуміло куди ж зникла та літера «Г» в слові «алло», про історію походження якого оповідає у своєму дописі Дарина Сухоніс – Бутко.

Ми не лукавили з тобою

Небуденний митець Михайло Чхан

Про одного з найпомітніших поетів
Придніпров'я 1960 — 1970 років

Майже непомітною минула одна сумна дата. 25 років тому перестало битися серце Михайла Чхана — одного з найпомітніших поетів Придніпров'я 1960 — 1970 років. Його називали «патріархом духу». Не раз на творчих зустрічах криворізького поета Віктора Гриценка з читачами чув, як він наголошував: «Я, мабуть, не відбудуся б як поет, якби доля не звела мене з Михайлом Чханом». Уперше з творчістю М. Чхана я познайомився, коли 1991 року в криворізькому альманасі «Саксагань» побачила світ його «шухлядна» повість «Кам'янські балади», завдячуючи все тому ж Вікторові Гриценку.

П'ять років тому назад завдяки криворізьким просвітянам мені пощастило побувати на невеличкому сільському цвинтарі біля села Кам'янки, де скромна поетова могила.

Народився Михайло Антонович 14 вересня 1926 року в селі Кам'янка Апостолівського району. Людина чесна й мужня, із складною, суперечливою, непересічною долею. Він належить до тієї когорти літераторів, які двічі приймали на себе вогонь — у роки війни і в застійні часи. На людей, які зустрічалися з ним, справляв велике враження — простий сільський хлопець, від землі, смаглявий, міцно збитий і в той же час цілком міський інтелігент, інженер за фахом, історик, а найперше — поет. Проста, відкрита й добра душа, друг і надійний товариш. Ерудит, власник дивної пам'яті, що знала, здавалося б, про все. Заохлювався класикою, міг годинами цитувати Шевченка, Блока, Лесю Українку, Пушкіна, Гійома Аполлінера, своїх сучасників — відомих і невідомих. Читав Миколу Гумільова, тоді забороненого поета.

Лиховісного 1941-го Михайло Чхан закінчив вісім класів, був у евакуації, відступав аж за Волгу під виття й вибухи бомб і снарядів, коли з односельцями супроводжував колгоспну худобу та майно. 1943 року пішов на фронт. У бою під Паневежисом (Литва) був тяжко поранений. Демобілізувався 1947-го, закінчив десятирічку, потім — Дніпропетровський металургійний інститут, працював інженером-конструктором на заводі імені К. Лібкнехта, старшим інженером в рідному інституті, на кафедрі печей. Друзі часто кепкували, мовляв, дід і батько Михайла спочивали на печі,

а онук і син — на кафедрі печей. В інституті Михайла Антоновича вважали першокласним спеціалістом.

Уже по війні його батько збудував нову хату у виселку Червона Колонка, котрий належав до Жовтокама'янської сільради. Крихітний хутірець у 1960-х роках мав дві-три вулички понад берегом маленької тихоплинної річечки Жовтої. Не було в тому хуторі ні магазину, ні лікарів, ні пошти, ні традиційного клубу — по все треба було звертатися в Кам'янку. А була на хуторі тиша, сонце, сухий полиновий вітер, навколо слалися неозорі степи... Ця чудова природа рідного краю надихала його, і писав він легко й просто. Був переповнений поезією, образами, асоціаціями, і досить було забриніти якійсь струні в його душі чи трапитись чомусь незвичайному, як відразу народжувався вірш.

Як поета його породив і надихнув час, у якому він жив. В українській поезії тоді гриміли шістдесятники: Іван Драч, Микола Вінграновський, Василь Симоненко, Ліна Костенко, Дмитро Павличко, потім з'явився Микола Холодний, Борис Нечерда, Ірина Жиленко — їхня творчість у всіх була на слуху. Чхан захоплювався ними, не розуміючи, що й сам належить до шістдесятників. Це був час надій і сподівань на світле майбутнє. На нього припадає пік літературної творчості Михайла Чхана. У видавництвах республіки виходять нові його збірки, у періодиці одна за одною з'являються публікації його поезій. Чхан — один із перших авторів, хто почав писати про репресованих у сталінських концтаборах. А скільки було виступів, зустрічей із читачами! Разом із Віктором Коржем, Бориславом Карапишем та Валентином Чемерисом вони об'їздили майже все Придніпров'я. Де вони тільки не виступали! І завжди Михайло Антонович був у доброму гуморі. Легкий на підйом, невтомний — і це при травмованій на фронті нозі. Він любив і вмів виступати й робив це блискуче в будь-якій аудиторії.

Уперше М. Чхан прийшов до читача збіркою «Не заходить сонце» (1959 р.), у якій переконливо засвідчив свою чітку позицію і громадянську зрілість. Друга збірка поезій — «Грані», яка вийшла через сім років, поставила його в ряди найпомітніших поетів республіки. Михайла

Чхана прийняли до Спілки письменників України. Його вважали новою зіркою української поезії. Із виходом збірки не лише зріс літературний авторитет, а й ускладнилося особисте життя: у ній був опублікований вірш «Фараон» — їдка сатира на відомого компартійного лідера. Саме в кінці 60 — 70 років ХХ століття брежнєвсько-сусловська команда формувала свій загін панегіристів, визначала опозицію, до якої зарахувала і М. Чхана. Поет піддається психологічним і фізичним утискам. Напевно, лише завдяки своїм фронтовим заслугам не потрапив до мордовських концтаборів, але до психушки саджали не раз.

Видавши в 1959 — 1976 роках сім збірок, він пішов від нас на 61-му році такого важкого, складного й трагічного життя. Жив у цьому світі тяжко, нерідко в муках, часом втрачаючи друзів, відходив розбитий не тільки паралічем, а й тим часом, у якому жив і трудився, — тупиковими роками задухи, що душили його як поета і громадянина. Душили і підштовхували до рятівного алкоголю. Про себе й своїх побратимів по перу він писав: «Чому це долі більшості поетів, неначе збірки вибраних трагедій?»

Після смерті Михайла Чхана чимало із його доробку було надруковано. За збірки «Зоря в піке» та «Легенди про козаків» (1993 року посмертно) був удостоєний премії Д. І. Яворницького. 2007 року вийшов ошатний томик «Вибраного» поета й патріота, який зразу ж став бібліографічною рідкістю.

Михайло Чхан — митець небуденний, а його значення й місце в українській літературі ще не визначено до кінця, переконана Світлана Мартинюк, старший науковий співробітник музею «Літературне Придніпров'я».

**Володимир ДУМАНСЬКИЙ,
красзнавець, Кривий Ріг.**

У БРЮССЕЛІ ПРЕЗЕНТОВАНО ДОСВІД РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ НА ДНІПРОПЕТРОВЩИНІ

За дорученням голови Дніпропетровської облдержадміністрації Олександра Вілкула начальник головного управління освіти і науки Дніпропетровської облдержадміністрації Олександр Демчик презентував досвід розвитку професійно-технічної освіти в регіоні на міжнародній освітній конференції у Брюсселі (Бельгія). Тема конференції – «Багаторівневе управління у сфері освіти та навчання». У заході взяли участь 150 освітян, науковців, представників бізнесу, дослідників в галузі управління, освіти та навчання з країн-партнерів Європейського фонду освіти, держав-членів ЄС, інституцій ЄС та міжнародних організацій з 29 країн світу.

Під час презентації проекту розвитку профтехосвіти Дніпропетровщини у Брюсселі, Олександр Демчик ознайомив європейську спільноту з системою підготовки робочих кадрів в Україні та Дніпропетровській області.

На Дніпропетровщині у рамках Комплексної стратегії розвитку регіону за ініціативи губернатора Олександра Вілкула реалізується масштабний проект модернізації системи освіти «Новий Дніпропетровщині – новий стандарт освіти». Його мета – інтеграція в єдиний європейський освітній простір, підвищення якості освіти, а також адаптація її до реальних потреб економіки та ринку праці. «Це є конкретним кроком Дніпропетровщини до європейського освітнього простору», - сказав Олександр Демчик.

Він зазначив, що для підвищення якості освіти, в тому числі професійно-технічної, регіональна влада створює системні відносини з роботодавцями для підготовки висококваліфікованих робочих кадрів. Зокрема, для більш професійної підготовки працівників і фахівців на базі будівельних навчальних закладів створюються навчально-практичні центри, в яких майбутні робочі кадри освоюють новітні технології. Для забезпечення підприємств області професійними кадрами два роки поспіль проводяться «Ярмарки вакансій». У результаті подібних заходів молоді спеціалісти отримують можливість на стажування, а компанії регіону

добирають для себе кваліфікованих фахівців.

Таким чином, обласна влада спільно з корпоративним сектором та профільними навчальними закладами активно впроваджують позитивні практики співпраці реального сектора економіки зі сферою освіти на різних рівнях і в різних галузях. При формуванні проектних показників державного замовлення на підготовку робочих кадрів керівники професійних навчальних закладів погоджують обсяги з роботодавцями. Це дозволяє готувати робітничі кадри відповідно до потреб ринку праці. Низка роботодавців допомагає в оновленні матеріально-технічних баз профільних закладів, освітніх програм, а також приймають учнів на виробничі практики та стажування.

«Активним учасником освітнього процесу стає роботодавець. Відкриваючи філії кафедр на промислових підприємствах, проводячи стажування молодих спеціалістів, організуючи «Ярмарки вакансій» разом з роботодавцем ми формуємо потужний конкурентоспроможний робітничий потенціал», - сказав Олександр Демчик.

Дніпропетровський регіон зацікавлений в обміні досвідом у системі освіти та науки з іншими країнами.

Нещодавно Дніпропетровщина стала пілотним регіоном для впровадження проекту Європейського Фонду Освіти «Покращення системи професійно-технічної освіти шляхом прогнозування та адаптування вмінь і навичок, соціального партнерства й удосконалення використання ресурсів». Проект реалізується за двома напрямками. Наразі проходить анкетування підприємств області. За

галом у дослідженні візьмуть участь 400 підприємств. Завдяки цьому будуть визначені актуальні потреби в робітничих кадрах у виробничій сфері регіону. Наступним кроком стане аналіз і обробка даних анкетування експертами ЄФО та підготовка пропозицій. За результатами дослідження до кінця 2012 року провідними європейськими та українськими експертами будуть подані пропозиції щодо впровадження Процедури удосконалення регіональної мережі профтехзакладів за професіями та обсягами підготовки голові Дніпропетровської облдержадміністрації Олександру Вілкулу та галузевого міністерству.

«Реалізація проекту Європейського фонду освіти з покращення системи професійно-технічної освіти передбачає серйозні зміни, навіть, можна сказати, зміни свідомості роботодавців, влади та педагогічних колективів. Саме тому хочу подякувати структурам Євросоюзу та висловити нашу високу зацікавленість як в продовженні реалізації цього проекту, так і в спільному виконанні інших проектів», - сказав Олександр Демчик.

ДОВІДКА:

Підготовку та підвищення кваліфікації робочих кадрів у Дніпропетровській області здійснюють 63 державних заклади і 206 установ інших форм власності, які мають відповідні державні ліцензії. Із закладів державної власності 43 - готують кадри для промисловості та сфери обслуговування, 20 – для аграрного сектору. В Дніпропетровській області первинна підготовка здійснюється за 250 професіями.

Інф. ГОУН ОДА.

● НА КОНКУРС ТВОРЧОЇ МОЛОДІ МАРУСИ ТА ІВАНА ГНИП

Ольга КАЙ, народилась у м. Дніпропетровськ. Неодноразовий переможець регіональних літературних конкурсів, фіналіст всеукраїнського конкурсу творів для дітей та юнацтва «Золотий лелека 2008». Редактор-упорядник колективної збірки «Барви слова» (2011).

Публікувалася в журналі «Український Фантас-

тичний Оглядач (УФО)» (2007, Львів), «Склянка Часу*Zeitglas» (2011, Каніє). Співавтор збірників та альманахів «У вирі дум і почуттів» (2008, Дніпропетровськ), «Україна є!» (2011, Дніпропетровськ), «Барви слова» (2011, Дніпропетровськ). Співавтор альманаху фантастики «Мантукора» (2011, Івано-Франківськ). E-mail: olga_kai@bk.ru

Звучка

Сидить і палить люльку. Кожен день, на одному й тому ж місці.

Скільки пам'ятаю, прохажу повз під'їзд, а він сидить собі напочіпки під дашком та палить. І байдуже – чи дощ іде, чи сніг.

Люлька в нього стара, дерев'яна, під темним лаком, на ній білі риски сколів – падала, мабуть, нерідко. Вуса пишні, від паління – трохи жовтуваті. І волосся довге, нижче плечей. Каштанове, з рясною сивиною. Скільки літ йому – не скажеш. Рік по року проходить, а він сидить собі та й палить. І анітрохи не змінюється.

І вже настільки звикла я, що якогось дня не побачу його під під'їздом – одразу думки сумні просяться. І певно, потім дізнаюся – хворів. Важко хворів. Бо інакше все одно сидів би надворі, про щось думаючи, та димів би старою люлькою.

Рік по року.

І цікаво мені, що ж то були за роки, коли ще не бачили його кожного дня біля сусіднього під'їзду. Певно, жив десь далеко-далеко звідси, в тихому гірському селищі. В Карпатах – чому ні? В охайній хатинці на зеленім схилі. Вставав раненько, хазяйство годував, худобу виганяв на пасовисько та сідав опісля на ганок перепочити. Діставав люльку, набивав запашним тютюном, запалював. І дивився, як повзе улоговинами туман, рідшає, підіймається хмарами в небо, як встає над горами сонце, тане в промінні роса, як оживають луки та світлішає ліс. А після снідав – і знов до роботи: неквапли-

во, розмірено... Видається хвилинка вільна – і знову на ганку, з люлькою. Куди ж без неї?

Все це ввижається мені так чітко, ясно, ніби поруч була. А подумавши лише, як він зі свого гірського селища до нас потрапив – і в здогадках гублюся. Навряд чи від доброго життя: хто звук кожен день на природі, з власного бажання до міста не поткнеться. Та ще й так далеко від вільних Карпат! Згадуються випадки, коли люди, одного дня вишшовши з дому, губилися назавжди. Зрідка знаходять їх – тих, що втратили пам'ять, а коли й розум. І опісля з'ясовується, що підстергли злі люди на знайомій стежці, хотіли пограбувати, по маківці стукнули, та надто сильно, і разом із гаманцем відібрали в людини все минуле. Все її життя.

Може, і з ним так трапилось. Може, з усього пережитого тільки люлька й залишилася при ньому, і звичка – нехай шкідлива, та мила, бо родом з минулого, з далекої, загубленої молодості.

Днями знов його не бачила. А після... Я й не одразу впізнала.

Обстригли коротко. Як і чому – хто знає? Та вуса пишні лишилися. І очі краще бачити, видно тепер, що світлі, з променистими зморшками у кутках.

Так само сидить він зі своєю люлькою день за днем, день за днем, спостерігаючи, як безперервно змінюється небо, як тече ріка – глибока, норавлива ріка, що її називають життям.

Життя – дивна річ.

Трапляється, що приходиш додому, і зустрічають тебе турботливим щебетом, ароматом гречаного супу й тушкованого м'яса. Гуде стиралка, і кішка треться об ноги... Тепло, звично. А тільки чомусь і сьогодні, і вчора, і вже багато днів поспіль кортить затриматися на роботі. У похмурій комірчини, заваленій автозап-

книжка... начебто й не нудна, вже місяць як лежить, і закладка – там саме, на п'ятій сторінці. Хоча б ще трохи, тоді можна буде ввечері за чаєм поговорити про книжку, а не про приватні стосунки когось із так званих «зірок».

Дивна річ – життя. Усе начебто є, але ж хочеться чогось... іншого.

Відгородившись навушниками від цього щебету,

Самотність

частинами та банками з мастилом, заткнутими брудними ганчірками. Там, де неголосно грає радіо, та заглядає зрідка у двері старий сторож: диwak і жартівник, як кажуть, у минулому викладач з історії.

А вдома... вдома. Здавалося б, чого не вистачає для життя? Любляча жінка, квартира велика – лише ремонт зробити. Комп'ютер. Новий. В окремій кімнаті. Стелажі з книгами – й тими, що дісталися від батьків, і купленими нещодавно, вже на власний смак. І майже всі прочитані. В охайному рядку корінців зяє пробіл – однієї не вистачає. Жінка взяла почитати. Місяць тому.

Горлає телевизор – і на кухні, і в кімнаті. Светік розбіглась із Ленчіком, Ленчик покинула Толіка. Потім новини – знову на повну гучність. Потім жінка. Щебече. І знову про Ленчіка, про Светіка. Про корисність прощеної пшениці й катастрофічну шкоду для організму неправильно звареної картоплі. Про нового чоловіка подруги і сусідського песика. А

знову сховатися в нову гру і, ближче до ранку, засинаючи, думати про те, що з тих, хто лежить поруч на ліжку, мабуть, кішка розуміє тебе найкраще. От тільки... не поговориш із нею. І зовсім не тому, що коти не думають про високі і не читають книг – хто знає, чим вони займаються вдома, поки нема хазяїв? Просто... розмовляти не вміють.

І на краще, напевно. А раптом, навчившись, наша Мурка теж ділилася б новинами про Светіка й Ленчіка? Ні, краще вже так. Робота, комп'ютер. І ці дивні до щему почуття при погляді на заповнені книгами полиці... Ні, з ними теж не поговорити. І про них. Нема з ким. А може?.. Мабуть, варто вмовити жінку підключити інтернет. Кажуть, там, в інтернеті, теж є люди.

ОСВІТНІЙ МЕНЕДЖМЕНТ В УМОВАХ МІЖНАРОДНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

У Дніпропетровському національному університеті імені Олеся Гончара презентували спільний українсько-російсько-білоруський підручник «Менеджмент та організаційний розвиток вищої школи».

Підручник написаний науковцями університетів України, Росії та Білорусії, що об'єдналися в консорціум з реалізації Міжнародного науково-освітнього проекту ТЕМПУС 4 «Мережева взаємодія університетів-партнерів у реалізації багаторівневої підготовки і підвищення кваліфікації фахівців у сфері освітнього менеджменту». До консорціуму також увійшли вищі навчальні заклади Німеччини, Австрії, Польщі – всього 11 університетів. Під час Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми і перспективи освітнього менеджменту в сучасних умовах міжнародної інтеграції», яка завершувала реалізацію проекту, науковці представили своє бачення шляхів розв'язання проблеми високоякісної підготовки фахівців з управління навчальними закладами, запропонували нові напрямки мережевої взаємодії в цій сфері.

«У нашому університеті завдяки реалізації проекту відкрито Компетентнісний центр, оснащений новітньою технікою, – говорить ректор ДНУ Микола Поляков. – На базі цього центру буде створюватися навчальна відеопродукція, проведення відеоконференцій, обмін відеолекціями через Інтернет. Це дасть можливість магістрам, що здобуватимуть освіту за такими унікальними для України спеціальностями як «Управління навчальним закладом» та «Педагогіка вищої школи», слухати в режимі on-line лекції професорів з Санкт-Петербурга, Новгороду, Хільдесхайма, Лодзя чи будь-якого з одинадцяти університетів-учасників проекту. До того ж проект передбачає розширення цієї мережі і залучення нових партнерів. Метою створюваної системи багаторівневої освіти є підготовка до висококваліфікованої діяльності в галузі управління людськими ресурсами, а також керівної діяльності в освітній та соціальній сферах. Випускники повинні бути готовими до виконання управлінських функцій в загальноосвітніх школах, закладах початкової, середньої та вищої освіти, соціальних закладах, а також до вирішення організаційно-педагогічних та дидактичних завдань на підприємствах і в організаціях, дослідницьких інститутах, у міжнародних культурно-освітніх центрах і організаціях, службах зайнятості, муніципальних і регіональних органах управління освітою. При цьому випускники повинні володіти науковим потенціалом для проведення відповідних досліджень у цій галузі, необхідних для стратегічного управління розвитком освіти в регіоні», – наголосив Микола Вікторович.

Професор Фондового університету міста Хільдесхайм (Німеччина) Ольга Грауманн відзначила значні позитивні зміни у міжнародній співпраці в галузі освіти: «Раніше ми спостерігали трансфер освітніх технологій із Заходу Європи на Схід, а сьогодні відбувається рівноправний взаємообмін напрацюваннями. Наприклад, навчальні курси, що були розроблені в рамках проекту Темпус педагогами з України, Росії і Білорусії, будуть впроваджуватися і в нашому університеті. Університет Хільдесхайм підтримує 170 міжнародних проектів, нещодавно ми прийняли групу українських магістрів і аспірантів. Мої колеги були приємно вражені рівнем підготовки і високим

ступенем умотивованості до навчання молодих людей з України. Також дуже важливим у нашій співпраці є розповсюдження і популяризація наукових робіт українських педагогів у західних університетах. Ми вдячні Дніпропетровському університетові за пропозицію перекласти презентований підручник німецькою мовою, адже там багато цікавих ідей», – зазначила професор Ольга Грауманн.

«Інтернаціоналізація вищої освіти сьогодні є провідною традицією і стратегією розвитку вищих навчальних закладів в різних країнах світу, що органічно пов'язана з явищами глобалізації та «європеїзації», – говорить проректор Новгородського університету імені Ярослава Мудрого, професор Михайло Певзнер. – Ми визначаємо інтернаціоналізацію як стратегію розвитку вищого навчального закладу, що забезпечує низку змін у науково-освітній діяльності і внутрішньому житті університету, спрямованих на підсилення міжнародної складової, інтеграцію в світовий освітній простір і розвиток співпраці з університетами-партнерами. Найперспективнішим напрямком міжнародної діяльності в межах мережі-корпорації є створення спільних освітніх програм з отриманням подвійного диплома. Експериментальна програма підготовки бакалаврів і магістрів з напрямку «Педагогіка» в університетах Великого Новгороду і Хільдесхайма є дуже результативною: 11 бакалаврів і 7 магістрів Новгородського державного університету ім. Я. Мудрого вже отримали подвійний диплом нашого університету і Фондового університету Хільдесхайма. Нині німецькі студенти успішно навчаються в НовГУ, здобуваючи російський диплом. Взаємовигідний характер обміну в межах програми «подвійний диплом» високо оцінила Німецька служба академічних обмінів (DAAD), яка, як виняток, фінансує навчання російських магістрів в університетах Німеччини», – наголосив Михайло Наумович.

Зазначимо, що до консорціуму університетів-партнерів увійшли Фондовий університет м. Хільдесхайм, Університет м. Білефельд, Університет м. Кремс, Технічний університет м. Лодзь, Новгородський державний університет, Смоленський державний університет, Санкт-Петербурзька Академія постдипломної педагогічної освіти, Брестський державний університет, Вітебський державний університет, Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара та Хмельницький національний університет. Цільовими групами для вступу в магістратуру є випускники бакалавратів, керівники і педагогічні працівники освітніх закладів різного типу і рівня, спеціалісти муніципальних і регіональних органів управління освітою, керівники соціальних закладів, керівники і спеціалісти кадрових служб підприємств і організацій. Тривалість навчання у бакалавраті – 8 семестрів, у магістратурі – 4.

**Інформаційно-аналітичне агентство
ДНУ ім. О. Гончара.**

ГРА ІЗ ВОГНЕМ

«Справа Василя Кочубея»: донос на Мазепу та його наслідки

«Кочубеївщина» належить до найнебезпечніших, найзагрозливіших хвороб нашої історії - ба більше, і українського національного характеру також. Це явище з жахливою періодичністю «відроджується» та повторюється в кожному новому столітті вітчизняної історії; аж ніяк не стало воно надбанням минулого й у наші дні. У чому сутність цієї проблеми? У тому, що закрита, деспотична структура влади, геть невідповідний характеру, сприяє зрадам, таємним підступам й ренегатству можновладців, відповідальних не перед людьми своєї землі, а перед ласкою (або неласкою) царського диктатора, котрому вони завдячують своїм багатством, високим становищем у суспільстві - й котрого в глибині душі люто ненавидять та бояться (об'єднувальної національної ідеї ж немає, всі думки обертаються лише навколо статків та влади!), проти котрого вони організують змови, плетуть інтриги, пишуть доноси явним або неявним хазяям...

Видатний український філолог та історик Юрій Шерех (Шевельов) мав, отже, всі підстави вважати «кочубеївщину» одним із найбільш руйнівних чинників національної державності - разом із «малоросійським» провінціалізмом та впливом імперської Москви. Але, читачу, все ж таки цікаво дізнатись якомога детальніше, глибше й об'єктивніше (без історичних кліше та схем, які приблизно так само відповідають реальним трепетним та кривавим трагедіям минулого, як п'ятирядковий переказ сюжету «Гамлета» відповідає глибинному змісту шекспірового шедевра, або точка на карті - Еверест - відповідає неймовірній величчю найбільшої вершини світу), що ж трапилося насправді в тому драматичному 1708 році з Василем Кочубеєм, Іваном Мазепою та царем Петром I. Дізнатись справжню, автентичною мовою документів того часу - й тоді, хтозна, персонажі історії зійдуть із проклятих в'язниць і музейних картин, постаментів, пам'ятників та заговорять з нами, як живі... Зробимо таку спробу!

Отож формальним початком трагічних подій «кочубеївщини» можна вважати початок лютого 1708 року, коли (таємним шляхом, через охтирського полковника, росіянина Федора Осипова, а також через людину з темним минулим, Петра Яценка-Яковлева) до Москви, до царевича Олексія, а головне - в ставку самого царя Петра I до його фаворита, «світлейшого князя» Меншикова, надійшов докладний донос генерального судді Війська Запорозького Василя Леонтійовича Кочубея зі страшними звинуваченнями гетьмана Івана Степановича Мазепи

у державній зраді (згодом до цієї малосолідної донощицької справи долучився й інший представник козацької старшини - Іван Іскра).

Про що йшлося в цих дописах? Слово самому Василеві Кочубею; ось як оповідають «посередники» (той же Федір Осипов, чернець Никонор, котрого Кочубей послав з таємною місією до Москви) суть висунутих ними проти гетьмана звинувачень: «Гетьман, де, Іван Степанович Мазепа, хочет Великому Государю измънить и отложитца к ляхам, и Московскому государству учинить пакость великую,

ПЕТРО I (ПАРАДНИЙ ПОРТРЕТ НЕ ПОВІРИВ ДОНОСУ КОЧУБЕЯ, БО СПРАВЕДЛИВО ВВАЖАВ, ЩО ЗА НИМ КРИЄТЬСЯ БОРОТЬБА ЗА ВЛАДУ, А НЕ ВІРНИСТЬ ОБОВ'ЯЗКУ ПЕРЕД ДЕРЖАВОЮ

пльнитъ Украъну, государевы города». І далі: «Гетьман, Іван Мазепа, забыв страх Божій и крестное цълованіе и премногую, монаршую к себѣ милость, согласився с королем полским Лещинским и из Вишневецким, и из злага своего намъренія умышляет на его, Великаго Государя, здравіе, как бы ево, государя, в руки свои гдѣ схватить, или смерти предать». І, більше того, сповіщалося, нібито Мазепа, «совокупившися с полками своими, и открывши змъннческую злобу, хотѣл ийти войною на его, Великаго Государя, вотчину, на великоросійскіе города... А совокупяся с тогочбыными, по Днепру, полками и собрав великую силу, злохитрое свое намъреніе хочет исполнить, чтоб его, Государеву, державу разорить... А тогочбыныя полки на то ему давно присяжны, для того он их там и населил... А всѣ свои скарбы и пожитки, одни уж за Днепр выпровадив, а другиі с собою возит... А про тое ево злое намъреніе старшина генеральная и полковники

любо и домышляются и въдают, однак, одны з вѣрности к нему, другиіе страха его ради (тобто через острах перед гетьманом. - І.С.), третіе, видя Ево Государеву к нему милость, что не повѣрит, извъститъ ему, Великому Государю, не смѣют... А лучше всѣх про то въдает ближній ево секретарь, новопоставленный генеральный писарь Орлик, чрез котораго вся тайна и пересилки отправуются...»

І, звісно, як і в усі часи, - наприкінці доносу прохання про цілковиту секретність: «Они ж (Кочубей та Іскра. - І.С.) Царскому Величеству доносят и милости просят, чтоб сіе вѣрное доношеніе до времени у Царского Величества было укрито» (так записав зміст доносу Федір Осипов).

Як бачимо, звинувачення проти гетьмана висунуті більш ніж серйозні: державна зрада; замах на життя монарха; сприяння іноземній (польській) інтервенції в Україну (цікаво, що в листі-доносі Кочубея та Іскри ані слова про реальний задум Мазепи, здійснений у жовтні того ж 1708 року: перехід на бік Карла XII та військово-політичний союз з ним!). Взгадали ж, можна сказати, перед нами - не тільки гострий детективний сюжет, а й «вічна» модель боротьби за владу, владолюбство, з боку Кочубея замаскуване відданістю царю. До речі, сам цар Петро все це чудово розумів; у листі до гетьмана Мазепи від 1 березня 1708 року, тобто невдовзі після отримання доносу Кочубея та Іскри, він писав: «Понеже, как всегда обыкновенно, что зло тихо лежать не может, и нынѣ через особливых посланных ясно себя явили Кочубей и Искра (бывшій полковник), где чаю, конечно, быть и Апостолу (миргородському полковнику, в майбутньому - гетьману; більшість істориків підтримує ту версію, що Апостол, як мінімум, знав про донос Кочубея й розраховував сам на булаву після усунення Мазепи. - І.С.): видѣвши сіе, уже за далье отлагать опасаніе; и для того вам сіе, яко вѣрному человѣку, объявляю, чтоб каким-либо образом оных воров (Кочубея та Іскру; «вор» у термінології того часу - «державний злочинець». - І.С.) поймать (ибо я чаю в сем дѣль великому быть их воровству и неприятельской факціи («підступам». - І.С.); к пойманію же их такое мое мнѣніе объявляю, что мы ими присланных гонцов отпустим, якобы вѣря им; но сим подлогом чаем их приманить, Кочубея и Искру; и так сим тихим образом всѣх можем в руки получить. К сему же и то объявляем, что ежели вы и кромѣ сего способа можете их всѣх достать, то, не отпуская времени, немедленно поймав и сковав, к нам пришлите; а пока оные попадутся, извольте о сем дѣль тихо держатъ, якобы не въдаете о сем». І - приписка царя гетьманові: «При сем же просим вас дабы вы о сем ни малой печали и сумненія не имѣли».

Звісно, якщо Кочубей міг передбачити отаку реакцію царя, він повівся б інакше й тим врятував би своє життя. Але події розвивались невблаганно. Між іншим, генеральний суддя

дуже й дуже ґрунтовно підготувався до спілкування з царем: переписав й суттєво розширив донос, розбивши його по статтях (тут і зізнання гетьмана, зроблене йому, Кочубеєві, під час бесіди наодинці, у таємних політичних контактах з польською княгинєю Дольською; і неприхована радість Мазепи при отриманні звісток про поразки царських військ; і таємне читання разом зі старшиною заборонених статей відомого Гадяцького трактату 1658 року про об'єднання Польщі, Гетьманської України та Литви в конфедеративну державу - очевидно, з наміром «оживити» цей договір в нових умовах). Дуже цікаво, що одна зі статей доносу-звинувачення Кочубея - це не що інше, як відома в історії Дума (або пісня) Мазепи. Пригадує:

*«Всь покою щире прагнуть,
А не в еден гуж тянуть:
«Той на право, той нальво,
А все, братя, тото диво!
...През незоду всь пропали,
Сами себе зоевали.
Ей, братища, пора знати,
Що не всь нам пановати,
Не всьм дано всеє знати,
І рьчами керовати!».*

Додамо, що «донесення» Кочубея царю (про цей Мазепин текст там сказано так: «Дума его или пьсня есть доводом непостоянства в вѣрности») - основне, а може, й єдине джерело, без якого неможлива була б розмова про цю пісню. Отож Кочубеєві здавалось, що його «скарги» мають усі шанси на успіх. Тим більше, що, переходячи по хуторах Слобідської України та у своїй Диканьці на Полтавщині, він отримав винятково «милостивого» листа від одного з найбільш приближених до Петра людей, графа (згодом - канцлера) Гаврила Головіна, де той писав: «Предложенные, по вѣрности вашей, важные дѣла Его Величества выслушал, и изволил принять то ваше доношение зѣло милостиво... Царское Величество указал мнѣ к вашей милости писать, дабы ваша милость как наискорѣе прѣхал секретно в ближнія мѣста к Смоленску, гдѣ б я мог с вами видѣтца и о том дѣль разговаривать и совѣтовать, дабы то злое начинание возможно было упредить, и какую б вѣрную особу избрать на мѣсто того подозрительного (тобто - на місце Мазепи! - І.С.) не умѣшкав... Ибо о том же дѣль, о котором вы доносите, имѣет Его Царское Величество доношение и от иных, таковых же верных и знатных, особ, как и ваша милость». І - в кінці листа: «Желательный вам всякого блага и слуга, Гаврило Головін».

По суті, то була приманка (або пастка) для Кочубея та Іскри. У той же час канцлер Головін писав (від імені царя) листи зовсім іншого змісту. Ось що, наприклад, читаємо в посланні Головіна до гетьмана Мазепи, датованому початком квітня 1708 року: «Хотя признаваем, что вашему сиятельству не без досады на нас, что к розыску (а «розыск» - це допи-

ти й тортури. - І.С.) Кочубей и Искра мимо Киева привезены сюда, однако же объявляем, что нам в Киев их невозможно было привезть, понеже послано к ним только два офицера без солдат, и, уговоря, привезли их добровольно в Смоленск вскорѣ послѣ того, как мы от вашего сиятельства письмо получили, что посланные ваши их не могли взять... Мы, вѣдая Государеву к Вам любовь и Вашу к Нему, Великому Государю, истинную вѣрность, и того ради мы неусыпные труды приложили то зло изслѣдовать и сыю злую факцію (підступ, інтригу. - І.С.) без дальних околичностей разорвать».

18 квітня Кочубей та Іскра, приїхавши через Белгород та Смоленськ, прибули в царську військову ставку у Вітебську. Практично негайно почалися допити і тортури; «слідчі» Петра особливо прагнули дізнатися, хто спонукав генерального суддю та колишнього полтавського полковника написати донос на гетьмана. Іскрі «дано было 8 ударов», потім знову «дано было 8 ударов»; Кочубею «дано было 5 ударов». 19 травня 1708 року канцлер Головін писав до Мазепи (звернувшись до нього ось у який спосіб: «Сиятельнѣшій и превосходительнѣшій господине, мой истинный благодѣтелю!»): «Мы, елико надлежало, в том розыскѣ (проти Кочубея. - І.С.) трудились и дошли до того, что тѣ воры сами признали свое воровство, прежде пытки принесли повинную, что то все, еже они сами писали и говорили, яли на вас ложно. И хотя оные во всем вину свою и принесли, однако же мы оных пытали, выпрашивая из них, по какому умыслу то зло на вас сплели, и не по подсылкѣ ль от непріятели и по факціям оного, но они и с пытки тож подтверждали и говорили, что то все

БУДИНОК ВАСИЛЯ КОЧУБЕЯ В БАТУРИНІ.
СУЧАСНЕ ФОТО

чинили ни с чего иного, токмо с единой злобы своей на вас, как лучше изволите усмотрѣть из посланного розыску и из писем наших к вам». Цікаво, що всі листи до царя канцлер Головін підписував: «При сем раб твой - Гаврило...» Це - людина, яка входила до вузького кола найвпливовіших посадовців Московії.

Ще більш урочисто писав до Мазепи цар. Ось його грамота від 23 квітня 1708 року: «В Нашей, Великого Государя, грамотѣ писано к тебѣ, вѣрному подданому нашему,

что явившіеся в ложном на тебя доношении генеральный судья, Василій Кочубей, и бывший полковник полтавской, Искра, взяты за крѣпкой караул и привезены для розыску сюды, и по вымышленному доношению их, по розыску, явилось самое их воровство и сплетенная ложь на тебя, вѣрнаго подданного нашего, знатно по злобѣ или по непріятельской факціи, и что Мы тому их ложному доношению, как и прежде, так и нынѣ, вѣры никакой яти не хошем, вѣдая к нам, Великому Государю, твою всегдашнюю верность... И оные воры, Кочубей и Искра, из пытки говорили, что ложное свое доношение чинили не с непріятельской факціи, но токмо с своей собственной на тебя, вѣрнаго подданного нашего, злобы и ненависти, не видя и не вѣдая никакой за тобою, вѣрным нашим подданым, к нам, Великому Государю, невѣрности. И по тому явившемуся злomu их дѣлу оные воры и возмутители народные Кочубей и Искра, которые, по собственному своему признанию, тѣ свои ложнія клеветы на вас, вѣрнаго подданного нашего, многим в народѣ малороссійском возмущенія внушали и розсѣвали, воспримут по дѣлам своим, по Нашего, Великого Государя указу и по правам достойную казнь». При цьому Петро І запевняв Івана Степановича, що й у майбутньому «клеветникам никакая вѣра не подается»...

Кочубея та Іскру було страчено 14 липня 1708 року в Борщагівці, поблизу Білої Церкви, - там тоді перебував зі своїми загонами гетьман. Ані вони, ані Мазепа, ані Петро І - ніхто тоді не міг точно передбачити подальші бурхливі події 1708-1709 років. Це нам ті події відомі ще зі сторінок шкільного підручника...

А втім, хіба аж такі відомі? Адже й досі історики сперечаються, якими були мотиви донощицьких дій Василя Кочубея, одного з найвпливовіших людей гетьманської України (пам'ятаєте пушкінське: «Богат и славен Кочубей?»). Один із найкращих фахівців доби Мазепи, Сергій Павленко, вважає, що Кочубей діяв аж ніяк не самостійно, а за погодженням з деякими впливовими представниками старшини, котрі хотіли усунути Мазепу від влади (додамо ще й особисті образи, і почуття, пов'язані з долею доньки, Мотрі). А головний висновок тут, мабуть, такий: кар'єристка «гра з вогнем» задля кар'єри неодмінно завершується крахом. І не тільки 300 років тому. При цьому автор цих рядків хотів би в такий спосіб розставити крапки над «і» (задля уникнення лжеактуальних тлумачень явища «кочубеївщина» й кривих звинувачень): жоден з чотирьох президентів України й близько не наближається до машини табу гетьмана Мазепи! Тому з паралелями тут варто бути дуже обережними.

Вітаємо Надію Іллівну ГРИНЬКО з отриманням нагороди «За заслуги перед Університетом». Надія Іллівна 21 рік працює в інформаційно-аналітичному центрі Національного гірничого університету, є редактором газети «Вісник», а також довгі роки співпрацює з журналом «Бористен». Радості, успіхів, здоров'я та подальших кар'єрних звершень!

Абітурієнтам НГУ - додаткові місця!

Незважаючи на загальнодержавне зменшення замовлення за напрямами економічної освіти та правознавства, НГУ отримав 5 бюджетних місць для напряму підготовки «правознавство» й 15 для «фінанси і кредит», де минулого року навчатися можна було лише на контрактній основі.

Як повідомив директор центру моніторингу знань і тестувань Національного гірничого університету Микола Однвол, цього року державне замовлення на освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавра залишилось на минулорічному рівні.

У порівнянні з пропозиціями, сформованими університетом у поточному році, міністерство збільшило замовлення НГУ на 65 місць. Значно збільшились обсяги держзамовлення (на 10-12%) на напрями комп'ютерного спрямування та інженеру механіку.

Обсяг прийому магістрів денної форми навчання збільшено на 4 особи, проти запропонованих університетом 281.

Щодо підготовки молодших спеціалістів в структурних підрозділах університету на базі Докучаєвського гірничого технікуму, Павлоградського технікуму та Марганецького коледжу

держзамовлення отримано на рівні сформованих пропозицій.

Відповідно чинного законодавства надані обсяги держзамовлення будуть оприлюднені на наочних стендах приймальної комісії, а також на сторінці офіційного сайту НГУ Вступ до НГУ.

ІАЦ НГУ.

В НГУ СТВОРЯТЬ НОВУ ЛАБОРАТОРІЮ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Співпраця Національного гірничого університету з національним бізнесом створює нові можливості як для науки, так і для вітчизняної промисловості. Наприкінці червня відбулася чергова зустріч ректора НГУ Геннадія Півняка з генеральним директором компанії ДТЕК Максимом Тімченком. У ході зустрічі було досягнуто домовленості щодо розширення дослідницьких можливостей університету за рахунок створення лабораторії геомеханіки, геотехніки і геофізики, оснащення якої візьме на себе ДТЕК. Перший етап цього проекту планується здійснити до кінця 2012 року.

Нагадаємо, що Національний гірничий університет – має статус університету з дослідницьким рівнем діяльності. У 2007-му році проект НГУ завдяки своїй міждисциплінарній спрямованості виграв грант Міжнародного фонду цивільних досліджень, що дало можливість створити

науково-освітній центр «Стійкість геотехнічних систем: процеси, явища, ризики», до складу якого ввійшло три лабораторії: геофізики, математичного моделювання та ГІС-технологій, фізико-хімічна лабораторія геотехнічних систем, лабораторія геомеханіки геотехнічних систем.

Використання цих лабораторій та ліцензійного програмного забезпечення дозволяє вирішувати такі актуальні наукові проблеми, як аналіз стійкості ґрунтових масивів в природних і порушених умовах; прогноз розвитку зсувних процесів; вивчення водно-фізичних і фізико-механічних властивостей ґрунтів; виділення регіональних геодинамічних активних зон; розробка технології виявлення і прогнозу пожеж у вугільних шахтах, включаючи теплову активність териконів; розробка елементів ГІС-моніторингу геомеханічних і геодинамічних явищ при розробці родовищ корисних копалин та ін.

За словами Максима Тімченка, у компанії ДТЕК розуміють, що конку-

рентоспроможність має досягатись за рахунок використання наукоємних технологій, тому співпраця з науковцями НГУ є дуже важливим стратегічним аспектом діяльності виробничників.

«Створення нової лабораторії геомеханіки, геотехніки і геофізики значно розширить дослідницькі можливості НГУ, щодо вирішення актуальних для вітчизняної промисловості проблем на новому рівні» - зазначив ректор Геннадій Півняк.

ІАЦ НГУ.

Ольга ТУПИЦЯ, доцент кафедри укр. мови
ДНУ імені Олеся Гончара

ЗАСОБИ МОВНОЇ ЕКСПРЕСІЇ ЯК ДОМІНАНТА ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ У РОМАНІ В. ПІДМОГИЛЬНОГО «МІСТО»

Аналізуються засоби мовної експресії в романі В. Підмогильного «Місто», які уособлюють естетичну категорію драматичного, репрезентують індивідуальний стиль видатного митця слова.

Ключові слова: експресивність, троп, драматичне, порівняння, метафора, уособлення, епітет.

Валер'ян Підмогильний увійшов в історію світового письменства як неперевершений майстер сконденсованих образних формул, трагіко-драматичного відчуття дійсності. Його найвидатніший роман «Місто» як зразок урбаністично-експресіоністичного стилю, привнесеного Підмогильним у скарбницю європейської літератури, сьогодні є об'єкт активних лінгвістичних та літературознавчих досліджень.

З-поміж неповторних ознак стилю Підмогильного-прозаїка виділяється надзвичайна експресивність образно-поетичних засобів. Це підкреслюється увагою автора до естетичної функції мови. Підмогильний – майстер слова, напрощуд чутливо вмів вловлювати естетичне почуття адресата (мається на увазі читача) й естетичне відчуття героїв твору (головного персонажа Степана Радченка), щоб трансформувати свої почуття в символічно-мовній сфері [1, 40].

Слід зауважити, що в сучасному мовознавстві дослідження природи авторської мислення в художній літературі відбувається досить активно. Варто виділити праці Н. В. Гуйванюк, І. О. Дегтярєвої, А. П. Загнітка, І. І. Ковтунової, В. Н. Ткачука, В. А. Чабаненка та ін. Поняття «експресивний синтаксис» та «стилістичний синтак-

сис» стали важливою складовою теорії мови, суттєво доповнюючи уявлення про письменника як непересічну мовну особистість.

У цьому плані творчість нашого земляка, основоположника європейського урбаністично-екзистенційного роману В. Підмогильного вивчена недостатньо.

Предметом цієї статті є аналіз мовно-експресивної природи авторського мислення В. Підмогильного, яка репрезентує неповторний індивідуальний стиль митця.

Свій естетичний ідеал як уявлення про найвищу досконалість [2, 6] В. Підмогильний убачав у гармонійному існуванні людини в соціумі, у превалюванні духовних цінностей у буденному житті, у багатстві внутрішнього світу героїв. Розходження зі своїм творчим ідеалом автор висловив в естетичній категорії драматичного, яка визначається як боротьба внутрішніх і зовнішніх суперечностей, що заважають здійсненню поетичного ідеалу і виражаються в численних емоційно-експресивних образних засобах.

Сама категорія-результат динамічного співвідношення ідеалу та дійсності породжує багату експресивність, поліфонічність образних засобів, які характеризуються ясністю, точністю, впливовістю, стилістичною виразністю. В. Підмогильний творить у своєму романі тропи, актуалізуючи у звичному значенні слова істотну вторинну ознаку предмета чи явища. Це створює непересічний образний світ письменника, його національно-виразну картину бачення світу.

Залежно від принципів зближення ознак предмета і перенесення їх з одних явищ на інші у В. Підмо-

гильного яскраво окреслюються прості (епітет та порівняння) та складні (метафора, уособлення, перифраз) тропи, які творять дивовижну емоційно-експресивну канву естетичної категорії драматичного в романі.

Особливу виразність являють собою в романі «Місто» епітети як оригінальні художні означення з притаманним їм національним колоритом (colour locale): тихий вечір [3, 422], ясний місяць [3, 311], ясна тиша [3, 324], ясна нитка [3, 316], спокійний місяць [3, 333], вогненим меч [3, 333], тихі верби [3, 311], зоряний світ [3, 519], тихий вогник [3, 522], чарівна стежка [3, 528], ясна путь [3, 529], солодке марення [3, 529], сонячні простори [3, 529], молода сила [3, 334], золотий вік [3, 518], безмежна мрія [3, 333], пахучий степ [3, 316], квітчасті поля [3, 492], самотні дерева [3, 310], похмури споруди [3, 312], голе дерево [3, 316], гола кімната [3, 336], сонячне море [3, 521], новий вогонь [3, 334]. Епітети Валер'яна Підмогильного, відтворені у реченневих конструкціях, надають семантичної прозорості, витонченості вислову, інтонаційного багатства: «Ні бідвання, ні наука не змогли вбити виробленої під тихими вербами села доброзичливості» [3, 311]; «Він розчинявся у своїй безмежній мрії, що захопила його враз і цілком, руйнував нею все навколо, як вогненным мечем, і, сходячи вниз вулицею, знімався вгору і вгору, до жагучого мерехтіння», «Над коминном у віконці стояв ясний місяць» [3, 316].

Естетична свідомість В. Підмогильного відбиває світ у формах художньо-вартісних образів. Засобами передачі цих образів виступають мовні елементи, які організовані в систему тропів. Первісним тропом, своєрідною «молекулою художності» є порівняння [4, 57]. Воно викликає певні почуттєво-оцінні асоціації, спонукає людину до об'єктивної «співпраці» з його творцем.

У романі «Місто» В. Підмогильний удається

здебільшого до порівнянь з прозорою логіко-семантичною основою [5, 47], які мають фольклорну природу, утворюються на основі традиційних пошуків: «Життя тягнеться старим возом» [5, 333]; «І сонце, стоячи вгорі холодним диском, кидало під ноги, під копита й колеса ясні потоки іскор» [5, 470]; «Він був подібний до місяця» [5, 529].

Разом з тим у Підмогильного є ціла низка індивідуально-авторських порівнянь, які будуються за принципом зіставлення неординарних явищ і подій, пошуку спільного елемента між ними: «Вона стерла йому всі турботи, як справжня чарівниця, бо стала найважливішим, що треба здобути» [5, 325]; «Бо не все ще покинчено з природою. Прокидаючись, вона кличе, як забута мати» [5, 481]; «Вона ставала приступна його збудженим чуттям, входила йому в душу, як тепле віяння» [5, 515]; «Хлопець заплющив очі, і бажання спати, як теплий важкий покрив, застелило його думки нерухомою млою» [5, 532].

Надзвичайно емоційно місткі порівняння Підмогильного відтворюють драматичний темпоритм мовлення і пафос роману: «Вода і сонце приймали всіх, хто покинув допіру пера й тези – кожного юнака, як Кия, і кожну юнку, як Либідь» [5, 312]; «Земля, здавалось, пливла йому під ногами оксамитовим килимом, і дахи будинків вітали його, як велетенські капелюхи» [5, 538]; «Вікно чорніло, як вибите око...» [5, 426]; «І цей перший дріж застою механізму він почував, як біль, як лячне хвилювання, як невимовний захват» [5, 471]; «Але він, як суворий хірург, цей біль чинив в ім'я майбутнього здоров'я» [5, 572].

Чимало порівнянь мають філософську основу, наповнену авторськими пошуками сенсу буття: «Люди, як числа, складаються з небагатьох основних цифр, у різних варіаціях, звичайно» [5, 477]; «І от воно всохло, як струмись на піску, лопнуло, як кольорова бульбашка» [5, 471]; «Місцями погноблені

в одязі білі тіла виходили з в'язниці, розцвітали бронзою в гарячій млості на піску, як загублені десь на нільських берегах дикуни» [5, 312]; «Кожен рядок і цифру він порівнював до фактів свого села і дійшов кінець кінцем до висновку; що в них не гірше, ніж у людей» [5, 319].

Певна «естетизація» порівнянь у В. Підмогильного складає основу мовної експресії. У художньому тексті роману «Місто» слово виступає перш за все уособленням «естетично виправданого використання всіх мовленнєвих розгалужень національної мови, всіх її виразових засобів» [7, 60], своєрідним національним елементом образності. У цьому випадку пафосний драматичний контекст перетворюється на національно-образну художню субстанцію. В основі кожного тропу у В. Підмогильного лежить порівняння як засіб, що впливає на мовленнєву експресію. Воно «посилає» образ одного предмета за рахунок спільного елемента для двох порівнюваних явищ, викликає певні асоціації драматизму, особливої динаміки думки, активізує образне мислення.

За логіко-семантичними ознаками художні порівняння В. Підмогильного в романі «Місто» можна розділити на два типи:

1) порівняння помірно-експресивні, з логіко-семантичною основою;

2) порівняння складно-експресивні, з підвищеною асоціативністю [1, 47].

До першого типу належать традиційні порівняння фольклорного характеру, яких небагато в тексті: «життя, як віз», «сонце, як диск».

Другий тип порівнянь зустрічається набагато частіше, оскільки це прозаїк з напрочуд складною асоціативністю мислення, що руйнує наш звичний «механізм» сприйняття художнього образу [8, 7]. Порівняння такого типу будуються на складній оказіонально-суб'єктивній семантичній основі, що створює відчуття неор-

динарності, новизни, діалектичності сприйняття художнього образу: «Йому назустріч вийшла маленька, бліда постать, похила й скорботна, як придорожня жебрачка» [8, 487]. «І це перший дріж застою механізму він почував, як біль, як лячне хвилювання, як невимовний захват» [5, 471].

Найскладнішим тропом, найбільш дійовим засобом естетизації та експресивізації художнього мислення є метафора. У Підмогильного це своєрідний код до розуміння художності, семантичний закон, за яким автор наділяє предмети, явища дійсності можливістю діяти, як живі істоти.

Ще Арістотель говорив про метафору як уміння помічати подібність, отожднюючи цей троп із порівнянням: «Метафори, очевидно, будуть і порівняннями, а порівняння, уникнувши лише одного слова («Як») метафорами» [9, 94].

Сучасна гуманітарна наука, незважаючи на різницю оцінок, розглядає метафору «як вторгнення синтезу в зону аналізу» [10, 19], важливу філософську та мистецьку проблему. Так, Хосе Ортега-і-Гасет аналізує метафору як зняття мислення, розглядаючи метафору художню і наукову. Головний критерій цього розподілу – «універсальне відношення між об'єктом і суб'єктом. Відношення усвідомлення, яке можна досягнути, лише уподобавши його іншому відношенню між об'єктами. В результаті такого уподібнення одержимо метафору» [11, 77].

Метафора у Підмогильного є троп, який експресивно творить художнє мовлення, особливий рівень аперцепції [6, 23], розвиває у читача художню уяву і фантазію.

За допомогою зчеплення асоціацій метафори перетворюються на випереджальні, пророчі образи дійсності. Могутнім чинником творення метафори у Підмогильного виступає його естетичний ідеал,

драматичне світовідчування дійсності. Письменнику, здається, метафора надає творчого катарсису задоволення, а читачеві демонструє пізнавальну, духовно-збагачувальну функцію. Особливої експресії метафорам Підмогильного надає оригінальний асоціативний ореол: «Скрізь по дахам його скидали вниз величними кулями, що глухо падали долі, як бездушне тіло» [6, 486].

У романі «Місто» особливий метафоричний контекст допомагає створити такий різновид метафори, як уособлення. Це перенесення властивостей живих істот на предмети, явища природи і навіть абстрактні поняття, набування ними «оплуднених ознак». Уособлення у Підмогильного служать для глибшого та яскравого відтворення картин життя: «Земля, здавалось, пливла йому під ногами оксамитовими килимами, і дахи будинків вітали його, як велетенські капелюхи» [3, 538], «Глибоке співчуття, невичерпний жаль огорнув його очі» [3, 419]; «Туга згнітила його – адже досі він любив жінок принагідних, випадково стрінутих «на міському шляху», а сам ще не шукав!» [3, 495].

Як окремий вид уособлення у Підмогильного в романі «Місто» доречно виділити персоніфікацію. Цей різновид метафори в романі представлений широко. Він побудований на частковому уособленні: «Заходить вечір», незмірно вогкий, кудлатий від хмар, сірий, вихристий» [3, 412]; «Бо непереможний порив творчості у людини, бо прищепившись, опановує її всю, робить додатком до себе, покірним виконавцем своїх приписів, руйнує чистоту чуття своїм настирливим покликом, обертає життя в чудернацьку постійну засідку, тішить неймовірними мріями, гнобить неймовірним розпачем, жалить серце, на розум неспокої нагонить» [3, 397]; «Тіло ще спить, дарма, що розум збудився» [5, 502]; «О ненажерне місто» [3, 526]; «Недоречний сон

лишив по собі каламуть у думках і обважнілість у м'язах» [6, 510].

У В. Підмогильного метафоризація виступає визначальною рисою образної свідомості, «активністю вираженої авторської оцінки, яка забарвлює всі значення слова» [12, 65].

Для романного епосу В. Підмогильного характерна кінематографічність, монтажність образного мислення, уміння бачити світ самобутніми образними концептами у його драматичному естві, в єдності та боротьбі суперечностей. Недаремно з самого початку автор задумував роман «Місто» як кіносценарій: «Свій роман «Місто» я почав писати зовсім для себе несподівано, воно за первісним задумом мало бути кіносценарієм, і то комедією...» [5, 441].

Письменник у романі вибудовує авторську свідомість за законами монтажу в кіно. Автору притаманна особлива манера передачі метафоричних образів на кіномову: «Заходить вечір, незмурно вогкий, кудлатий від хмар, сірий, вихристий» [5, 412]; «Місцями погноблені в одязі білі тіла виходили з в'язниці, розцвітали бронзою в гарячій млості на піску, як загублені десь на нільських берегах дикуни» [5, 312].

Образні засоби В. Підмогильного могли б стати основою для створення фільму за традиціями українського поетичного кіно в чорно-білому варіанті, з вираженими крупним плинном художніми деталями в уповільненому темпоритмі (образ «ненажерного міста», «велетенського капелюха», «вікна, як вибитого ока»), зі збереженням монтажного принципу в кіно, коли «два будь-які фрагменти, поставлені в один ряд, неминує поєднуватися в нове уявлення, яке виникає із цього зіставлення як нова якість» [13, 253].

У художньому тексті «Міста» автором використуються різноманітні прийоми монтажу: загального, середнього, крупного планів. Це виражається в деталях портрета героїв,

пейзажних замальовках, ліричних авторських відступках. Монтажне бачення В. Підмогильного за допомогою взаємодії асоціацій породжує нові художні значення, посилює емоційне звучання слова.

Такими художніми властивостями наділені у В. Підмогильного перифрази. Ці фігури поетичного синтаксису посилюють яскравість, «картинність» зображення предметів та явищ, називаючи їх в описовій формі за істотними характеристологічними ознаками. Кожний перифраз у романі – зрима, зречевлена, точна у своїй логіко-семантичній природі структура: «Спереду лежав пляж – піщаний острів серед Дніпра, де три моторки невгамовно перевозили з пристані купальників» [5, 312]; «Це – непомітні хлібороби, сірі постаті в свитках, що водять по землі вічне рало» [5, 520]; «Спокійний місяць, вірник юнацьких мрій, втишив йому те злісне почуття, що була навяла вулиця» [5, 333].

Драматизм світовідчуження В. Підмогильного помітний у такій стилістичній фігурі, як антитеза. Це цікаве джерело творення художності у тексті роману «Місто» характеризується як підкреслене протистав-

лення протилежних життєвих явищ, понять, почуттів, характерів, що помітно посилює образну виразність, створює динамізм думок, авторських відступів, емоційне напруження. Застосовуючи деякі прийоми монументального зображення, Підмогильний навмисне підкреслює можливість діалектичного осмислення дійсності: «Вже все життя пройшло перед ним у цій грі світла і тіні, якеś несподіване життя, не те, що мусило бути, а те, що було» [5, 453]; «Сьогодні ситий, завтра голодний» [5, 461]; «Бо для кожного з них світ починається і гасне, повстає і зникає в маленькому розтині його повік» [5, 506].

Усі ці засоби мовної експресії супроводжують драматичний пафос роману В. Підмогильного «Місто». Вони інтенсивно увиразнюють художню думку, породжують експресивно-естетичне макрополе, в якому фіксується ідея твору. Експресивність художньої манери В. Підмогильного спирається на глибоку індивідуально-авторську асоціативну основу і формує неповторний стиль автора як письменника європейського масштабу.

Бібліографічні посилання:

1. Чабаненко В. А. Основи мовної експресії/ В. А. Чабаненко. – К.: Вища шк., 1984. – 184 с.
2. Фролова К. П. Теория и методика применения эстетических категорий в литературоведческом анализе/ К. П. Фролова. – Д.: ДГУ, 1985. – 97 с.
3. Підмогильний В. Оповідання. Півість. Романи/ В. Підмогильний. – К.: Наук, думка, 1991. – 470 с.
4. Фролова К. П. Субстанції незримої вогонь/ К. П. Фролова. – К.: Дніпро, 1983. – 138с.
5. Підмогильний В. Місто. Роман, оповідання/ В. Підмогильний. – К.: Молодь, 1989. – 285 с.
6. Савченко А. Н. Речь и образное мышление/ А. Н. Савченко // Вопр. языкознания. – 1980, №2. – с. 9-18.
7. Виноградов В. В. Итоги обсуждения вопросов стилистики/ В. В. Виноградов // Вопр. языкознания. – 1955, № 1. – с. 17-22.
8. Фролова К. П. Форми вираження образної свідомості в українській радянській ліриці (1917-1967)/ К. П. Фролова. – Д.: ДДУ, 1970. – 370с.
9. Аристотель. Поетика/ Аристотель. – К.: Мистецтво, 1957. – 190 с.
10. Теория метафоры/ Под ред. Н. Д. Арутюновой. – М.: Прогресс. – 1990. – 512 с.
11. Хосе Ортега-и-Гассетт. Две великие метафоры // Теория метафоры/ Н. Д. Арутюновой. – М.: Прогресс, 1990. – с. 57-85.
12. Колесник Г. М. Людяність краси/ Г. М. Колесник. – К.: Мистецтво, 1980. – 160 с.
13. Эйзенштейн С. М. Избранные статьи/ С. М. Эйзенштейн. – М.: Искусство, 1956. – 315 с.

Вітаємо переможців!

МОГИЛЬНА Наталія Іванівна та РЕМЕЗ Інна Василівна – переможці І Всеукраїнського конкурсу «Творчий вчитель - обдарований учень» у номінації «Навчальний проект вчителя-предметника»

Інститут обдарованої дитини НАПН України провів І Всеукраїнський конкурс «Творчий учитель – обдарований учень». Метою конкурсу є сприяння максимальному наближенню навчання й виховання дітей в Україні до виявлення та розвитку задатків та здібностей кожної дитини, формування інноваційної особистості, утвердження дитиноцентризму в освіті, поширення досвіду творчої праці педагогів з виявлення та педагогічного супроводу творчого, інтелектуального та фізичного розвитку учнів засобами проектування моделей сучасних уроків, програм, проектів та виховних заходів.

Проекти МОГИЛЬНОЇ Н. І. та РЕМЕЗ І.В. – вчителів іноземної мови Солонянської СШ №1 «Вплив олімпійського руху на розвиток спорту в Україні» та «Спільні риси в кулінарних традиціях України та англійських країн» перемогли у номінації «Навчальний проект вчителя-предметника».

Конкурс проводився за номінаціями: авторські розвивальні уроки та системи уроків; авторські навчальні та виховні програми; навчальні проекти учителя – предметника; корекційно - розвивальні програми і проекти соціально-психологічної служби; навчально-виховні про-

екти навчального закладу (виховні, проекти класних керівників/вихователів/кураторів, учнівського самоврядування тощо); сценарії відкритих виховних заходів, тренінгів; авторські програми та розробки занять для організації позакласної роботи (гуртки, студії, факультативи, клуби по інтересах).

На конкурс було надіслано понад 3 000 робіт більш ніж 1700 учасниками з різних областей України. Журі оцінювало надані роботи за такими критеріями: відповідність змісту роботи зазначеній меті із завданням, наявність чіткої структури роботи, повнота та оригінальність розкриття змістовної частини, ефективність застосування методів і прийомів у досягненні кінцевого продукту (результативність).

Переглянувши роботи, журі відібрало 6 призових та 22 найкращі роботи в номінаціях.

Роботи переможців конкурсу рекомендуються до видання у практико-зорієнтованому збірнику Інституту обдарованої дитини НАПН України та розміщуються на Всеукраїнському освітньому порталі «Острів знань».

Л. М. БОЛДИРЕВА,
методист ІМС
відділу освіти
Солонянської РДА.

ДО НОВОЇ ЗУСТРІЧІ, НАШІ ЮНІ МИЛІ ДРУЗІ!

Студенти Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара, волонтери Центру соціальних ініціатив і волонтерства взяли найактивнішу участь у заходах, присвячених Міжнародному дню захисту дітей 1 червня у місті Дніпропетровську.

Усі діти мріють про те, щоб їхнє життя було яскравим, наповненим цікавими подіями та значущими справами, про те, щоб поряд із ними завжди були такі дорослі, які б завжди турбувались про них, любили їх, допомагали їм у всьому. Такі думки виникають не лише у дітей, але і у тих, для кого захист прав дітей, захист дитинства є професією. Особливо, коли мова йде про таку категорію дітей, як діти, які залишилися без батьківського піклування та діти-сироти.

Того дня вихованці дитячого будинку № 1, що на вулиці Тополиній, 16 обласного центру були напрочуд святковими: вони очікували високих гостей та давніх добрих друзів. Зелена територія дитбудинку була чисто прибраною, прикрашеною та упорядкованою.

Студентам-волонтерам, які запланували поїздку до цього закладу, у той же день довелося складати ще іспит у навчальному корпусі № 2 ДНУ, що на проспекті Карла Маркса та швидко їхати до своїх друзів. Але це не завадило їх доброму настрою та гарній організації святкової програми для дітей.

Група волонтерів на чолі із заступником голови ради студентів Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара Павлом Романьковим того ж дня відвідали вихованців обласного дитячого будинку «Сім'я», яких привітали, організували та провели різноманітні дозвілєві заходи і спланували роботу на літній відпочинок. 6 червня відбудеться дружня зустріч студентів-волонтерів університету із вихованцями притулку «Барвінок».

На свято Трійці волонтери, студенти факультету психології, відвідали вихованців дитячого будинку сімейного типу Алли Миколаївни Гришук, яких теж привітали зі святом міжнародного захисту дітей та організували також дозвілєву програму. А 9 червня студенти завітають і до дітей з міського центру соціально-психологічної реабілітації дітей.

Нас радо зустрічали у дитбудинку № 1 його директор Володимир Вікторович Бехтеров та заступник Валентина Павлівна Юрашко. Хочемо зазначити, що у цьому році дитбудинок відзначатиме у жовтні-місяці п'ятнадцять років із дня його заснування. До речі, нас єднає багаторічна дружба. Цього року ми відзначаємо вже десять років з дня нашої першої волонтерської зустрічі з педагогічним колективом та його вихованцями. Добродійні справи студентів допомагають їм оволодівати практичними

навичками та професійними вміннями. Ми розглядаємо волонтерство як складову фахової підготовки майбутніх спеціалістів по роботі з дітьми, що опинилися у складних життєвих ситуаціях. Волонтером бути не просто, – це розуміють не лише викладачі факультету психології, але й самі студенти. Школа волонтерів, яка займається питаннями підготовки студентів до волонтерської роботи, планує змістовну роботу разом з міським ЦСССДМ: лекції, міні-лекції, відео-тренінги, круглі столи, диспути, рольові ігри тощо. Говорячи про добродійні справи Центру соціальних ініціатив і волонтерства університету, хотілося б сказати не лише про різновиди волонтерської роботи, яку охоче здійснюють студенти під керівництвом і змістовною підготовкою викладачів факультету психології, а й поза його межами. Це його ректор, професор Микола Вікторович Поляков, який уже давно опікується долею вихованців дитячого будинку № 1 м. Дніпропетровська. Так, за роки шефствования над цим закладом, до національного університету вступили 11 вихованців дитбудинку, семеро з яких вже отримали кваліфікацію педагога, психолога (Христина Писанкова, Таня Коротунова, Катя Мачихіна, Оля Мачихіна, Юля Трофімова, Оля Задорожна (закінчила магістратуру з відзнакою у цьому році), Юля Булах), останні – продовжують набувати спеціальності психолога: – Христина Шиловська (5 курс). На наш погляд, такі добрі справи по відношенню до вихованців підшефного дитячого будинку можуть робити люди з добрими намірами та ширим серцем. Тому і раді зустрічі з волонтерами вихованці дитбудинку та його педагоги.

Від колективу викладачів і студентів з вітальним словом виступили Зоя Петрівна Бондаренко, директор Центру соціальних ініціатив і волонтерства ДНУ ім. Олеся Гончара, доцент кафедри педагогіки та корекційної освіти, Вікторія Іванівна Лазаренко, доцент кафедри педагогічної та вікової психології і члени ради студентів факультету психології Дар'я Онищенко і волонтерка Ольга Гриник. Виступаючи привітали та запросили до дружнього студентського колективу випускників дитбудинку цього року.

Володимир Вікторович Бехтеров, директор дитячого будинку, у своєму виступі підкреслив, що давні дружні стосунки колективу дитбудинку з викладачами і волонтерами Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара сприяють

подальшій успішній адаптації дітей-сиріт у соціумі після їх випуску з дитбудинку.

Дівчатка, наймолодші учасниці концертної святкової програми, заспівали українську пісню так гучно, що було чути їх далеко за межами актової зали дитбудинку. Потім запальний танок, пісня у виконанні дитбудинківців, знову танок тощо. Таке було відчуття, що потрапив до музичного міні-театру, який створено спільними зусиллями дітей і педагога-організатора дитбудинку Лариси Євгенівни Бачек, музичного керівника Наталії Анатоліївни Рудоманової, які вже стільки років підряд старанно працюють з дітьми, і тому мають позитивні результати.

Концертну програму на честь Міжнародного дня захисту дітей вдало доповнили і наші студенти. Так, захоплююче лунали пісні у виконанні Наталії Адабаш та Єгора Пшенничного, студентів-першокурсників факультету психології. А студенти-волонтери другого курсу факультету психології, що навчаються після закінчення Дніпропетровського педагогічного коледжу (староста групи ДС-11-у Ірина Столярова), майстерно театралізували народну казку «Ріпка». Вона була незвичайною, бо герої казки час від часу зверталися безпосередньо до глядачів: дітей і волонтерів з конкурсними завданнями. Усі ставали найактивнішими учасниками конкурсів, та аплодисментами і подарунками нагороджувалися щоразу.

Час сплинув дуже швидко. Ми і не помітили, як наступила обідня пора. Але усі були радісні й збуджені, веселі й усміхнені, трішки втомлені, але щасливі від зустрічі. Наприкінці наші волонтери Ксенія Голомбієвська, Лілія Цупило, Ілля Колеснік, Арсеній Дичко, Олена Таран вручили дітям невеличкі подарунки, підкресливши, що вони тим самим дарують їм свої серця і свою дружбу! До зустрічі, наші, юні милі друзі!

З. П. БОНДАРЕНКО,
директор Центру соціальних ініціатив і волонтерства ДНУ ім. Олеся Гончара.
Фото студентки групи ДК-10-1 Дарії ОНИЩЕНКО.

Посол Японії В НГУ

15 червня НГУ відвідав Надзвичайний і Повноважний Посол Японії в Україні пан Саката Тоїчі. До складу делегації також увійшли дружина пана Посла пані Саката Йоко, аташе по культурі Посольства Японії в Україні пан Ога Косуке та прес-секретар Посольства Японії в Україні пан Кирило Ярошик.

Ректор Геннадій Півняк познайомив гостей з піднебесної з історією НГУ, провів просторими залами вченої ради й музеїв. У геолого-мінера-

логічному музеї НГУ, гостям продемонстрували рідкісні зразки мінералів з Японії, які приємно здивували гостей рідними назвами родовищ. Подружжя пообіцяло поповнити мінералогічну колекцію щонайменш двома зразками - від пана Посла та його дружини. У музеї історії НГУ доцент кафедри загальної та структурної геології Ігор Нікітенко провів

екскурсію англійською мовою. Пан Саката зазначив, що в Японії з повагою ставляться до гірничої справи.

Приємним сюрпризом для гостей стала кімната для традиційного японського чаювання, яка змонтована у центрі Українсько-японського співробітництва. Було відмічено, що подібна кімната є ще в КПІ, проте наша здивувала автентичністю –

вона виконана із традиційного японського кедру. Під час спілкування у центрі пану Послу подарували статуєтку «Український козак», жартома назвавши його українським самураєм. У відповідь гості передали центру навчальну літературу японською, побажали розвитку та подякували за чемне й трепетне ставлення до японської культури.

В ході зустрічі було обговорено також можливі напрями співпраці - сторони надали один одному свої пропозиції, аби детально вивчити всі можливості до офіційного візиту пана Посла, що планується на кінець року.

Зазначимо, що на посаду Надзвичайного і Повноважного Посла пан Саката призначений лише 8 місяців тому. Це перший візит в Дніпропетровськ для подружжя Саката, яке за сімейною традицією завжди намагається подорожувати разом. Основною метою візиту до регіону була визначена культурно-просвітницька діяльність - пан Саката взяв участь у відкритті виставки сучасного мистецтва у Дніпропетровському художньому музеї, відбулася також зустріч із губернатором Олександром Вілкулом, на якій мова йшла про економічне співробітництво.

ІАЦ НГУ.

Музично-драматичний театр в Україні: вчора, сьогодні, завтра

Державні музично-драматичні театри обласного та муніципального підпорядкування складають на сьогодні близько 20 % загальної кількості театральних колективів України (з офіційних джерел).

Коли говорити про український музично-драматичний театр, то треба мати на увазі, що за цим визначенням стоять як самобутні жанрово-стильові ознаки, так і відповідна організаційна структура.

Українська сцена є музично-драматичною за своєю природою. Джерелом тут виступає потужна фольклорна традиція. Форми прадавнього театру були синкретичними, надалі і в шкільному театрі, і в народній драмі, і у балагані, і особливо у вертепі так чи інакше співіснували елементи певної музично-драматичної структури.

Як такий феномен музично-драматичного сценічного «формату» постав в українській драматургії у ХХІ ст. – від І.Котляревського, Г.Квітки-Основ'яненка, Т.Шевченка, у чийх творах було закладене нероздільне поєднання елементів драматичного та музичного театру. Згодом, у т. зв. «першій об'єднаній трупі корифеїв», котра у 1882 р. поклала початок якісно нового етапу розбудови вітчизняного театру, ця модель отримала цілісне структурно-організаційне оформлення: у трупі працювали оркестр, хор М.Лисенка та драматична частина під орудою М.Кропивницького. (Звісно, існувала певна диференціація, яка з часом посилювалася: так, на початку ХХ ст. у Театрі Садовського в операх Лисенка «Утоплена», «Енеїда», «Різдвяна ніч», «Тарас Бульба» у провідних партіях виступали вже солісти-вокалісти). В цілому це стимулювало виховання акторів-універсалів, вдовольняло запити широкого глядача, зрештою – істотно посприяло розвитку української культури, національній самоідентифікації.

Зазначені традиції у певному сенсі було продовжено і у модерному українському театрі першої третини ХХ ст., хоча його творці і намагалися якомога далі відійти від на той момент уже надто клішованого, обтяженого штампами, навіть омертвілого формату музично-драматичної вистави. Приміром, у творчій практиці Мистецького об'єднання «Березіль» багато уваги приділялося музично-пластичному вихованню актора, у виставах застосовувалася жива музика (у т.ч. джаз-бенд), «Диктатура» І.Микитенка була втілена як видовище «більш оперове, ніж драматичне» (за словами самого Л.Курбаса) і т.ін.

Музично-драматична вистава у своїх традиційних формах повернулася на український кін у 30-і рр., коли постановки національної класики стали можливі завдяки розстановці «правовірних» класових акцентів, – але пока-

зово, що при цьому рецензенти й інші свідки відзначали там найперше масові сцени та музичні номери[і].

Показово, що у складеному В.Гайдабурою зведеному репертуарному списку 45 українських театрів, які працювали на окупованих територіях впродовж 1941-44 рр.[іі], перші три позиції за кількістю постановок посідають «Наталка Полтавка» І.Котляревського з музикою М.Лисенка, «Сватання на Гончарівці» Г.Квітки-Основ'яненка та «Ой, не ходи, Грицю...» М.Старицького. Тільки на 4 місці – драматична «Безталанна» І.Карпенка-Карого. Саме цей формат миттєво був запитаний у тих екстремальних умовах, коли йшлося про виживання національної культури і нації як такої.

Тож подальше юридичне оформлення статусу та структури обласних театрів як музично-драматичних, що відбулося у повоєнні роки, цілком відповідало традиціям національної сцени на всіх етапах її існування.

Загалом же українська класика у своєму найтрадиційнішому музично-драматичному форматі функціонувала на радянському кону, сказати б, амбівалентно. З одного боку, перебуваючи у затінку гостроактуального репертуару, яким театри «звітували» про свою лояльність режимові, вона забезпечувала «тяглість культури» (термін О.Забужко), спадкоємність національної традиції. З іншого ж, саме ця класика, до чийого простору найчастіше не доходили бодай якісь свіжі художні ідеї, стала «заповідником» найгірших штампів української сцени, тож потребувала докорінної модернізації режисерських підходів, акторських прийомів, просторово-пластичних рішень.

І коли на рубежі 80-90-х рр. ХХ ст. настали часи такої модернізації, вітчизняний театр, звільнений від попередніх цензурних та ідеологічних регламентацій, розпочав ревізію своїх 70-літніх здобутків, тестування їх на життєспроможність та відповідність самій природі національної сцени. При цьому щодо згаданої «Безталанної» – п'єси, котра справді «випадає» із музично-драматичного формату, – виник своєрідний парадокс, котрий зауважив А.Драк: «Драма, яка в історії українського театру знаменувала собою відмову від етнографізму в ім'я соціальної правди (необхідно згадати відомий лист І.Карпенка-Карого до М.Старицького, що був свого роду маніфестом критичного реалізму в українській драматургії), сьогодні (наприкінці 80-х – А.Л.) трактується як твір з яскравим фольклорно-етнографічним

забарвленням (тобто все одно як музично-драматичний – А.Л.)»[ііі].

Так, найзнаменитіша тогочасна «Безталанна» – дебютна постановка Ф.Стригуна в якості головного режисера Львівського театру ім. М.Заньковецької (1987 р.) – мала гучний резонанс, у тому числі, через своє музично-етнографічне наповнення. Громадську думку щодо неї підсумував В.Гайдабурою: «Вистава ніби викупана в джерельних мелодіях українських народних пісень про любов, її радощі і прикрасі. <...> І хоч пісенний образ вдало підкреслює баладно-фольклорний стиль дії з його гострою емоційністю і ходом до трагедії, він не привертає більше уваги, ніж це потрібно для вистави, у якій інша мета»[ііі].

Щоправда, інші дописувачі звертали увагу на надмірність музично-пісенно-танцювальної складової у виставах драматичного за статусом театру. Так, визнаючи «Безталанну» чи не найкращою режисерською роботою Ф.Стригуна, О.Саква, при цьому вважає цю та інші вистави режисера зробленими за певною спільною схемою, побазованою на «тому кращому, що є в духовній організації заньківчан: любові до пісні, ритуалі, романтизмові і поетичності акторської школи». В результаті «вечорниці зі співами існують відірвано від сюжету, як на вечорі акторського дозвілля. Співають добре, завжди під оплески глядачів, а потім сцена порожніє, і дія розвивається в камерному ключі. Середовище гри не належить одній окремо взятій виставі, а йде якесь всезагальне, всенародне дійство, що відбувається скрізь і завжди у просторі колишньої егінографічно-фольклорної України. І стає зрозумілим, що театр своєю виставою не стільки закликає глядача до розумово-духовної солідарності, скільки прагне емоційно зворушити його»[ііі].

Подібна поляриність оцінок зберігається щодо вистав Театру ім. М.Заньковецької під орудою Ф.Стригуна і по сьогодні: одні щиро захохані у сліві (особливо) та танці заньківчан, інші застерігають від некритичного застосування цієї сценічної «зброї», що безпомилково (передусім, в емоційному аспекті) влучає в ціль.

Справді, музично-пісенний чинник у заньківчанських виставах не завжди нерозривно пов'язаний з іншими сценічними компонентами. Це вже питання театральної ментальності та традиції, а не якоїсь конкретної постановки.

Загалом же у зазначений період навіть суто драматичні за статусом театри вдалися до розширення жанрового діапазону задля реалізації певних мистецьких пріоритетів – починаючи від

Продовження на стр. 17.

Продовження. Початок на стр. 16.
рок-опер «Енеїда» (1986 р.) та «Біла ворона» (1991 р.) у «франківців» (музика, відповідно, С. Бідусенка та Г. Тараренка, режисер – С. Данченко), монументальних музично-драматичних сценічних композицій «Гайдамаки», «Шевченківський концерт», «Маруся Чурай»[v] того ж Ф. Стригуна. Тобто найпотужніші й найавторитетніші театральні колективи «розвернулися обличчям» до своєї природи, бо саме такий «розворот» надав їм можливість вирішувати нові сценічні завдання.

Водночас сам інститут музично-драматичного театру у той час переживав системну кризу.

Наприкінці 80-х за підсумками Комплексної паспортизації театрів України[vii] розгорнулися серйозні фахові дискусії (цьому питанню навіть присвячувалися спеціальні науково-практичні конференції) з приводу як тлумачення та специфіки природної «музично-драматичності» українського театру в цілому, так і структури, творчого складу, репертуару музично-драматичних за статусом театрів і взагалі доцільності подальшого збереження подібної організаційної моделі. Адже на той момент «на сценах таких театрів експертами не було виявлено того синтезу музики і драми, який вважають родовою відзнакою українського театру і заради якого, певне, і створювався інститут музично-драматичних театрів». Причому особливо підкреслювалося, що в Україні практично не готують режисерів, акторів, балетмейстерів та ін. спеціально для музичного театру. Згальний же експертний висновок у 1989 р. мав чи не ультимативний характер: «Суперечності, що існують сьогодні між офіційним – «де юре» – статусом музично-драматичних театрів та практичною – «де факто» – їхньою діяльністю, не можуть бути розв'язані на рівні окремого колективу. Отже, проблеми статусу, штатного розкладу, програми розвитку музично-драматичного театру на Україні потребують негайного вирішення на республіканському рівні».

Неофіційно ж побутувала ще більш категорична думка: музично-драматичний театр як такий є сумним спадком радянського режиму, котрий волів би назавжди «ув'язнити» українську сцену у шароварно-гопаковому форматі й цим позбавити її можливості розвитку.

У цих звинуваченнях був сенс, адже традиційний музично-драматичний формат театральних вистави справді переживав черговий занепад: «обгортка» не відповідала сучасному змістові та вимогам ані з формальної (неукомплектованість належним чином хору, балету, оркестру), ані з мистецької (базування репертуару на заявлених оперетах та творах національної класики із традиційними дивертисментами) точок зору. Керівники театрів та постановники, з одного боку,

змушені були всіляко залучати «музичну» частину, аби запобігти простоям та відтоку кадрів, та й на виїздах такий репертуар незмінно користувався успіхом; з іншого ж – ці кадри через свій кількісний склад та кваліфікацію (часто то були півтори пари балету та «похоронно-весільні» оркестри, які переважно складалися з хронічних алкоголіків із обшарпаними інструментами) не в змозі були виконувати складні художні завдання.

Теоретичні дискусії зрештою припинилися – театрознавці переключилися на пошуковий театр, що якраз тоді почав видавати цікаві зразки, самі ж обласні театри цілком заглибилися у проблеми виживання й надалі виходили з положення, переважно ледь відрихтовучи старі оперети та катаючи по селах зібрані концерти.

Питання ж щодо статусу музично-драматичних театрів тоді було відкладено на невизначений термін – його заступили більш нагальні проблеми щоденного виживання. До того ж, саме, визначною мірою, за рахунок музичних вистав (бодай би й невисоких художніх кондицій) багатом периферійним театрам роками вдається так-сяк зводити кінці з кінцями. При цьому треба мати на увазі: ця проблема є не настільки гострою щодо найбільших культурних центрів (Київ, Львів, Харків), де фактично розміщено третину всіх театрів України, але у більшості обласних центрів (Донецьк, Запоріжжя, Івано-Франківськ, Кіровоград, Луганськ, Луцьк, Миколаїв, Одеса, Полтава, Рівне, Ужгород, Херсон, Хмельницький, Чернівці, Чернігів та ін.) музично-драматичні театри і театри драми та музичної комедії, маючи у своєму складі, окрім драматичної трупи, оркестр, хор та балет, є, по суті, єдиними мистецькими осередками, котрі мають задовольняти найширші глядацькі потреби.

За останні два десятиліття сталися певні позитивні зрушення: режисерів, акторів, балетмейстерів почали готувати мистецькі виші, зміцніла тенденція «омузичнення» суто драматичного театру, особливо – щодо пластичного вирішення вистав: воно стало органічним, надзвичайно важливим їхнім чинником, внаслідок чого із театрами почав плідно співпрацювати численний «загін» хореографів (А. Рубіна, С. Швидкий, А. Рехвіашвілі, А. Майорова, Л. Попович, Л. Сомов, О. Семьошкіна та ін.). І загалом, театр повернувся до музично-драматичного формату – але вже на новому етапі і у вивіреному варіанті. Поеднання драматичних та музичних елементів залишилося, але жанровий, тематичний, естетичний діапазон надзвичайно розширився.

Сьогодні – безвідносно до статусу конкретного театру – у драматичних виставах грає жива музика («Ідентифікація танго» за Е. Йонеском, С. Мрожеком, Ф. Достоевським режисера А. Бакірова у Чернігові; «Одруження» А.

Жолдака у Черкасах, «Четверта сестра» за Я. Гловацьким у постановці С. Мойсеева), звучить автентичний спів («Нехай одразу двох не любить...» Н. Дубини за «Ой, не ходи, Грицю...» М. Старицького в постановці М. Яремківа у Київському театрі драми і комедії; «Маруся Чурай» Є. Курмана за Л. Костенко[viii] та «Солодка Даруся» Р. Держипільського за М. Матіос у Івано-Франківську), класичні сюжети отримують нове музичне обрамлення (рок-музикант О. Скрипка аранжує мелодії М. Лисенка для «Наталки Полтавки» у франківців[ix]; наскрізні щодо дії, актуальні щодо сюжету та поточної суспільної ситуації оригінальні приспівки гурту юнаків та дівчат у стилі «реп» є осередком ігрової стихії у «Конотопській відьмі» режисера В. Московченка у Луганському українському театрі); розгортаються складні пластичні сцени («Соломея» О. Білозуба, «У неділю рано...» режисера Д. Чиборака та балетмейстера О. Семьошкіної, «Одруження Фігаро» режисера Ю. Одинокого та балетмейстера Л. Сомова у Київському театрі ім. І. Франка; «Украдене щастя» І. Волицької у «Театрі у кошику»; модерн-танець Венедиктової у театрі «Вільна сцена») – не просто дивертисменти, а у повному сенсі музично-драматичні видовища.

З іншого боку – на драматичній та музично-драматичній сценах опановуються жанрові різновиди, притаманні суто музичному театру (опера «Одруження Фігаро» в Донецьку, мюзикли «Едіт Піаф. Життя в кредит» у театрі ім. І. Франка, «У джазі тільки дівчата»[x] в Донецьку, «Конотопська відьма» у Київському Молодому театрі; суто пластичні вистави «Петя та Вовк» та «Ромео і Джульєтта» хореографа В. Маслія в Донецьку, «Спокуси танго» О. Шпаковської в Чернігові).

Оперети на афішах музично-драматичних театрів завжди посідали чільне місце, але сьогодні вони з'являються і у театрах драматичних: так, заньківчани повертають до життя «Шаріку» та «Гуцулку Ксеню» Я. Барнича, ба, навіть замахуються на «Сільву». Театральна компанія «Бенюк та Хостікоєв» робить рімейк рок-опери «Біла ворона» та здійснює масштабний проект «Задумаєш за порогом» – музично-драматичну фантазію за мотивами опери С. Гулака-Артемовського «Запорожець за Дунаєм».

У камерному ж форматі в жанрі музично-драматичних композицій успішно працює режисер І. Славінський («У Барбанному провулку» за Б. Окуджавою, «Парнас дригом» за віршами та сатирою 20-х-30-х рр. в МТМ «Сузір'я», фантазія-шансон «Люксембурзький сад» у театральній віталні Театру на Подолі).

Воістину, «все смалешо в доме Облонских...»: хто «драматичний», хто «музичний», хто «музично-драматичний» – годі й пробувати розібратися.

Продовження на стр. 18.

Продовження. Початок на стр. 17.

По суті ж, вітчизняний театр таким чином продовжує займатися своєю прямою та, власне, природною справою: шукати у музично-драматичному форматі, котрий насправді є «в крові» у вітчизняного акторства та сцени загалом, нових варіантів жанрового синтезу, випробовувати його можливості кращими взірцями світового музичного театру та актуальними свіжонародженими творами. Причому формальний статус того чи іншого театру тут не є принциповим і не може стати на заваді реалізації різноманітних творчих ідей.

Досвід двох музично-драматичних за статусом колективів тут є особливо показовий: одного – віднедавна національного, із крупного промислового міста на сході України, другого – з типової не надто багатой західної області.

Отже, поки директори обласних театрів роками сушили собі голови над дилемою: що робити із недоукомплектованими балетом, оркестром, хором, – і щосили намагалися позбутися статусу музично-драматичних, М. Бровун побудував у Донецьку якраз музично-драматичний театр. Тут і професійний балет, і повноцінний оркестр, вокалісти та диригент – з консерваторською освітою. На цій сцені драма існує поряд не лише з музичною комедією, але і з балетом, мюзиклом, рок-оперою, оперою.

Зі свого боку, на афіші Волинського обласного музично-драматичного театру ім. Т.Г. Шевченка (і це передусім заслуга, на жаль, уже покійного директора-художнього керівника Б. Берези, якого варто згадати окремо) трилогія за І. Карпенком-Карим («Суєта», «Безталанна» та «Мартин Боруля») та «обов'язкова» для Волині «Лісова пісня» рядують з «Калігулою» А. Камю, шекспірівськими «Гамлетом» та «Приборканням норовливої», а музичний бік репертуару представлений постановками «драматичного» за освітою, але напрочуд схильного до різноманітних музично-драматичних жанрових поєднань режисера П. Ластівки: тут, окрім вирішених загалом у традиційному ключі «Моєї чарівної леді» та «Тригрошової опери» представлений також суцільний ексклюзив – «Кармен», де поєднано оригінальну новелу П. Меріме, елементи лібрето одноіменної опери, музику Ж. Бізе та Р. Щедрина (в обробці та викладі завідувача музичної частини театру М.Гнатюка), та «Дон Жуан» Ж.-Б. Мольєра з музикою В.-А. Моцарта.

Усі вистави, згадані вище в тому чи іншому контексті, є фактично різновидами музично-драматичного театру, але, переважно, не на території «традиційного» (сказати б, навіть «академічного») музично-драматичного формату.

Останній же на сьогоднішній сцені зустрічається у чистому вигляді вкрай рідко – і це прикро: адже функцію від-рефлексування, «консервації» та

передачі традиції як такої театр теж має виконувати.

Один з нечисленних винятків – «Світання на Гончарівці» Г. Квітки-Основ'яненка (2009 р.) у постановці Ф. Стригуна, чи не останнього з режисерів, який володіє навичками такого надскладного стилю, як «народний примітив» (заради справедливості згадаємо тут також В. Московченка з Луганська та його останню на сьогодні прем'єру – «Сорочинський ярмарок» за М. Гоголем).

У цій виставі витримано класичний стиль: оркестр, як і належить – у ямі, звучать пісні з-за лаштунків та пісні зі сцени, кожний з основних персонажів має арію та дует, танці – поставлені, але не «балетні»; малочисельні за кількістю учасників сцени «підкріплені» масовкою, яка бере активну участь у дії (так, зграйка дівчат підтримує Уляну в її суперечках з матір'ю).

При цьому вистава задумана та втілена не як серйозне наслідування традиції, а, скоріше, як шанобливий, проте іронічний уклін в її бік. Це, радше, казка – події розгортаються в абстрактному, ледь не ідеальному українському селі (а не у передмісті, як у автора), соціальну гостроту знято (Уляна закохується не у кріпака – з перспективою стати кріпачкою, – а просто у бідного парубка). І Улянини батьки – не монстри, і логіка їхня зрозуміла: дурний чоловік передасть розумній жінці господарство – і вона «панею буде»... І Стецько (В. Коржук) – не страшний[хї], а просто дитинний, безпосередній: вискакує на сцену на дрючку, наче на коняці; аби не замислюватися самому – покладається на авторитети («мати казали... батько казали...»), «висловлюється» часто за допомогою танцю («Що, не поїняли?!» – і перетанцює)... Він – нещасна дитина: матері нема, батько п'є; він частує потенційну наречену яблуками і відгукується на ласку, коли з ним щирі...

І – вповні за законами казки для дітей – персонажі у скрутну хвилину залучають до дії публіку. Аби «зняти наспіку» з Одарки, котрій начебто «побролено», розгортається ціла масова сцена, якою керує «диригент» Осип Скорик (І. Гаврилів) та його самовідданий «асистент» Тиміш (Ю. Хвостенко). Коли ж ворожба «не помагає», бо масовки для її здійснення недостатньо, Скорик апелює до зали: «Дорогі земляки! Вибачте, що до вас звертаюся, поможіть, хто чим може!» І дорослі люди за його командою захоплено гудять, тупотять, розмахують руками...

Вочевидь, якраз щирий відгук публіки і є найпершим свідченням життєспроможності традиційного музично-драматичного формату, його відповідності певним рисам і глядацького, і театрального менталітету.

Але для того, щоб «на виході» був створений цілісний, вартісний сценічний продукт, цей формат потребує дуже

точного, майже «аптекарьського» балансу драматичного та музичного чинників.

І в цьому – найбільший його парадокс: він ніби знищує сам себе з середини, його зазвичай розриває потужна відцентрова сила, від якої потерпає, передусім, драматична складова. Адже пісні, танці і т.п. є настільки потужним, значно більш ефективним сценічним знаряддям, що театр частіше мимоволі захоплюється ним настільки, що нехтує більш тонкою, «невдячною» в плані зовнішньої ефектності, хоча й найважливішою в аспекті змістовному драматичною лінією.

Ця тенденція простежується навіть у виставах режисерів та колективів, згаданих вище в позитивному ключі. Так, репертуарні пріоритети Донецького театру останніх сезонів[хїі] свідчать про «сповзання» до помпезних, гучних, масштабних шоу полегшено-розважального характеру, які більше асоціювалися б з маскультом, ніж з місцією національного академічного театру (та ще й в непростому з точки зору мистецького підґрунтя та традицій регіону), а луганський «Тарас Бульба» Л. Тома за М. Гоголем у постановці В. Московченка[хїіі] є доволі недолугим гібридом коміксу та урядового концерту. Що вже казати про інших – наприклад, про В. Шевченка, який у Полтавському театрі ім. М. Гоголя насичує «Безталанну» такою кількістю танцювально-пластичних номерів (у т.ч. фантазмагоричних), що доволі статично вирішені драматичні діалоги персонажів виглядають не більше, ніж формальним «прошарком» між ними.

Музичний чинник у цьому сенсі часто виконує «камуфляжну» функцію – він покликаний замаскувати фахові вади режисера та акторів, змістовну невизначеність, нерозбірність мистецького висловлювання[хїv].

Тож музично-драматичний формат є як найбільш природним для українського театру, так і найменш стійким жанрово-стильовим різновидом. Його функціонуванню на вітчизняній сцені притаманна циклічність, злети чергуються з падіннями, але за великим рахунком, він все одно незнищений доти, доки існує сама ця сцена.

[i] Наприклад, щодо «Марусі Шурай» І. Микитенка – вульгарно соціологізованої переробки «Ой, не ходи, Грицю, та й на вечорниці» М. Старицького, поставленої у Харківському Червонозаводському театрі, В.П. Затонський, член урядової комісії, що прибула до Харкова у березні 1935 р. на відкриття пам'ятника Т.Г. Шевченку і zarazом подивилася виставу, записав у книзі для відвідувачів: «Вистава дуже багата на прекрасний фольклорний матеріал. Гра колективу чудова. Масові сцени, пісні і танці – прекрасні!» (цит. за: Охмат Л. Святять театральні зорі. – К.: 1970. – С. 74).

[ii] Див.: Гайдабура В. Театр, захищений Гоголем. – К.: 2008. – С. 19.

Продовження. Початок на стр. 18.
ний в архівах : Сценіч. мистецтво в Україні періоду німецько-фашист. окупації (1941-1944) : Історія. Політика. Документи. Ідеї. Худож. реалії. Людські долі. – К.: Мистецтво, 1998. – С. 100-101.

[iii] Драк А. Заньківчани знову у Києві // Український театр. – 1989. – № 5. – С. 19.

[iv] Гайдабура В. Гнатові мати Гнатика кохала / У кн.: Гайдабура В. Театральні автографи часу. – К.: Факт, 2007. – С. 119.

[v] Саква О. «Ярема, серце...», чи «Маленький Париж»? / «Гайдамаки», «Маруся Чурай» та інші. – Культура і життя. – 1989. – 2 липня.

[vi] Так, до сценічної дії, що розгорталася на базі однойменного роману у віршах Л. Костенко, було введено «двох бардів-кобзарів, що сидять обабіч сцени (Р. Біль і Я. Мука). Вони поєднують у собі й образи кобзарів-співців часів Марусі, і сучасних юнаків з гітарами. Актори співають і думу про Байду, і пісні сучасних авторів, в яких узагальнено і події сюжету про Марусю Чурай, і минуле та майбутнє: «Хто пішов під кулі, хто в полярне сяйво – отака історія, вивчити не зайве». Вони співають балади-коментарі, балади-висновки і узагальнення – ведуть і підтримують рух вистави, розв'язують її думки» (Липова Г. Мистецька мова українського театру 1980-х років // Записки Наукового Товариства імені Шевченка : Том ССХХХVII : Праці Театрознавчої комісії. – Львів, 1999. – С. 283); за спостереженнями іншого дописувача, «виняткової ролі набувають постаті ведучих «кобзарів» — хлопців «від театру» (Р. Біль і Я. Мука), одягнених у стилізовані вишиванки і джинсові штани, з «кобзари» в руках, що своїм звучанням нагадують гітари, з мікрофонним співом. <...> Кобзарі поведуть себе активно, невимушено, втручаючись у події, з'являючись у гурті персонажів, серед дівового хороводу, їхні «зонги» органічно вплітаються з дією, глядачі залюбки слухають мелодії в стилі «фолк» — то баладно-меланхолічні, то іронічні, то надривно бентежні. Чудова поезія знаходить у них здебільшого гідний музичний (композитор В. Камінський) еквівалент» (Драк А., згадане джерело).

[vii] Комплексна паспортизація театрів України – безпрецедентний захід Спілки театральних діячів, реорганізованої невдовзі перед тим з Українського театального товариства. Паспортизація проходила протягом 1988-89 рр., охоплювала всі державні театри й містила у собі ґрунтовний аналіз їхньої творчої, господарчої, адміністративної діяльності. Підсумком цієї акції стала систематизація одержаних даних у вигляді кількох довідок, присвячених різним аспектам функціонування театрів.

Авторкою цих рядків, зокрема, було здійснено «Аналіз творчої діяльності драматичних та музично-драматичних театрів України» (ТЮГи, лялькові, музичні театри, театри оперети та музичної комедії було виділено в окремий блок) обсягом близько 3-х авт. арк. (наведені уривки експертних висновків взято саме звідти).

Ця та аналогічні їй аналітичні розробки ніколи не оприлюднювалися, а після переїзду апарату СТД із старого приміщення більшу частину рецензій, довідок та інших матеріалів втрачено назавжди.

[viii] У програмці вистави зазначено: «містерія-ораторія». І справді – жодної ілюстративності, натомість майже скульптурна виразність; стриманість, притамованість, а не відкритий вияв емоцій; умовно-метафоричний, а не побутовий спосіб сценічного мислення та існування. І все це – під спів «а капелла» хору, котрий присутній прямо на сцені і, подібно до хору давньогрецького, хоч і не втручається у дію, та ніби коментує її, задає емоційний лад у кожному епізоді. У фіналі дівчата з хор спускаються до публіки, розчиняються у ній, і з різних куточків зали кришталево прозоро виспівують, кожна свою, відомі пісні, що їхне авторство приписують Чураївні («Віють вітри», «Ой, не ходи, Грицю...», «Біля греблі шумлять верби», «Чого ж вода каламутна»)... І марно благодатиме почувши: «...Бо на вечорницях дівки-чарівниці...» – якомсь миттєво постаріла, вже сива, вся у чорному Маруся (Г. Баранкевич): «Дівчаточка, дівчатонька, дівчаточка! Цю не співайте, я ж іще жива»... Бо лунає, лунає, вже невідкладно її волі: «А пройшла п'ятниця – поховали Гриця...»

[ix] Режисер О. Ануров, музичний керівник постановки – О. Скрипка. В програмці вистави зазначено: «українське, музично-драматичне рококо, теєто, як його на дві дії». З цього приводу критик Т. Зарівна зауважує: «Кажуть, що ідея постановки належала Олегові Скрипці, може, тому його особистість у виставі (на прем'єрних показах грав Виборного – А.Л.) дуже світла. Разом зі своїм баяном і неодмінними піснями й танцями він наче заводний ключик, енергетичний згусток. <...> Лубок – ключ до вирішення вистави, до її тональності – і смислової, і музичної. Пластика героїв теж легка, майже танцювальна, мовби зійшла з тієї ж примітивної картинки. Автори не бояться одвертої плакатної народності, красивої, як одяг сцени чи костюми героїв, мораль яких завжди була такою ж зрозумілою і чистою, як їхні картини, рушники, вишивки та біблійні заповіді. Саме таке легке ставлення до матеріалу, змішування стилів і манер гри, –

удавання і переживання, серйозності та іронії, гопака та вогненного танго (!), адаптування майже до естрадного рівня знаменитих пісень, які колись унеможливлювали без наявності практично оперного голосу у героїні зіграти Наталку» (Зарівна Т. Історія непокірної між музеєм і часом// Український театр. – 2006. – № 1. – С. 3).

[x] На афіші вистави зазначено: «мюзикл за мотивами кінофільму Б. Вайлдера», але заради справедливості згадаємо ще одного автора, а саме – співавтора сценарію стрічки (по суті ж – якраз-таки автора сценарної ідеї) І.Е.П. Даймонда.

[xi] У тлумаченні цього персонажа існує потужна сатирична традиція. На викритті через нього «морально нищої сільської верхівки» особливо акцентувала радянська критика, хоча і щодо постановок на окупованих територіях у часи Другої світової війни В. Гайдабура зауважує: «Абсурдистського відтінку набувало сатирично-гротескове звучання образу Стецька у «Сватанні на Гончарівці» Г.Квітки-Оснот'яненка. За спогадами артистів і глядачів, агресивна нахабність і пришепелуватість героя робили алюзією цю класичну фольклорну маску» (Сценічне мистецтво в Україні періоду німецько-фашистської окупації (1941-1944 рр.): Автореф. дис... д-ра мистецтвознав.: 17.00.01 / В.М. Гайдабура; Нац. муз. акад. України ім. П.І.Чайковського. – К., 1999. – 35 с. – <http://disser.com.ua/contents/19715.html>

[xii] Мюзикл «Глорія» Ю. Квасниці та А. Багряної, сучасна рок-легенда «Опалені коханням» за С.Шальтянісом – Л.Яцинявичусом, мюзикл К. Брейтбурга та С. Муравйова «Леонардо: любов, якої не було», а надто «Шоу триває» (хіти ХХ століття) та «Історії нашого двору» (за мотивами пісень 60-70-х рр). Очевидно, що отримання театром статусу Національного призвело до творчої розслабленості, відкату до третьорозрядного репертуару, втрати «мовних» позицій.

[xiii] Очевидно, вирішальна роль не тільки на сцені (самого Тараса Бульби), але і в процесі постановки належала не режисерові, а художньому керівникові театру М. Голубовичу.

[xiv] Є також приклади протилежного характеру: спроби наситити суто пластичні вистави власне «висловлюваннями» (на кшталт виголошення акторами поетичних уривків у «Шекспіримантах» Р. Поклітару (Київ-модерн-балет) або драматичних «відхилень» у постановках Криворізької «Академії Руху») є надлишковими і зайвими – аж надто самодостатнім та цілісним є тут первісний формат.

ЮНІ МАТЕМАТИКИ НА МОРСЬКОМУ УЗБЕРЕЖЖІ

З 27 червня по 4 липня проходила робота третьої літньої математичної школи для учнів Дніпропетровської області. До занять в школі були запрошені учні Дніпропетровського обласного ліцею-інтернату фізико-математичного профілю (ДОЛІФМП), Ліцею інформаційних технологій при ДНУ(ЛІТ), Спеціалізованій фізико-математичній школі при ДНУ м. Нікополя, ліцею природничо-наукового навчання м. Жовті Води, Криворізького обласного ліцею-інтернату для сільської молоді, Дніпропетровського району, усі вони переможці всеукраїнської, обласної, міських та районних математичних олімпіад.

Організацію школи було покладено на Комунальний заклад освіти "Дніпропетровський обласний ліцей-інтернат фізико-математичного профілю" (ДОЛІФМП). Керівником школи було призначено директора ДОЛІФМП, доцента Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара, кандидата фізико-математичних наук Олега Полякова.

Наукова програма школи включала лекційні заняття з математики, три індивідуальні олімпіади, командну олімпіаду, математичну регату, математичний бій. Тематика лекцій торкалася теорії нерівностей, комбінаторного аналізу, елементів теорії графів, спеціальних методів розв'язування геометричних задач, ймовірнісних методів доведення тощо.

Індивідуальна математична олімпіада – це також традиційна форма роботи з талановитими дітьми. Вона є найкращим тренінгом процесу адаптації творчої особистості в колективі, самоорганізації творчого колективу. Саме під час командної олімпіади реалізується мозковий штурм, тому команда повинна бути ретельно підібрана.

У ЛМШ перш за все ставилася мета навчання стилям математичного мислення, тому в одну команду об'єднувалися діти з різним рівнем підготовки (але уважно відслідковувалися і прогнозувалися конфліктні ситуації), а також різними типами математичного мислення: "геометри", "аналітики", "формалісти", "алгоритмісти" тощо. Також необхідною є наявність у команді лідера, генератора ідей, критика, ви-

конавців і тих, хто вміє оформлювати розв'язання. Така командна робота надає впевненості учням та ілюструє необхідність різних форм діяльності та стилів мислення в дослідницькій математичній роботі.

Математична регата – одне з найпопулярніших математичних змагань. Це командні змагання, які розвиваються, так би мовити, на серію міні-олімпіади. Команди займають певні місця, і до них періодично підходять диспетчери-асистенти з новими завданнями та забирають вже отримані розв'язки. Короткотривалість міні-олімпіад, евристичний характер завдань мобілізують учасників, під час розв'язування ведуться палкі дискусії. Це певний математичний "екстрим".

Кульмінацією програми літньої математичної школи став математичний бій, що включає в себе елементи командної олімпіади та відкритої дискусії. Команди заздалегідь розв'язують

запропоновані задачі, потім, власне, й починається бій. На кожну задачу призначається доповідач, опонент та рецензент. Задачею доповідача є якомога детальніше розповісти розв'язання задачі, опонент повинен оцінити розв'язання, його правильність, знайти та вказати на суттєві та несуттєві помилки. Рецензент остаточно аналізує роботу доповідача та опонента. Дуже важкою є робота опонента, якому треба за обмежений час розібратись у складному математичному тексті, який ще й усно розповідається. Все це розвиває не тільки вміння розв'язувати складні задачі, а й критично ставитись як до своїх, так і чужих думок. Специфікою боїв була відсутність напруженості, яка дуже часто пов'язана з конкуренцією між навчальними закладами. У ЛМШ команди формувались з представників різних шкіл, тому ці проблеми були відсутні, на першому плані була математика.

Літня математична школа не була б повноцінною без системи оздоровчих, культурних та спортивних заходів. Щодня проводились ранкові зарядки, спортивні змагання з волейболу, учні значний час проводили на узбережжі, приймаючи морські та сонячні ванни.

Як і в минулі роки, перед організаторами ЛМШ стояла дуже важлива за-

дача: з різних колективів за невеликий період часу утворити один колектив слухачів ЛМШ. Активний відпочинок, здоровий спортивний дух, сумісні командні дії – ось що може створити єдиний колектив, який об'єднаний важливою метою отримання глибоких математичних знань. Заходи ЛМШ почалися з вечора знайомств, де були презентовані команди з різних навчальних закладів. Про себе розповіли команди «Драйв», «Днепроматик», «Гиперболический параболоид», «Шумные, но умные», «Константа», «Туристы КОЛИ» «Пятимерное многообразие», «Веселые ребята».

У перший день кожна команда отримала пам'ятку з інформацією про географічні особливості та топоніміку Чорноморського узбережжя Херсонщини. Учасники були попереджені, що відповідні питання їх очікують під час інтелектуального марафону. Цей захід відбувся на другий день перебування в школі. Команди поступово отримали питання з різних галузей знань та відповідали на них. Основу запитань, які пропонувалися на інтелектуальному марафоні, склали питання регіональних відбіркових ігор шкільного кубка Дніпропетровської області «ЩО? ДЕ? КОЛИ?»

Літературні, режисерські та акторські здібності учасники Літньої математичної школи змогли проявити при постановці казкових вистав з теми «Сказка о рыбаке и рыбке». Відомий з дитинства пушкінський сюжет треба було переробити у різних жанрах: комедії, мелодрами, трагедії, фентезі тощо. При цьому треба було різним командам показати вистави, як розповідь старого рибалки, його дружини, золоті рибки. Для організаторів ЛМШ не було несподіваним побачити справжні літературні таланти серед юних математиків. Дійсно так, бо математично обдарована людина талановита у всьому.

Ще однією нагодою проявити літературні здібності став конкурс віршів, присвячених ЛМШ. Для організаторів все було приємним: і відверті вірші, написані з недоліками, і вірші, де відчувається розмір і стиль. Головне, що діти це робили із задоволенням.

Режим роботи ЛМШ дозволяє ефективно поєднати напружені аудиторні заняття з активним фізичним відпочинком, які включали в себе: ранкову зарядку, водні процедури, спортивні ігри, подорожі. Щодо останніх, не можна не згадати цікаву екскурсію до заповідника «Асканія - Нова». А які враження залишилися від ранкових зустрічей з дельфінами в ранковому морі на сході теплого літнього дня!

Останнім заходом, який був організований в ЛМШ, був вечір прощання. Переможці отримали заслужені нагороди, усі слухачі отримали дипломи та подарунки. Загальний висновок єдиний – школа відбулася, вона відбулася успішно!

Ірина ІЛЬЧЕНКО.

Назустріч захоплюючим пригодам, розвагам, повноцінному відпочинку!

Дзвінкоголосе літо лунає в таборах відпочинку денного перебування міста Марганця. Скільки радості, яскравих вражень, цікавих подорожей очікує на дітей! До літньої оздоровчої кампанії ретельно готувалися всі: міська влада, учителі, батьки, а особливо – учні. У 13 закладах освіти відпочиває 1760 дітей. Особливістю цього року є активне залучення позашкільних закладів освіти (центру науково-технічної творчості, центру-комплексу позашкільної роботи, еколого-натуралістичного центру), закладів культури (міської дитячої бібліотеки, Палацу культури гірників, кінотеатру «Дніпро») до організації роботи різних гуртків, секцій, проведення масових виховних заходів. За ініціативою міської дитячої організації «ДІМ», започатковано шахово-шашковий турнір. Учні 1-2 класів виборювали першість, пройшовши III етапи змагань.

Хто разом з дітьми долає труднощі, веде до перемоги, завжди підбадьорить у миті поразки? Це надійні помічники учителів-вихователів – вожаті. Для учнів старших класів, які виявили бажання бути вожатими загонів літніх таборів, протягом року працювала «Школа вожатого». Старшокласники отримали знання з планування роботи, ознайомилися з рекомендаціями щодо проведення колективних творчих справ, активних масових заходів (розваг, ігор, конкурсів, змагань тощо), брали участь у тренінгу «Світ емоцій».

Теоретичний семінар для вчителів «Виховний простір літнього табору з денним перебуванням» чітко окреслив мету, завдання та основні форми організації дозвілля учнів. Пріоритетні напрями виховної роботи оздоровчих таборів реалізувалися

під своєрідними гаслами: «Я пізнаю світ, світ пізнає мене» (діагностико-прогностичний напрям), «Україна – моя Батьківщина» (національно-патріотичний напрям), «Краса врятує світ» (естетичний напрям), «Маленька праця краща за велике безділля» (трудова діяльність), «Здорова дитина – здорова нація» (фізично-оздоровчий напрям), «Розум і мур зламає» (інтелектуальний напрям).

Кожен день перебування в таборі був цікавий, насичений різноманітними заходами, яскравими подіями. І вистачало енергії, завзяття, наполегливості у вирішенні будь-яких справ, бо починався він з ранкової зарядки. Охоче учні брали участь у тренінгах, рольових й інтелектуальних іграх, інсценуванні. Вирували пристрасті на футбольних полях, під час проведення веселих стартів, рухливих ігор.

Особливо запам'ятався День відкриття чемпіонату Європи з футболу: проводилися конкурси «Влучи у ворота», вікторини «Забий гол», учні демонстрували знання з історії футболу, про футболістів зі світовим ім'ям та Національної збірної України; у конкурсі малюнків «Головні талісмани Євро 2012 – Славко та Славек» виявили мистецькі таланти. У таборах відпочинку продовжили роботу шкільні гуртки, наприклад, «Комп'ютерний дизайн», «Школа юного художника», бісероплетіння, «Загадковий папір»; проводилися цікаві презентації загонів.

Літо у розпалі, попереду – засмага на морському узбережжі, поїздка до бабусі, розваги з друзями, але старт відпочинку даний, тож оздоровлення дітей у таборах з денним перебуванням у місті Марганці є якісним та повноцінним.

Інф. ГОУН ОДА.

• НЕ ПІДЛЯГАЄ ЗАБУТТЮ*Іван БУРТИК,
Нью-Джерсі, США*

В 58-РІЧНИЦЮ КОМУНО-ЗВІРСЬКОГО ЗЛОЧИНУ В КІНГІРІ

Живучи в часі прискорених політичних змін та подій в світі, спостерігаємо, як часовий порох незаметно покриває нашу пам'ять, про недавно минуле пережиття, терпіння, муки і смерть сотень тисяч наших героїв, які навіть в переліченні вже не згадуються. Сьогодні, хоч короткими словами хочу пригадати, як звироднілі енкаведисти по-звірськи замордували, невинних в'язнів у таборі Кінг'ір та, як скоро про них пам'ять зникає.

Щоб дістати цінну мідь в безлюдній пустині Казахстану, криміналісти Гулагу привезли на невольничу працю до копалень 20.600 молодих людей. В тому, із одинацяти національностей, українці начисляли 9.735 чоловіків і жінок. Життєві умови табору, були неуявно жорстокі, працювати в голоді в суворі зими і нестерпимо гарячі літа, люди просто не видержували. В пошуках самозбереження, з ініціативи українських націоналістів, Михайла Сороки та Задорожного, в лютому 1954 року в таборі почала ширитись ідея страйку. Ідея скоро прижилась і поширювалась. Вимоги робітників були скромні, шість днів праці та збільшення харчів, адміністрація відповідала погрозами.

Підпільний Комітет працював справно, навіть стукачам не вдалось розкрити його. Таборова підпільна пошта, за яку відповідала Софія Корчинська, інформувала, що страйки поширились на інші табори. Начальство, щоб заспокоїти ворухобників, спровадило п'ять вагонів «зеків» (кримінальних злодіїв), щоб навели насильством порядок. «Зеки», щоб застрашити страйкуючих, вибрали одному в'язневі очі. Гнів в'язнів вибухнув помстою, коли команда дозволила «зекам» заходити до жіночої зони, що було суворо заборонено. Спонтанна боротьба з «зеками» була такою безпощадною, що втікаючи через мури «зеки» кричали, «бандеровці то не люди». Акція закінчилась тим, що більшість «зеків» стала на стороні страйкуючих.

Страйк перейшов у відкриту боротьбу 16-травня, коли «людоїд», (так звали жорстокого бригадира) в наявності сотень робітників, безвинно застрелив одного робітника, який за тиждень мав вийти на волю. Мужва кинулась на сторожів, та бій з лопатами проти зброї і лютих псів не тривав довго. Коротко після того, в калюжах крові й болота лежали людські тіла. Злочинна вістка облетіла цілий табір, гнів виростав у помсту. Таборяни розбили мур жіночої зони, опанували цілий табір і не вийшли на роботу. Даремні були залякування і погрози начальства, та за ціну хоч і коротко-тривалої волі, люди були готові на найгірше.

Новостворену таборову команду, очолив підполковник лейтенанта Червоної Армії Капітон Кузнецов, якого звільнила Ч. Армія з німецьких концборів, як бувшого полоненого, за що одержав 25 років суворого режиму до табору Кінг'ір. У всіх таборових вартатах, проходила інтенсивна праця для самооборони цілей. В кузнях точили ножі, виробляли іпровізовану пальну зброю, списи, сокири та інші речі. Слід згадати, що після розгрому повстання було нараховано 4.855 одиниць різноманітної саморобної зброї. Інші копали рови і ставили барикади. Міністер таборового зв'язку Анатолій Іванович Костицький, збудував радіо з голосниками для внутрішнього зв'язку та наладнав сім старих телефонів. З його довідки знаємо, що він був уроджений в м. Великий Токмак Запорізької обл., виростав сиротою, забраний до Німеччини, де працював радіотехніком, коли повернувся додому, присудили йому 25 років до табору «Рудник». Запланована його втеча з табору не вдалась, тоді попав до Кінг'ір. Другий, Скирук Віталій Петрович з Луцького району, вславився в службі безпеки, за що після повстання, суджено його вдруге.

Крім таборових приготувань, таборова команда вела переговори з заступником міністра внутрішніх справ з Сергієм Єгоровим та начальником Гулагу, які закінчились без успіху, бо табір вимагав зустрічі з Микитою Хрущовим, на що не було згоди. Під час переговорів у таборі відправлялось Богослуження. Доля невільників на волі тривала тільки 40-днів, поки не прийшла сподівана хвилина страшної розправи.

Вночі, 26-червня, о годині 3.30 ранку, літаки освітили табір, 7 важких танків і бульдозерів завалили перші мури і вступили на площу, а за ними - полк піхоти. Почалася дика різня, якої в історії немає порівняння. Жінцтво, взявшись за руки, створили собою мур, щоб загородити танкам дорогу. Та даремні були сподівання, під залізними гусеницями танків тріщали їхні кості, солдати стріляли по обох боках, утікаючих людей. Оборонці обезсилили один танк, який застряв у пастку. Солдати з вежів, цільно стріляли тих, хто держав будь-яку зброю в руках. Людям, не було сховку за мурами, бо танки валили бараки й присипали їх живцем.

Звірсько-дика операція, закінчилась о восьмій годині ранку. Потім, одних чоловіків у невідоме ввозили троками, а другим, наказали лягти довгим рядом доломлиць та, поіменно вибраних, стріляли в голову. Бульдозери поквално згортали людські тіла в глибокий яр та присипали камінням і піском. Чуючи свіжу кров, степові хижачки літали низько, шукаючи слідів крові, та даремно, бо солдати старанно прикривали їх свіжим піском.

Далеко-далеко від рідної землі, молоді герої віддали своє життя за ціну волі українського народу, якої на жаль, сьогодні багато з них не вміють її оцінити. Чи не є це національним гріхом, забути проліту кров невинних мучеників-героїв? Чи ненавистники національної боротьби, є спроможні хоч уявити собі, яка героїчна відвага тих молодих дівчат, які прийняли каторжну смерть, за ту волю, якою вони утішаються тепер.

Правдивої відповіді: скільки було всіх жертв, до сьогодні немає. У звіті начальства говориться, що було 40 солдатів і офіцерів поранених, про в'язнів - згадки немає. Перше свідчення з'явилось 1989 року в газеті «Огні Алатау» Руфіни Тамаріни, що в перші дні повстання «біля сотні трупів вивезли за зону, кров зміли і засипали піском». В часописі «Запорозька Січ» з червня 1997 року, говориться, що згинulo 500 невольниць, (про чоловіків немає згадки). Ірена Мартимишин з м. Стрия свідчить, що тільки з її бараку було убито 75 молодих дівчат. В розмові з ще живими свідками злочину, Іван Карпінський сказав мені, що 500 осіб - то видумане число, бо було багато більше, як чоловіків так і жінок, але тоді ніхто не числив і не приглядався, він певний, що в архівах є інформації, якщо влада їх відкриє.

Правда, архівний будинок Гулагу є в Караганді, але до нього немає доступу. За семирічні мої клопотання, я одержав від Карагандинського Акіма (Говернера) дозвіл: зняти плівки з архівів від 1930 до 50-их років, але це не було в моїй спроможності. Я звернувся до найвищих властей в Україні, включно до Президента, щоб занялись цим питанням - на жаль, успіху не було. Щойно у 2007 р., в часі зустрічі з Карагандинським

Акимом та за посередництвом бувшого голови СБУ Валентина Наливайченка, РОДУ почав одержувати списки українських жертв ГУЛАГу. Списки жертв, були друковані по 200 осіб у тижневику «Трибуна». З приходом до влади президента Януковича, списки припинились. Так, що в нашому архіві маємо тільки 25.000, може колись буде рещта.

В 1998-році, заходами голови РОДУ та жертводавців з США, споруджено на місці похоронень в Кінг'їрі, «Пам'ятник українським жертвам комуністичного терору». Після амністії прежилцям Кінг'їрського злочину було дозволено поселитись в селищі Санпаєв, де за пожертву одного жертводавця з США, збудовано для них у 2007 році церкву. Крім збудованих 4-ох церков для чотирьох громад в Казахстані, є ще 14 українських громад, які чекають Вашої допомоги. РОДУ - УККА звертається до всіх людей доброї волі з горячим проханням, допоможіть збудувати тим громадам церкви з недільними школа-

Пам'ятник жертвам в Кінг'їрі.

ми, що буде найбільшою винагородою бувшим страдникам та їх родинам. Чеки виписувати UCCA - RODU на адресу - 203 SECOND AVE. NEW YORK, NY 10003 USA.

Слід згадати, що між засудженими революційного комітету, було два українця - Анатолій Кострицький і Віталій Скирук, які одержали додатково по 10 років, а підполковник. Кузнєцов - кару смерті. Цікаво також, що суд судив їх не за політичний злочин, а за кримінальний.

Під кінець, кілька слів до всіх ненавистних опонентів в Україні до революційної боротьби ОУН УПА. Прочитайте про цей злочин і подумайте, опоненти! Чи не є правдою, що невольничі заворушення в таборах, змусили Хрущова проголосити амністію? Чи не є правдою, що рушійною силою спротиву в таборах були українські націоналісти? Чи не є правдою, що націоналізм зберіг пошану й національну свідомість українства в цілому? Навіть американська журналістка Анн Апелбаум пише у своїй праці «Гулаґ», що українці поводитись в каральних таборах так, немов за ними стояла якась організаційна сила. Таємно обирали провідників та карали сексотів. Чи не заслуговують, ще живі члени ОУН УПА, на признання і пошану, а всі жертви, що безіменно спочивають по всіх чужих землях, на пошану й наші молитви? Подумайте!!!

**Слава Україні! Героям Слава!
Хай живе непоборимий
український народ!**

Церква для пережилців в Кінг'їрі.

• СПЕЦІАЛЬНО ДЛЯ «БОРИСТЕНУ»

«СВІТАНОК» - ШЛЯХ СТАНОВЛЕННЯ

Творити добро, відроджувати духовність, дарувати милосердя, відгукуватися на чужу біду, запалювати свічу надії... На цих засадах будується робота Конотопської місцевої благодійної організації «Світанок», яка була заснована у квітні 2002 року і в 2012 році відсвяткувала свій 10-річний ювілей.

Першою програмою «Світанка» стала програма «Моя маленька батьківщина», за якою у 2002-2005 роках вела будівництво нового приміщення Конотопської загальноосвітньої школи I-II ступенів № 7 для учнів 5-11 класів. Урочисте відкриття нової будівлі школи відбулося 1 жовтня 2005 року, а в 2006 р. воно було передане місцевій громаді. Усі навчальні приміщення школи та приміщення загального користування обладнані за кошти благодійної організації й відповідають сучасним вимогам і стандартам. До послуг учнів комп'ютерні та лінгафонні кабінети, інтерактивна дошка та інтерактивна діалогова система «Senta», затишні актова та читальна зали, куточки відпочинку, найбільший в області спортивний зал та спортивний майданчик. Матеріально-технічне забезпечення уроків фізкультури та спортивно-масової роботи, надане «Світанком», дало можливість школі № 7 у 2008 р. посісти 1 місце в Україні у Всеукраїнському конкурсі-огляді на кращу організацію фізкультурно-масової роботи.

Усі ці роки КМБО «Світанок» опікується Конотопською школою № 7, надаючи їй у рамках програми «Моя маленька батьківщина» постійну різнобічну допомогу як фінансову, так організаційну й методичну, адже у школі від благодійної організації працює координатор освітніх програм. За проектом «Шкільний музей» у школі № 7 створений історико-краєзнавчий музей «Моя маленька батьківщина», який став центром громадського виховання. За програмою «Плекаємо таланти» для виявлення та розвитку здібностей обдарованих дітей благодійна організація реалізує у школі проекти «Учень року» та «Ерудит»; за її кошти, починаючи з 2007 р., для розвитку здібностей учнів, задоволення їх потреб працюють різноманітні гуртки та секції: карате-до, тхеквондо, шашково-шаховий, футбольний, хореографічний, «Юні музезнавці», «Юні екскурсоводи», «Писанкарство». «Світанок» фінансує участь команди школи № 7 в обласних змаганнях «Біола» - ігри чемпіонів», на яких вони стали чемпіонами області; у Всеукраїнському фестивалі родинної та дитячої творчості «Нумо, заплетемо шума» (м. Київ), де учасники гуртка «Писанкарство» посіли 2 місце; у Всеукраїнському конкурсі бла-

годійних проектів «Добро починається з тебе», у якому стали фіналістами, проведення майстер-класів з писанкарства та бісероплетіння для учнів школи та дітей з інших навчальних закладів, вшановує учасників та переможців регіонального етапу Всеукраїнського конкурсу «Нащадки козацької слави».

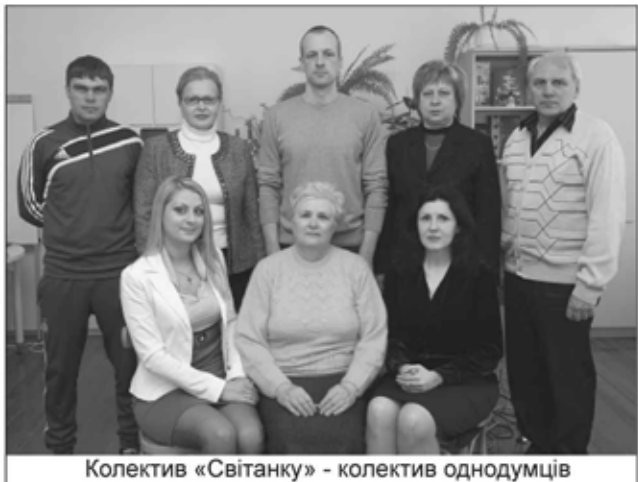
«Світанок» надає підтримку педагогам для участі у міжнародних семінарах у містах Запоріжжя та Київ, конкурсах фахової майстерності. Також здійснюється широка підтримка обдарованих учнів і творчо працюючих учителів, які протягом кожного навчального року ось уже 6 років поспіль нагороджуються цінними подарунками та грошовими преміями, екскурсійними поїздками по Україні. Для юних талантів школи КМБО «Світанок» придбала костюми літературних і казкових героїв, сценічні костюми для хорових колективів.

У 2006 році розпочалося будівництво нового приміщення початкової ланки школи № 7, яке було завершено в листопаді 2011 року.

За програмою «Моя маленька батьківщина» заасфальтовані дороги на вулицях мікрорайону Загребелля Північній, імені Кочемазова та Завгородній.

Дбаючи про збереження історичної пам'яті, відродження духовності суспільства та забезпечення потреб людей, благодійною організацією розроблені та реалізуються різні програми та проекти. Так, відповідно до проекту «Обереги пам'яті», «Світанком» або Спеціально для «Бористену» при його участі були видані книги про наших земляків та про важливі події в історії Конотопщини та нашої держави: повість «Михайло Драгомиров» та збірка «Подвижник» - про краєзнавця Івана Андрійовича Лисого, поема «У морозі голодомору», історична розповідь «Відроджена святиня», збірка науково-популярних статей «От де, люде, наша слава, слава України», науково-популярне видання «Конотопщина: час, події, люди», збірка «Українська перемога - Конотопська битва» та повість «Конотоп», яку презентували учні школи №7. Ці видання передані в бібліотеки навчальних закладів міста і району.

За програмою «Плекаємо таланти» здійснюється різнобічна підтримка обдарованої молоді: надрукована збірка дитячої поезії «Пролісок. Вірші

Колектив «Світанку» - колектив одностудійців

юних поетів Конотопщини», надається фінансова допомога в організації молодіжних спортивних змагань. За цією ж програмою закуплене сучасне телевізійне обладнання та спільно з Конотопською міською радою у жовтні 2007 р. була створена єдина в Україні Конотопська дитяча телерадіоорганізація під назвою «Кон-такт», з якою «Світанок» активно співпрацює: спільно з міським центром дитячої та юнацької творчості був реалізований проект школи-студії «Ми плюс Кон-такт», який надає чудові можливості для найширшого розкриття здібностей обдарованих дітей. За час свого існування телеканал «Кон-такт» і школа-студія брали участь і перемогли у конкурсах різних рівнів: у Міжнародному дитячому, молодіжному фестивалі аудіовізуальних мистецтв «Кришталеві джерела» (2008-2011 роки), обласному відкритому фото-, відеофестивалі «Осіньні барви Буковини» (2008 р.), четвертому Всеукраїнському фестивалі непрофесійного кіно «Кінокімерія» (2008 р.), у сьомому Міжнародному фестивалі-конкурсі дитячо-юнацької журналістики «Прес-весна на Дніпровських схилах» (2009 р.) у обласному фестивалі «Оспівую тебе, мій рідний краю» (2009 р.), у третьому Міжнародному дитячому кінофестивалі «Дитятко» (2011 р.) та інші.

У рамках програми «Збудуймо храм на Землі, у Душі, у Серці» було реставроване приміщення церкви Святого Миколая в селі Підлипне Конотопського району та організована при ній недільна школа, у якій працюють гуртки театральний і писанкарства. Учасники недільної школи брали участь у святкових виставах, організовували благодійні акції. У м. Батурин Чернігівської області при церкві Покрови Божої Матері за підтримки «Світанка» відкрито Дитячий духовний центр, її учні з Різдваним вертепом традиційно приїждять до Конотопа, Чернігова, Києва, щоб привітати його мешканців зі святами, і у

2009 році на Всеукраїнському фестивалі вертелів в Івано-Франківську зайняли друге місце. Разом з парафією церкви Покрови Божої Матері благодійною організацією було проведено вшанування пам'яті жертв Батуринської трагедії 1708 р., жертв голодомору 1932-33 років в Україні.

Створений музей «Українська хата», у якому відтворено інтер'єр, представлені предмети побуту, ужиткові речі, характерні для української родини 19 - початку 20 століть.

Благодійним фондом постійно надається матеріальна та морально-психологічна допомога багатодітним та малозабезпеченим сім'ям, дітям-сиротам, інвалідам.

Співпраця з Міжнародними благодійними організаціями є важливим напрямком діяльності. На запрошення благодійної організації «Світанок» місто Конотоп відвідала голова правління Міжнародного благодійного фонду «Україна 3000» Катерина Ющенко, яка спілкувалася з учнями школи № 7, юними кореспондентами Конотопської дитячої телерадіоорганізації «Кон-такт», парафіянами ново-збудованої церкви Різдва Пресвятої Богородиці. Спільно з Міжнародним благодійним фондом «Українська родина» (місто Київ) Конотопська місце-

ва благодійна організація «Світанок» реалізувала проект «Софія», головним завданням якого є підтримка освітянської галузі, увага до проблем дітей-сиріт, дітей-інвалідів та дітей з малозабезпечених сімей. З цією метою науковцями та педагогами-новаторами міста Києва були проведені семінари, майстер-класи, круглі столи для учителів конотопських шкіл; а для учнів Конотопської загальноосвітньої школи № 7 і Київської гімназії № 59 пройшли засідання дебатного клубу та тренінги; для вихованців Конотопських спеціальної та спеціалізованої шкіл-інтернатів і школи № 7 проведені благодійні акції; для учнів школи № 7 був організований відпочинок у літньому таборі в Одеській області. Також видана книжкова серія «Стозір'я», яка присвячена широковідомим та маловідомим видатним українцям. Її презентація відбулася в Софії Київській та Конотопській загальноосвітній школі № 7. Спільно з Міжнародним благодійним фондом «Відень» розробляються нові проекти в рамках програми «Збудуймо храм на Землі, у Душі, у Серці».

Благодійна організація співпрацює з часописом «Бористен» (м. Дніпропетровськ), спільно з яким були реалізовані проекти «Про голодомор

вустами молодих» та «Конотопській битві 350».

КМБО «Світанок» має тісні зв'язки з українською діаспорою в м. Чикаго, м. Блумінгдейл (штат Іллінойс, США). Спільно з діаспорою за підтримки Конотопського міського управління освіти за програмою «Збудуймо храм на Землі, у Душі, у Серці» у 2009 р. був проведений міський конкурс для учнів загальноосвітніх навчальних закладів «Гірка пам'ять покоління». Його учасники й переможці отримали пам'ятні подарунки, грошові премії. За результатами конкурсу випущена книга «Гірка пам'ять покоління», яка подарована у бібліотеки навчальних закладів, а роботи учасників направлені до м. Чикаго (США) для організації виставки.

Робота Конотопської місцевої благодійної організації «Світанок» іде від людей до людей і для людей, бо «Світанок» - це світ, світло серця й розуму, душі й духу.

Діяльність цієї благодійної організації спрямована у сьогодення й майбутнє, адже «Світанок» протягує руку допомоги всім, хто її потребує.

Олена БОРОДЮК, член КМБО «Світанок»

На фото: Колектив «Світанку» - колектив однодумців.

ПЕРШЕ ДЕСЯТИЛІТТЯ «СВІТАНКУ»

На урочистості з нагоди 10-річчя Конотопської місцевої благодійної організації «Світанок» прийшли люди, небайдужі до питань благочинства, проблем сьогодення Конотопа та його майбутнього, розбудови нашої держави. Заступник голови Сумської обласної державної адміністрації Т.Д. Іщенко, відповідальний секретар комісії з гуманітарних питань при Сумській ОДА Л.І. Прудіус, міський голова В.І. Дзед, голова міської депутатської комісії з питань освіти, культури, духовності В.В. Бібік, архієпископ Сумсько-Охтирський Мефодій, представник української діаспори в м. Чикаго (США) М. Кочерга, голова організації української молоді в США М. Скиба, заступник директора Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України С. Гальченко, доктор історичних наук С. Литвин, начальник міського відділу освіти Т.М. Шерудило, директор Конотопської загальноосвітньої школи №7 С.В. Пустовойт, член Національної спілки журналістів України З.В. Шалівська відмітили великий вклад «Світанку» у розбудову освітньої галузі Конотопа, постійну підтримку соціальної сфери міста, відродження духовності та збереження історичної пам'яті нашого народу,

турботу про мало захищені верстви населення. Меценат Є.Г. Сур, Почесний президент КМБО «Світанок», у привітанні висловив надію на успішну реалізацію у м. Конотопі нових соціальних проектів.

Яскраві виступи юних вокалістів і тріо бандуристок «Лілея» загальноосвітньої школи № 7, ансамблю скрипалів «Ренесанс» Дитячої музичної школи № 1, хореографічних колективів «Сучасник» та «Лілея» Центру дитячо-юнацької творчості, члена Спілки письменників України поете-

си Антоніни Цвіт, студентки Чернігівського музичного училища ім. М. Ревуцького О. Коросташівець, дитячого творчого колективу Міжнародного благодійного фонду «Відень», талановитої місцевої співачки О. Богдан додали присутнім святкового настрою та принесли їм естетичне задоволення. А завдяки ведучій О. Банитюк, голові місцевого осередку «Просвіта», упродовж усього заходу панувала українська національна ідея, як провідна ідея державотворення в Україні.

Влас. інформація КМБО «Світанок»

Ювілярів прийшли привітати дитячий колектив м. Конотопа

ЗОРЕЮ СВІТИТЬ УКРАЇНА

Оксана (Булах) Маковець не новачок у поезії, на її рахунок багато книжок лірики та прози, серед яких хотілося б відокремити такі художні речі, як "Чебрець під вікном", "Гроно калини" та "Вічність у порах року". Вони не залишили байдужими широке коло читачів, мали відгуки як в Україні, так і за кордоном, де нині мешкає наша поетеса (США).

Зокрема доктор філології О. Астаф'єв наголосив на тому, що віршам Оксани Маковець притаманна ліричність у поєднанні з філософічністю, сила любові і щедрість уяви, яскрава емоційна мова, що найбільшою мірою вражає своєю простотою, природністю, невимушеністю вислову, лаконічністю та місткістю.

Окрім того, поезія О. Маковець дуже щира, лагідна, вірші її легко читаються і запам'ятовуються, а тому не випадково багато текстів поетеси стали популярними піснями, їх залюбки співають як за кордоном, так і у нас в Україні. (До речі, авторка видала окрему збірку віршів-пісень із метами та іменами композиторів й виконавців її пісень).

Відома поетка зі США (Флорида) Ганна Черінь тепло відгукнулася про творчість своєї колежанки О. Маковець, назвавши її соловейком України. "Оксана пише, мов співає: вільно і плавно. Замість так званих "точних рим" вона вживає свіжі алітерації й асонанси, чим серед усіх мов світу пишається саме українська мова. Поетеса черпає красу з глибоких джерел української народної природи, фольклору. Її вірші — мовні картини нев'янучої природи, поєднані з почуттям людини".

І це справді так. Оксана Маковець зростала на лоні чарівних Карпат, дихала чистим повітрям, пила цілющу воду, слухала прекрасні народні пісні, чарувалася справді солов'їною, калиною мовою своїх односельців. Мабуть поетеса ніколи й гадки не мала, що колись вона стане співцем отчого краю, доля закине її далеко від батьківщини, рідної землі, дорогих і милих серцю людей. Вона затужить за отчим словом, за Карпатами, де повітря насичене піснями та легендами, де

її стежки-доріжки дитинства, де її потаємні думки і мрії — і заспіває, як пташка, що відірвалася від свого материнського гнізда, полетівши далеко в заморські краї.

Щоправда, пташки, які відлітають за океан у вирій, не мостять там гнізд, не співають пісень, не виводять пташенят, вони просто вичікують слушну годину, щоб повернутися додому і тут заспівати на повен голос, збудувати гніздо і вивести пташенят.

Мабуть, саме так сталося з поетесою Оксаною Маковець. Вона заспівала спочатку для себе, для своїх батьків, для своїх друзів. Звісна річ, не маючи філологічної освіти, Оксана й не думала, що її поезія комусь потрібна, когось зацікавить, схвилює, принесе естетичну насолоду. Несміливо показала свої вірші фахівцям і ті визнали, що її поезія має право на життя.

Таким чином з'явилася перша книжка. Оксана Маковець пишається своєю першою ластівкою, збіркою віршів та прози "Чебрець під вікном", бо ті речі справді писалися не для друку, а для душі. Як вона згодом зізналася у розмові: "Я затужила за рідним краєм, за цілющим повітрям, за мовою, за краєвидами Карпат — і почала писати... Творила невміло, не добираючи слів і рим, як Бог на душу кладе...".

Як бачимо, Бог поклав на душу добре, тепле слово, без вигадки, фальші, без силування, без принуди, так починали всі справжні поети...

Потім була друга книжка, третя, четверта... Поетеса набула майстерності, пізнала ази поетики, азбуки віршування, але перша збірка, це, як перша дитина, як перша любов. У душі, перед очима завше була Україна, її пісні, її мова, її важка і горевна доля, полита кров'ю і потом простого люду. Тому й не дивно, що Оксана Маковець свої улюблені та найкращі вірші з першої книжки завше переносить із збірки до збірки. Це її обереги, її талісмани, її дороговкази на шляху до вершин та визнання.

Нині піде мова про нову збірку Оксани Маковець "Вірші особливого літа", яка щойно побачила світ у видавництві "Пороги" м.

Дніпропетровськ-Сіфорд (США-Україна). Вона має такий символічний епіграф-девіз:

**Радість велика красу відчувати,
Землю любити, життя цінувати...**

Її ще можна поіменувати ліричним щоденником жінки на межі ХХІ століття. Тут зафіксовані будні її життя-буття, труди і дні, думки, переживання, мрії, спогади, присвяти, тривога за долю України, бо як пише в одному з віршів поетеса "Зорею світить Україна":

**Не треба скиглень і зітхань
Й недобрих слів про Україну.
Вона — прекрасна, молода,
Вона — воскресла із руїни!**

Поетеса бачить духовним зором наші Українські реалії, наші чвари та негаразди, непримиренність та не згуртованість у єдину націю.

І тоді з-під її пера народжуються гнівні інвективи, громадянська лірика, яка спонукає нас замислитись: хто ми і що ми, якого роду-імені, куди йдемо і чого прагнемо.

Та Оксана Маковець передусім — лірик, співець свого краю, землі, природи, людей, котрі живуть на цій благодатній землі. Та, як уже ми підкреслювали, поетеса не цурається гострої публіцистики, віршів, словених болю й печалі.

**Україна — це ти,
Україна — це я.
І не партії це,
Навіть не президенти.
Україна — народ,
Богом дана земля.
Їй присуджено звище,
Щоб жити, не вмерти.**

У передньому слові до своєї книжки поетеса зізнається: "Ця збірка вийшла у мене спонтанно, не заплановано. Просто — настало літо, яке я дуже люблю (правда, весну люблю найбільше), кожного дня мені творилися вірші, які я спішила занотувати. (Було це особливе для мене літо в 2011 році). Через кілька днів я зрозуміла, що до мене завітала її величність Муза, і вже само собою стало відомим, яка має бути назва наступної збірки моїх поезій. Це - "Вірші особливого літа".

Справді-бо, вірші написані на хвилі натхнення, одним подихом. Під кожним дата написання, отже, вони творилися майже кожного дня. І хоча б, здавалося, назви їх тривіальні, як от: "Півонія", "Цвіте бузок", "Іриси", "Гротензія", "Гарденія", та вони ніжні,

ліричні, мов живі, то відчувається запах квітів, ніби вони щойно з саду — свіжі, обсіпані ранковою росюю.

Та поетеса, це не бездумний соловейко, що щебече коло свого гніздечка. Тоді б це були вірші особисті, для себе, для сімейного альбому. Але вони зачіпають за серце, хвилюють душу, навівають спогади твоєї любові, твоєї юності, твого життя.

Є тут щемкий розділ, присвячений Україні, її незалежності, її історії, культурі, літературі. Можливо, тут дещо превалює дух публіцистики, про яку ми вже згадували раніше, вітає дух простоти, але не спрощеності, вони зовні видаються кострубаті, та їхня самотність, щирість, любов, безпосередність беруть гору. Ми бачимо поетку-патріотку, українку, людину, яка не на словах, а на ділі

любить рідний край і її людей.

Особливо приваблюють вірші "Україна моя!", "Україна — це ти!", "Україна в віках", тощо.

**Любим її — і ти, і я,
Учим дітей тої любови.
До України, до людей,
До Слова рідного і Мови!**

Зорею світить Україна — провідний мотив творчості молодої поетеси Оксани Маковець, яка пов'язала себе із закордоном, але її співуче серце тут, в Україні, в Карпатах, у Києві, у Львові, в степах, серед лісів Полісся, скрізь, де живе українська свідомо людність, якій не байдужа доля країни-України.

Анатолій КАМІНЧУК,
письменник, м. Київ.

• 3 ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

ОКСАНА МАКОВЕЦЬ - МАКІВ ЦВІТ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Серед безлічі сучасних поетів і прозаїків, творчість яких немає права займати місце не тільки в нашому житті, але й на полицях книжкових магазинів, я зустріла письменницю, яка заслуговує нашої уваги. В редакції журналу «Бористен» мені подарували збірку «Вірші особливого літа», котра побачила світ у видавництві цього щомісячника, автором якої є Оксана МАКОВЕЦЬ. Яскрава особистість, патріот своєї держави, справжній естет, ніжна мати, чудова дружина і надзвичайна поетеса - це все стосується однієї жінки, вірші якої справді варті неодноразового прочитання і осмислення. Коли я вперше відкрила цю книжечку, я сприйняла її двоїсто. З одного боку - це чарівні вірші, які дихають безмежною ніжністю, запашним запахом півоній і бузку, таємничих ірисів і гортензій, жовтих лілей і синього льону; патріотичні вірші, в яких зображена душа автора в її пориваннях до кращого майбутнього України, сумом за батьківщиною, - навіть живучи за кордоном, поетеса не забуває рідної мови, переймається проблемами нашої держави, згадує своє щасливе дитинство, своїх родичів і друзів; ніжні ліричні вірші, присвячені без-

межному, неосяжному і незбагненному почуттю кохання як до першого свого чоловіка, так і до сина від першого шлюбу, так і до другого чоловіка, який зробив її щасливою, так і до своїх близьких людей. З іншого боку - авторці трішки за 50, а мені без двох років 20, і осмислення життя відбувається зовсім з різних боків. Оксана Маковець - зріла жінка із значним життєвим досвідом, своїм світоглядом, жінка, яка бачила в світі набагато більше, ніж я чи будь-хто в моєму віці. У збірці йдеться тільки про літо, яке вона обожає, але письменниця чудово розуміє, що в її житті назріває період осінній, саме тоді люди починають переосмислювати все те, що відбулося за життя, збирати плоди своєї кропіткої праці, радіти успіхам дітей і ніжиться під сильним крилом люблячої людини, пишучи про те, що в неї на душі.

Особисто я, читаючи збірку «Вірші особистого літа», крім надзвичайних ритмів і строфіки, відчула тугу за минулими днями, сум за своєю ріднею, яка залишалась на Україні, вдячність усім людям, які зіграли певну роль в її житті, захоплення красою природи і її творіннями. Після прочитання складається вражен-

ня, що душа письменниці тепер так само зрозуміла і відкрита для мене, як ця змістовна книга з маками на обкладинці. Її хочеться взяти в руки, прочитати раз, а через деякий час перечитати, і так знову і знову, я це відчула на собі, тому і рекомендую вам для прочитання чудово поетесу Оксану Маковець і збірку «Вірші особливого літа».

Хіба може будь-яка посередня людина порівнювати цвіт бузку у київському парку із нареченою у чарівному вбранні, хіба іриси всміхаються до кожної людини, хіба для кожного вірш «Що співає соловейко» стає «знаковим» і пророкує зустріч з майбутнім чоловіком, хіба кожна людина в шумі дощу вчуває мелодії органної музики, хіба кожен поет порівнює квіти з людьми і вважає число тринадцять щасливим?! Ні? Тоді вам варто прочитати ці вірші, і, якщо я все ж таки вас ще не переконала, тоді мені дуже прикро, що ви втратите можливість познайомитись з творами цікавої, колоритної, освіченої і надзвичайно симпатичної пані Оксани Маковець.

Дарина ЯКОВЛЄВА,
студентка ДНУ ім. О. Гончара.

• ПОЕТИЧНА ВІТАЛЬНЯ

Ганна Черінь - поетеса, письменниця і літературний критик на еміграції

Черінь Ганна - псевдонім. Справжнє прізвище (в заміжжі) — **Паньків, Галина**. Народилась 29 квітня 1924 р. на Київщині, після війни жила в Австрії, а з 1949 р. у США — спершу в Чикаго, де працювала бібліотекарем в університеті, а тепер живе на Флориді. Українська поетеса, плідний автор критичних статей, оповідань та дуже цікавих подорожніх нарисів і творів у жанрі дитячої літератури. Член ОУП «Слово» та НСПУ.

Писати вірші почала з дитинства. Після закінчення школи вступила до Київського університету, але Друга світова війна перервала навчання. **Ганна** опинилась у Німеччині в таборах для «переміщених осіб». Під час перебування на примусових роботах у Німеччині друкувала свої твори у часописі «Дозвілля». У 1949 р. тут вийшла перша збірка її поезій «Крещендо». Літературознавець Б.Рубчак

вважає, що **Г.Черінь** як поетеса досягла найбільшого успіху у особистій ліриці, яка вмістилася у першій збірці віршів, «Німецькі сонети».

У 1950 р. **Г.Черінь** переселилась до США. 1953 р. закінчила факультет лінгвістики Чиказького університету. У 1966 р. здобула другий диплом за спеціальністю «бібліотекар». Очолила при бібліотеці Чиказького університету відділ обміну з закордонними бібліотеками, збирала тут велику колекцію україністики, намагалась встановити обмін книжками з українськими бібліотеками.

Ганна Черінь - автор понад 40 книжок. З них головні: збірки поезій «Чорнозем»(1962 р.), «Вагонетки»(1969 р.), віршований роман «Слова»(1980 р.), збірки віршів нового часу незалежної України - «Держава», «Декада» (2001 р.), ін., дорожні репортажі «Їдьмо зі мною»(1965

р.), «Їдьмо зі мною знов!»(1990 р.), «Дев'яте чудо» (2005), «Паралелі» (2009) та ін. Пропоновані читачам «Бористену» вірші з нової збірки поетеси «Меандри», котра побачила світ цього року у видавничому домі «Києво-Могилянська академія».

*Мрію! Бажаю!
Працюю!
Живу!
Ганна Черінь
2012*

РАНОК

Ранок умився погожим дощем.
Лічить годинник тихенько: «Тік-так»...
В серці - годинника радісний щем
Струнко свій власний відлунує такт.

Творчий неспокій ЖИВОЇ людини:
Мрію! Бажаю! Працюю! Живу!
Ранку рожевого творчі хвилини -
З Тобою немов наяву...

13.07.2011 р.

ВІТЧИЗНА

Багато на небі зірок яснооких,
А наша найкраща одна,
Далека, близька, і найвища з високих -
Це наша Вітчизна ясна.

Кульгає, боліє, невправна і квола,
Красиво іде на парад.
Помалу видужує, хоч і спроквола,
Із світом шикуються в ряд.

А часом гуде, як роздрочений вулик,
І хвилями грає, й пливе,
Бо, завдяки своїй славі минулій,
В красі і мистецтві живе..

13.07.2011 р.

КОМПУТИК

Настали новітні комп'ютні часи:
Дістанеш комп'ютер - що хочеш проси.
Один забажав, щоб дістати дитину.
Комп'ютер сказав: «На це треба дружину».
Покладали клавіші - через годину
Комп'ютер знайшов відповідну дружину:
Здорову, розумну, порядну, згідливу,
Ощадну, розважну, і навіть вродливу...

Створити дитину - кінцева мета.
Скомп'ютив комп'ютер - а жінка не та:
Натиснути гудзик не встиг чоловік,
Щоб вірна була щопринаймні на рік.

І хоч розлютився комп'ютерний жрець,
Промовив (в перекладі) «Хай тобі грець!»
Бо я вже засіяв комп'ютне зерно,
Щоб супердитину створило воно.

Вродилась дитина комп'ютерно вчас,
Чудовий хлопчина - мені, не для вас.
Не жінка важлива мені, а дитя:
Бо з ним я продовжую власне життя».

На тихому ставку, в вечірній тишині,
Єдвабність комишів і непорочність лілій
Чарує нас. Та мариться мені
Підступність дивна в цім зразку ідилій.

Так в серці юному, кризь ідеали вищі,
Під спокоєм неруханого плеса
Вночі чорти нуртують на горищі
Й перевертають життєві колеса.
І саме на забутих антресолях,
Серед шкатулок і старих газет
Ховається кохання в рижних ролях,
Гріховний і спокусливий секрет.

Серед навали заіржавлених шкатулок
Зринає часом еротичний вірш,
В якому поет знаходив порятунок,
Щоб не спалитись мріями ще гірш.

А в нім і одчайдушні обіцянки
На шлюб і вічну вірність до кінця...
Але ж юнак зустрів оту коханку
Лиш тільки раз, і мабуть що лица

Її у темряві не розпізнавши,
Не пригадав би, як зустрів ізнов...
Отак буває найпалкіша завше
Зустрінута й розлучена любов.

27.06.2012 р.

ДРУГА ВЕСНА...

Любий, омріяний лицарю мій,
Здавна й незмінно подосі!
Час зупинився для здійснених мрій
В срібному сяйві волосся.

Разом з Тобою, в щоденнім житті,
Раджусь, і часом пораду
І не приймаю. Та ж ми не святі,
Й не строїмось, як для параду...

Живемо в чеканні, в книжковім читанні,
Вітаємо мислі співзвучні...
У Школі Життя вже дипломи останні
Отримали. Все ж ми ще учні...

Таке навчання нам у вічному русі
Дає безупинну напругу,
І ми у всесвітній лихий завірюсі
Весну зберігаємо другу.

27.01.2010 р.

Науковці з Мічигану досліджують зсуви на льосових ґрунтах в Україні

У рамках реалізації проекту, підтриманого Фондом цивільних досліджень і розвитку США (CRDF), НГУ з 25 по 31 травня 2012 р. відвідав доцент Мічиганського технологічного університету, PhD Томас УММЕН. Він розповів про свої дослідження в проєкті з моделювання стійкості схилів з льосових ґрунтів, який він виконує у співпраці з професором НГУ Дмитром РУДАКОВИМ. За словами науковця зі США, головною метою візиту – це робота зі збору та аналізу даних про льосові ґрунти та зсуви в Україні і, зокрема, у Дніпропетровську. Проведено дослідження місцезнаходження цих порід, зібрано дані про їхні властивості, виконано моделювання стійкості схилу, типового для правобережжя міста, при різних сценаріях зволоження ґрунтів.

Одним із важливих завдань свого візиту Томас Уммен також вважає налагодження співробітництва щодо пошуку спільних тем для майбутніх досліджень між Мічиганським технологічним університетом, який він представляє, і Національним гірничим університетом.

«Я побачив, що у нас є багато спільного. Перш за все, Мічиганський технологічний університет був також заснований як гірничо-шахтова школа. Тож, я вважаю, що ми маємо створити «спільну команду», яка спробує дати відповіді на наукові і технічні проблеми, пов'язані з гірництвом, таких як буріння, розробку родовищ корисних копалин тощо», зазначив Томас Уммен.

Відомо, що у світі льосові ґрунти займають понад 10% площі, а в Україні ця частка сягає 65%. «Перевага вивчення льосових ґрунтів в Україні

полягає в тому, що ми маємо досвід зсуву безпосередньо у Дніпропетровську (випадок, що стався у 1997 році на житловому масиві Тополя – ред.). Ми маємо умови, коли зсув уже відбувся, і коли стан цих порід вдалося стабілізувати. Тож Дніпропетровськ має певну унікальність, де можна побачити і дослідити різні стадії зсувів на льосових ґрунтах, зрозуміти їхню поведінку, спрогнозувати стабільність», – наголосив Т. Уммен.

За словами закордонного науковця, однією зі сфер, у якій американські та українські вчені могли б співпрацювати, є розширення дослідницьких можливостей за рахунок останніх прогресивних технічних приладів: «Ми маємо лабораторії з широкими можливостями для досліджень механіки ґрунтів та гірських порід, а також визначення властивостей матеріалів в умовах статичної і динамічної, і можемо надати необхідне обладнання для тестування ґрунтів з урахуванням кліматичного стану, і умов підтоплення.

У ході візиту гість відвідав кафедру геоінформаційних систем та технологій, де познайомився з результатами роботи наших науковців у сфері дистанційного зондування Землі і геоінформаційними системами. Здобутки кафедри приємно вразили науковця: «У нас багато супутників, нам доступний великий обсяг супутникових даних, а ваші напрацювання в цій сфері і певні інноваційні технології аналізу можуть бути дуже цікавими для відповідних фахівців не тільки нашого вузу, але й більш широкому загалу екологічного, промислового та економічного спрямування. На кафедрі мені продемонстрували систему RAPID, за допомогою якої можна аналізувати всі ці дані «в одному віконці». Це унікальна система. На мою думку, вона може

бути затребуваною. Ми домовились про те, що мені надішлють деяку технічну документацію, щоб детальніше її вивчити та зрозуміти, як використовувати її великий потенціал».

Зазначимо, що кафедра геоінформаційних технологій НГУ має програмне забезпечення для аналізу комплексних наборів даних, серед іншого мультиспектральних даних дистанційного зондування, супутникових, просторових даних та різноманітних параметрів даних з поверхні Землі.

Під час майже тижневого перебування Томас Уммен мав зустріч зі студентами, під час якої розповів їм про свій проєкт: «Я відповідав студентам на різні запитання, приміром, щодо різниці між нашими системами освіти. Мені також було приємно спілкуватися з вашими молодими науковцями. Проте, як представник індійського народу, я здивований, що в Гірничому не навчаються студенти з Індії. Якщо б в Індії було більше інформації про НГУ, то наших студентів було б тут набагато більше. Натомість сьогодні вони їдуть отримувати технічні спеціальності в країни Європи та США. У той же час ваша система освіти базується на фундаментальних знаннях. Мені відомо, що ваша країна традиційно сильна в математиці, інших теоретичних науках. Тож вам потрібно отримувати користь від ваших сильних сторін, рекламуючи їх. Крім того, співпрацюючи з потужними установами США у різних дослідницьких проєктах, ви могли б висвітлювати їх, налагоджувати нові зв'язки, подібно тому, як це сталося у нашому випадку (тобто, Індії – ред.). Проєкт CRDF – цікава співпраця. А поки що ми плануємо підготувати декілька спільних публікацій з цієї важливої проблеми».

ІАЦ НГУ.

У КЛАСИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ НЕ БАЙДУЖІ Й ДО ПРОБЛЕМ ЗЕМЛЕРОБСТВА

Дніпропетровський національний університет ім. О.Гончара представив найбільшу кількість студентських робіт на конкурсі «Природне землеробство України – шлях до здоров'я і добробуту нації».

У конкурсі, оголошеному Інститутом стратегічних ініціатив при Президентському фонді Леоніда Кучми «Україна», взяли участь 124 студенти з 40 вищих навчальних закладів України. За період його проведення (з жовтня 2011 року по травень 2012 року) на розгляд фахової комісії було надіслано 115 робіт молодих науковців. Традиційно увага учасників зосереджувалась на питаннях екологізації усіх сфер господарської діяльності як пріоритетного напрямку аграрної політики України. Тематично роботи учасників конкурсу були розподілені на п'ять груп: «Організаційно-економічні та правові проблеми органічного виробництва та шляхи

їх розв'язання», «Організація органічного виробництва в особистих селянських та фермерських господарствах», «Організація органічного виробництва в сільськогосподарських підприємствах (агрофірмах) (на прикладі конкретного підприємства)», «Державне сприяння розвитку органічного виробництва (ціноутворення, кредитна та податкова політика тощо)» та «Організація ринку та маркетингу продукції органічного виробництва (за видами продукції)».

Дніпропетровський національний університет ім. О.Гончара на конкурсі представляли 21 студент з факультету біології, екології та медицини, юридичного факультету, факультету

міжнародної економіки та факультету систем і засобів масової комунікації. У своїх неординарних дослідженнях наші студенти продемонстрували високий рівень наукової думки, зумівши якнайкраще проаналізувати особливості натурального виробництва в Україні.

За результатами конкурсу, перше місце у напрямі «Організація ринку та маркетингу продукції органічного виробництва (за видами продукції)» здобула студентка факультету систем і засобів масової комунікації ДНУ Юлія Федотовських зі своєю роботою «Створення інформаційного поля навколо основних видів органічної продукції в Україні» (науковий керівник – С.А. Іванова). Третью у напрямі «Державне сприяння розвитку органічного виробництва (ціноутворення, кредитна та податкова

політика тощо)» стала студентка юридичного факультету ДНУ Ліна Мігіль із дослідженням «Механізм запровадження екологічної сертифікації як інструмента виробництва та споживання екологічно чистої продукції» (науковий керівник – В.Ю. Малий). Ще одна студентка юридичного факультету ДНУ Надія Кравченко посіла сьоме місце у рейтингу за напрямом «Організаційно-економічні та правові проблеми органічного виробництва та шляхи їх розв'язання», представивши роботу «Проблематика та перспективи розвитку органічного виробництва в Україні» (науковий керівник – В.Ю. Малий). Усі переможці конкурсу та їхні наукові керівники були відзначені дипломами і грошовими преміями від Президентського фонду Леоніда Кучми «Україна».

Інформаційно-аналітичне агентство ДНУ ім.О.Гончара.

БРАЗИЛЬСЬКІ МАГІСТРИ ЗВІТУВАЛИ ПРО СТАЖУВАННЯ В УКРАЇНІ

На фізико-технічному факультеті Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара відбувся робочий семінар, на якому були представлені попередні результати науково-дослідних робіт магістрів з Бразилії.

Десять бразильських студентів Федерального університету м. Бразилія розпочали стажування на фізтесі ДНУ ще в грудні 2011 року. Теми магістерських робіт узгоджувалися з керівниками у Федеральному університеті м. Бразилія з урахуванням фахової підготовки магістрів та наукових інтересів. У ДНУ ж наукове керівництво цими студентами здійснюють фахівці кафедр проектування і конструкцій літальних апаратів, двигунобудування, систем автоматизованого управління, робототехнічних систем, технічної механіки. Бразильці у своїх дипломних проектах досліджують проектування конструкції ракет-носіїв, проблеми створення двигунних систем ракет-носіїв, перспективні матеріали для космічної техніки, системи керування ракет-носіїв та космічних апаратів, проектування та експлуатація станцій зв'язку з космічними апаратами.

За період стажування студенти з Федеральному університету м. Бразилія набули нових знань у галузі космічної техніки, отримали новітні науково-практичні результати у своїх роботах, успішно взяли участь у Міжнародній молодіжній науково-практичній конференції «Людина і космос». Допо-

віді усіх - Alimandro Correa Adriana Elyza, Queiros Vilanova Cristiano, Rezende Prado Dos Santos Fabio, Royer Chaurais Jefferson, Kaled Da Cas Pedro Luis, Gama De Suoza Andre Luiz, Silva De Oliveira Fabio, Figueiro De Oliveira Gabriel, Camargo Gomes Rodrigo, Ferreira Fraga Felipe викликали зацікавленість фахівців та відзначені дипломами.

Студенти продемонстрували основні результати своїх розробок та сформулювали плани подальшої роботи на останній термін перебування в ДНУ. Наукові керівники відзначили глибокий рівень їхньої теоретичної підготовки, наполегливість, а також те, що значний обсяг навчального матеріалу в галузі ракетно-космічної тематики був засвоєний практично з нуля. За словами викладачів, вони із задоволенням запропонували б цим магістрам продовжити роботу в аспірантурі Дніпропетровського національного університету.

Декан ФТФ ДНУ ім.О.Гончара, професор Олександр Миколайович ПЕТРЕНКО

• «ПЕРОМ ПУБЛІЦИСТА»

Володимир ЛУЦЕНКО,
м. Дніпропетровськ

Не будемо безродними Іванами

У світі не існує поганих мов. Кожна з них, кому вона рідна, є «велика і могутня» Домінанта нації. Якось «квидатний лінгвіст» Леонід Брежнев дорікнув Петру Шелесту, тодішньому першому секретареві ЦК КПУ, у надмірній українізації республіки. Мовляв, такої мови не існує, бо це - суржик російської. Далися взнаки не тільки дрімуче невігластво генсека (він навіть слово «русский» писав з одним «с»), але й традиційна імперська зверхність, яке сягає віків. Загляймо туди. Українська мова як основний чинник ідентичності нації, її культури й духовності зазнавала протягом століть гноблення. Імперські завойовники знали, що з втратою мови народ позбавляється національної гідності, перетворюється на глину, з якої можна зліпити зрадника, раба, стає гарматним м'ясом у їхніх загарбницьких цілях. Після підписання Переяславської угоди з Московією верхівка, що жила за рахунок пограбування людських праці, в Україні накладає заборону на українську мову у навчальних закладах, церквах, державних установах. Фактично з мовою нищать пісні, звичаї і культура цілого народу. Для цього видали понад 170 царських указів і постанов ЦК КПРС. 1718 року було спалено бібліотеку Києво-Печерської лаври, де зберігалася історія України. А 1964 року українофоби підпалили приміщення Бібліотеки АН УРСР, інших книгосховищ, де зберігалися архівні матеріали, щоб остаточно знищити свідчення коренів української нації.

Доходило до того, що до українських словників свідомо вносилися кальки з російської мови, а деякі слова взагалі замінювалися іншими. Так, звертання «пане» перетворили на «товариш». Перше стало звучати як «експлуататор», друге - як «друг», хоч предки вкладали в них інший зміст. Пан - ім'я бога природи в Стародавній Греції. Коли культ бога Пана прийшов в Україну, він став богом землеробства. З пошаною батьки давали імена сином з ім'ям бога Пана: ПАНас, СтеПАН, ПАНтелеймон, ПАНкрат. Бог Пан ніби пестив урожаєм людей. Так залишився вираз «мати панькається з дітьми». Коли був град, заморозки, вважали, що Пан лякає голодом. Звідси страх, паніка. З початком християнства ім'я бога Пана стало звертанням. Коли так звертаємося до людини, то ставимо її в ранг бога, обожнюємо. «Товариш» - похідне від російського слова «товар», що від тюркського «дарвар» означає гурт худоби, виставленої на продаж.

Мова нищилася й через виселен-

ня українців за межі України. З 1917 до 1946 року були знищені 26 мільйонів українців, зокрема, письменників, працівників культури, освіти, науки. За наказом № 0078 від 22.06.44 року, підписаним Берією і Жуковим, усі українці мали бути виселені з України «в отдаленные края СССР». Цей план не здійснили завдяки УПА, яку більше десяти років не змогли здолати ані фашисти, ані дивізії НКВД - злякалися загальноукраїнського повстання. Сама мова виганялася з міст, ареал її вживання звукувався, мова залишалася на побутовому рівні, переважно в селі. Але ж мова - це домінанта нації, скарб нашої душі і наш менталітет.

В європейському контексті 1880 року російський і польський філолог Михайло Красуський, котрий ніколи не був помічений у симпатіях до України, видав наукову розвідку «Древность малороссийского языка». Займаючись порівнянням арійських мов, він дійшов висновку, що українська мова є старшою не лише за усі слов'янські, не виключаючи і старослов'янську, але й за санскрит, давньогрецьку, латину та інші арійські. Та поряд з цим, українська мова, бідкається автор, не має впорядкованого словника (чому дивуватися, якщо наприкінці XIX ст. існувала заборона на книгодрукування українською мовою. Славновісний словник Грінченка з'явився лише на початку XX ст.). Проте ця обставина не завадила вітчизняним та іноземним філологам відкрити справжнє джерело давніх мов. Науковці дійшли висновку, що колись арійських племен була не Середня Азія, а так звана Сарматська (або Слов'янська) долина. На цій рівнині, зауважує Красуський, живуть українці та колоністи на півночі, що походять від них: новгородці і взагалі росіяни. Відомо, що новгородський діалект російської найбільше подібний до української мови з усіх колоній Київської Русі. Новгородська республіка (1137-1478 рр.) була заселена значною кількістю вихідців з метрополії - України - більше ніж з Московського князівства. Українська культура, мова, демократична форма правління - Віче, навіть грошова одиниця - гривня, усе це прижилося у Новгороді краще, на відміну від Москви, де панував фінно-угорський і татарський елемент. Пізніше незалежність та самобутність Новгорода була знищена московським царем Іваном III. У результаті його походів та масових убивств мирного населення у XV ст. Новгород був приєднаний до Московської держави. Далі Красуський вказує на певний історичний парадокс. Цивілізація, впливаючи на мовні форми, водночас призводила до того, що семантика слів поступово змінювалася, першооснова втрачалася. І вже французи й італійці не розуміли латини, а німці - готської мови. З давньоіндійської утворився санскрит, який вже не вважався «батьком усіх арійських мов». Що стосується української, то вона, в силу її штучного стримання, залишилася більш-менш первозданною. Чимало її прадавніх слів увійшли до

лексики інших мов. Красуський, зокрема, доводить це на прикладі першої десятки чисел. «Один», стверджує він, походить від українського «од-він» (від нього), розуміючи під цим, що рахувати починають від першого пальця руки. «Два» походить від «твій». Мається на увазі другий палець - вказівний, що слугує для позначення особи, котрій належить якийсь предмет. Українське «три» означає «тере», «тре», бо середній палець тре бокові. «Чотири», «штири» походить від українського «ще тере». «П'ять», «п'ятий» утворено від українського «пів-утятий», вказує на розміри п'ятого пальця і т.д. Корені числових слів увійшли майже до всіх мов. Хоча семантика значень багатьом уже не відома. Отож, робить висновок Красуський, ті слова, що вживаються індоєвропейськими народами, належать українцям або русинам, які заселяли Київську Русь. Згодом цю назву перебрала на себе Росія.

Як відомо, після перемоги у війні проти Швеції та придушення спротиву українського народу на чолі з гетьманом Іваном Мазепою у 1721 році Петро I проголосив себе імператором, а назву своєї держави Московії змінив на «Росія» (візантійська транскрипція назви «Русь»). Таким чином він хотів, аби його новоутворена імперія виглядала в очах Європи спадкоємицею званої Київської Русі, що існувала до XII - XIII ст. Він хотів, аби на Заході вважали, що у східній Європі панували лише московини-росіяни. Знищивши істинного спадкоємця Руси-України, Петро I проголосив українців малоросами та частиною великоросійського народу. Тож русини-українці втратили не лише державу, а й історію. Ось де коріння національної політики Росії. До речі, цікавий такий факт. Катерина II писала Вольтеру: «Ми велика Європейська держава Росія...» Адресат їй відповідав: «... З яких це пір азіатська держава Татарія (Золота Орда) стала європейською Руссю? Ми в Європі знаємо одну Русь - Київську, останнім королем на теренах якої був Данило Галицький.» Насамкінець Красуський згадує літопис «Панонське життя Кирила», в якому повідомляється, що св. Кирил знайшов уже в Корсуні Псалтир та Євангеліє «руськими письменами писану». Отже, українська писемність існувала ще задовго до абетки Кирила та Мефодія. Знаменно і те, що тільки вивчення української мови дало змогу Ж. Шампольону прочитати єгипетське письмо. 1975 року болгарин-поліглот Джон Стойко розшифрував рукопис «Листи до ока Божого» - пам'ятку української мови VII - VI ст. до Різдва Христового. У ньому згадуються Мідія, цар Ор, Русь.

Суржик чи першооснова? Та повернемося до так званого суржика з російської, який так невтомно пропагується дотепер. І тут хотілося б звернутися ще до однієї праці - «Чия мова вторинна і пародійна?» українського науковця Сергія Ковалю. Він до-

Читайте продовження с. 32.

Продовження. Початок с. 31

водить, що мова спадкоємців племені кривичів, що стала основою складовою у тюрко-фінно-угорському конгломераті, нині іменованому «русским народом», не «сестра», як дехто стверджує, а «дочка» русинівської-української мови. І доказів для таких заяв, начебто, чимало. Хоча б те, що більшість прикметників жіночого роду у російській мові створені із самодостатніх українських: «добра», «зла», «велика», «мала», «весела». Додати до цієї низки слів по літері «я» і отримуємо російське слово: «добрая», «злая»... Прикметники середнього роду та у множині створювалися за тією ж схемою. Тільки тут замість «я» доточувалося українське «є»: «давніє», «тонкіє». Чимало слів запозичено, але вони не втратили свій первісний сенс. Сім днів («тиждень» по-нашому) у сусідській мові іменується «не-деля». По суті, калька з нашої «неділі» («не діло» - себто, вихідний день). Але ж це не стосується інших семи днів. Виходить, що в рос. мові слово «неделя» означає всі сім днів бити байдки. Запозичена з нашої мови і назва плодівих кушів - «черная, красная и белая смородина». Насправді смородиною від нашого слова «сморід» (запах) є лише чорна. Червоні ж та білі порічки (росли в дикому стані по річці) смороду не мають. Це стосується і «русских березок». Наші «берізки»

(беруть із них різки) для підмітання чи виховання неслухів, у російській мові перетворилися на «березки». Але «рєзок» у російській мові немає, є «розги», себто, білокорі красуні мали б називатися «берозги». Росіянин на бутерброд намащує «масло сливочное», для салатів вживає «масло растительное», для змащення використовує «масло машинное». У нашій мові для кожного виду масел є своя назва: «масло», «оля», «мастило». Зустрічаються поняття, які звучать по-різному, але українська основа все одно присутня. «Сірки» (із сірки зроблено основний елемент). У російській мові «спички» (замість скалки взятої «з пічки», не «с печки»). «Цеглина», там - «кирпич» (к теплу, - «ірію»; «піч», знову ж таки не «к-ир-печь»). Українське коріння торкається і топоніми. Святослав Войовник у підкореній Хазарії заснував місто Білу Вежу (не Башню). А на територіях давньої землі Новгородської у сучасних губерніях Архангельській, Тверській, Псковській, Новгородській дотепер збереглися ріки з русинськими (українськими) назвами: Волошка, Хмара, Люта, Межа, населені пункти Серета, Селище, Марєво, Змієвка, Плєсо, Прилуки і таке інше. Одне слово, це інформація до суперечок на тему «яка мова в Київській імперії була панівною»? Ясно, що українська мова була тоді, за сучасною термінологією, державною і па-

нувала не лише у Києві та на інших етнічних територіях, а й на підкорених нашими володарями землях. Ще в XIX ст. це вимушений був визнати відомий московський історик Василь Ключевський, котрому, попри його великодержавну зашореність, совість науковця збрехати не дозволила. Інколи не зовсім зрозуміло, підкреслює Сергій Коваль, чому до українського слова доточується ціла низка літер, які ускладнюють вимову. Наприклад: доказ - доказ-а-т-е-ль-с-т-в-о, вимога - вимога-т-е-ль-с-т-в-о, наступ - наступ-л-е-н-и-е. Якщо відкинути подібні допіпки, іронізує автор, то «Війна і мир», «Цусіма», «Мої університети» стануть на чверть чи третину коротшими, а відтак читабельнішими у сьогоднішній круговерті. Безумовно, не все у твердженнях згаданий авторів можна сприймати на віру. Але праві вони в одному: наша мова ніколи не була вторинною. І якщо вона і була якоюсь мірою донором російської мови, це аж ніяк не применшує її нинішнього стану. Вона розвивається за своїми законами, одна з найпрекрасніших мов світу, велика й могутня, як і всі інші. За даними ЮНЕСКО, за влучністю передачі образу, дії, мелодійністю українська мова не даремно посідає третє місце серед мов світу. Дбаймо ж про неї. Бо ми - не безродні Івани.

• ГОРТАЮЧИ КЛАСИКУ

Іван ФРАНКО

ВУГЛЯР

Весною 1875 ішов я піхотою з Долини в гори в Велдіж. Ішов сам, бесідувати не було з ким, - а для якої-такої розривки мугикав собі під носом арії народних пісень.

Не знаю вже, чи злий, чи добрий демон справив мене на новий гостинець. Він, правда, коротший від старого, - іде просто аж ід велдзькому мостові, - та зате відзначається другою, для нього не зовсім підхлібною прикметою, тим, що новий. Не знаю, чи нам коли лучалося їздити новим гостинцем, котрий ще мурують, а до того мурують на жовтій, дощами і водами весняними розмоченій глині. Чи їдучи, чи їдучи, мусили ви проклонати його. Уже то мусить бути віз неабиякий добрий, аби не розтренькався, грюкаючи раз за разом о величезне каміння, - вже то мусять бути коні неабиякі вправні і неабиякі остро ковані, аби не порозбивали собі копита о остре креміння, - вже то мусить бути чоловік неабияк сильний, аби його після такої колоски не сперли кольки під грудьми. А піший піхотинець! О, і йому грозять не менші неприємності. Щонайменше може надіятися, що з чобіт, хоч і яких добрих, принесе шкамаття, а коли менше вправний, то напевно може числитися на виткнення ноги. Як новому гостинцеві, не доставало ще згаданому бокових стежок, сього великого добродітства для пішоходів. А хоч, може, й були тамтого літа, то тепер так розгливилися і пропали в глинисті калюжі, що годі було знайти їх полику, - не то йти ними.

Ще бодай те було добре, що тут я часто здивав людей, що працювали на гостинці, - робітників. Гірка доля тих людей. За нужденну плату 60-80 кр[ейцерів] денно сиди там цілий день на вітрі, сльоті й вогкості, двигай тяжкий залізний молот та товчи каміння. А їх там багато сиділо, їх робота не дозволяла їм заходити в бесіду між собою, - всі сиділи мовчки, навіть пісні, тої každочасної товаришки нашого русина при роботі, не було чути. Ті люди, нужденні з лиця і одежі і понури, видалися мені заклятими злим демоном, запряженими чарами до тої машинальної праці. І дійсно так. Злий демон їх - нужда, а чари - той мізерний кровавий заробок.

Трохи оподалік за ними, за невеличким горбком, побачив я вугляра. Його великий чорний віз, запряжений парою невеличких гірських коней, стояв

серед глибокої глинистої вибоїни і не міг дальше рушитися. Хоч як мучилися коненята, хоч як гейкав на них вугляр, хоч як і він сам підважував своїми крепкими плечима віз, - ніщо не помагало.

Я підійшов до нього.

- Слава Ісусу Христу!

- Навіки богу слава! - відказав він, виліз із-під воза, заталапаній, задиханий, став, випростувався, зняв капелюх із голови і долонею обтер собі краплистий піт із чола.

- Ов, а то що вам таке трафілося? - питаю.

- Та видите, - відказав вугляр, відсапуючи. - Запхала мене лиха година на сей гостинець! Мара би йому в печінку вмурувалася, нехристові поганому!... (Я забув додати, що гостинець той мурував своїм приватним накладом жид, барон Попер.) Вже би-м не мовив, аби з тягарем яким, - а то видите, впожорні, та й годі з проклятої баюри вигарбатися. І конища помучив, і сам утепенився, як бачите, - та й годі. Нужда моя, - мара моя якась сюди несла, в тоту безодню!

- Та що, кажу я, - будете самі мучитися? Віз страмний, ще надсадитесь, абощо. От погодить, я покличу людей, взпремося разом, - легше піде.

І, не чекаючи відповіді, побіг я скоками по камінні і закликав робітників.

Досить-то довго бавило, заки п'ять хлопа здужали витягти великий вуглярський віз із глибокої западні. Вкінці віз стояв на твердїм, люди пішли назад до своєї роботи, а вугляр узяв у руки свій батіг і гейкнув на помучені коні. Віз рушив, обік нього вугляр. Я постановив, бодай для товариства, держатися разом із ними. Поволі, утяжливо йшла їзда, - не хибло часу до розмови.

Я розпочав звичайними питаннями: - А відки ви? А як заробкуєте? Чи багато

Продовження с. 33.

Продовження. Початок с. 32

вам несе ваша робота? Яке газдівство у вас, як, що? – От, як то звичайно.

– Я з Суходола, – каже, – але тут, у Ілемським лісі, ми напалили вугля, та й я вже туди їду.

– То вас більше є до того?

– А штири фірі. Ще як був мій небіжчик Іван, то-сьме їздили в п'ять.

Вугляр, з котрим я бесідував, був чоловік уже підходулого віку, з півшеста десятка літ, коли й не більше. Ростом високий, як часто бувають наші гірняи. Волосся довге, вже шапкувате, спадало з-під чорної повстяної кресані на його плечі. На нім був короткий кожушок без рукавів, так звана бунда, і мідні шкіряні ходаки з чорними вовняними волоками.

– А давно вже, як ваш Іван умер? – запитав я по хвилі, під час котрої старий мовчав і, звісивши голову, ступав понуро дальше.

– От, десь так у петрівку рік буде. Най му там легко душеньці буде! Добрий був хлопець, – душа не дитина. Та й таку му бог смертнюку судив, що страх подумати! Гей, гей, якби-то мені відки інде прокормитися, не поглянув би я навіть ніколи на тото вуглярство. Оно збавило мені мого сина, мого Іванчика, що-м го єдного мав, як єдну душу в бога! Старий зітхнув важко.

Я дав йому виговоритися. Знаю з власного досвіду, як то прикро, коли наші сумні, жалібні спомини переривав хтось цікавими питаннями. Я старався заспокоїти вугляра, звертаючи його увагу на посторонні предмети, а по хвилі запитав:

– А що ж то сталося з вашим Іваном?

– Ой, не приведи боже такого мому ворогові! – відказав. – От, коли ласка ваша, послушайте! Пізнаєте, який-то наш заробок гіркий та кривавий, – та й яке горе мене в нім постигло! Мушу вам сказати, що ціла наша родина в Суходолі – самі вуглярі. Ми, бувало, в п'ять фір їздимо. Я на єдній, мій син на другій, на третій мій молодший брат Митро, а на четвертій і п'ятій знов його два сини, Якимко і Штефан. Дома лишалися лиш жінки. У мене, крім Івана, була ще й дочка, Маруня, а у брата не було більше дітей.

– А відки ж ви брали дров на стільки вугля? – перебив я.

– Купували. От, де в лісі яке охаб'я, повалене дерево, дещо – у наших лісах того страх багато. Закупуємо того дуже тано, – ще пан рад, що позбудеся завади, бо то би й так дармо лежало та гнило. А ми припадемо, поріжемо на дрібні колодки, позносимо на поляну та й кладемо в купу.

Ну, але най вам далі повідаю.

Було то якось по зелених святах. Ми вже до того часу понавишукували по лісах цілі купи вивертів. Весна була мокра, – вітри подули, – таке нам понаобальовало, що мати божа! Аж жаль чоловікові дивитися! Якось вечером у неділю приходить до мене брат Митро.

– А що, – каже, – Максиме? Може би, нам час уже вибиратися з дому? І так есьмо засиділися, – а все те про твого Івана та й про тото сватане.

А мій Іванко саме тої весни посватав був Оленюкову Фенну, – гарну дівчину,

хоть і не багатих родичів. Боже мій милий, – як вони любилися! Дивлячися на них, я й собі ж радів, – у мене в серці й собі розцвітали молоді літа, молоде кохане.

– Ба, що, – кажу, – правда твоя, Митрику. Робота сама кличе на нас. От, сина вже конятам не стає, що-сьме тогид купили, – укосити нема де, бо у нас поля й толоки нема. Уже й нам зачинає хлібець відходити, – курта рада, братчику, збираймося!

– Та я уже готов. А ви ж? Будете на завтра з ладом?

– О, а що в нас ладити? Вози помазати, пили наострити, – та й ще там, відай, треба буде драбини новим луб'єм пообтягати. Ну, два нас, – то що ж то длі нас такий лад значить?

Я покликав Івана, – скоро вечір, свята неділенька відійшла, – ми взялися до роботи. На другий день зрана мали ми виїздити. Ще вночі прибігла Фенна в хату.

– А що, Іване, чула-м, що вже їдете в лісі?

– Ая.

Вона стала якось, ні в дві ні три, зачала м'яти в руці запаску, а далі, дивлюся, а їй сльози з очей кап, кап, кап.

– А тобі що, Феннице? – питаю.

– Та нічо! – відказала і зарум'янілася.

– Ов, дай спокій, не плач, сирото!

Тадже ми ще чень за море не їдемо. О покрові вернемо, не бійся, грошей навеземо, весіле буде.

Вона ще дужче зарум'янілася. Іван до неї, втішає, розговорює, далі й поцілував, – ну, знаєте, як то молоді люди вже там знають до себе. Вона скоро і всміхнулася, – а я кажу знов:

– Не плач, Феннице! О, якби ти кожного разу зачала плакати, кілька Іван буде від'їздити, то де би й тих сліз у тебе набралось?

– Та ні, – відказала вона, всміхаючися крізь сльози, – мені якось так нині... лиш нині... сама не знаю чого.

– Ну, ну, ніщо не шкодить, – глаю я, – а тепер їди, небого, додому, нас ще робота чекає.

Вона сказала нам «добраніч» і пішла.

Заладили ми, що було треба, та й полягали й собі ж троха припочити. Встаю я рано, та якийсь такий, чи слабкий, чи недобрый, ну, як сам не свій.

– Ов, – кажу до жінки, – знаєш, стара, якесь мені погане на соннабилілося!

– А що таке? – питає вона.

– От так ми до рання на гадці вертілося!. Коли ж бо чи замануло мя, чи що, – на вікна-м ся подивив [Народне вірування, що коли, прокинувшись зі сну, поглянеш на вікна, то забудеш усе, що тобі снилося.].

– Ну, – каже стара – най усе зле щезає!

Повставали ми, помилися, богу подякували, жінка в печі затопила, варить сніданок, аж тут і Митро на обору.

– А що, Максиме, готов ти?

– Зараз, – кажу, – Ану ж ко, вступи до хати, хлопців своїх поклич, поснідаємо разом, що бог дав.

– Та ми вже по сніданку, – відказує Митро.

– Нічого не шкодить! – відказав я. – Таже ми всі свої, нема що церемонитися. Гей, Маруню, побіжи-но, поклич стрикових хлопців сюди!

Хлопці поприходили, ми засіли до сніданку.

Сонце вже високо стояло на небі, як ми виїхали. Погода була прекрасна. Іван після прощання з Фенною йшов якийсь засумований. Митро гуторив зо мною про те, де б насамперед рубати дрова, а Якимко і Штефан, їдучи побіч своїх возів, узялися розжалоблювати Івана співанками. Якимко витяг навіть із-за ременя сопліку, заграв, та такої сумної та сердечної, що Іван, бойє, аж голову звів, їдучи позад нього. А Штефан за той час усе приспівував:

Ой віз трави, ой віз трави, а два вози сина;

Ой то ж то ми дівчинонька в серденьку засіла!

Ой дівчино-дівчинонько, така-с ми миленька,

Як уліті на нивоньці вода студененька.

Як уліті при роботі води ся напоти, Так з тобою постояти та й поговорити.

От так собі, – знаєте, молоді люди! Що їм до чого!

Аби що, їм усе співанка на голову набреде, така вдача у них. У нас, старих, не то. Де нам?

Ви, певно, й самі здорові знаєте, що в кождім стані, аби робота яка прикра, то також є й свої приємності. Ну, де ж без того? Чоловік, звичайне, не німина. Таке, видите, і у нас, вуглярів. Виглядимо поляну, де би класти субітку, вози полишаєм у селі, а самі в ліс. Ну, беремося по два до віверту. Позакурюємо люльки, та пили в руки. Ліс докола тебе шумить, сонічко на небі десь-не-десь пронизуєся крізь галузя, пташенята цвірінькочуть, що аж серце радуєся, а ти собі спокійно люльку пак та пак, та й потягаєш пилою. Ну, поріжемо вже ціле дерево, стягаємо колоде на полянку.

Боже, кілька чоловік намордуєся! Не раз аж очі з голови вілазять... І, бачиться, невеличка колода, а як прийде стрімко горі горою, то аж дух у тобі запре. Зате ж коли вже наносимо купу теньгу, беремося укладати. Усподу трошка відломків на огнище, а відтак колоде, колоде – геть догори. Наверха накладемо четиня, аби вітер не провівав та аби полонінь не вибух, а ще по тім прикриваємо землею або чим іншим мокрим, аби, адіть, ліпше утлілося вугля вверху. Ну, готова одна купа, підкладемо огонь; один лишаєся пильнувати ладу, а решта дальше. І поки перша утліє, ми підпалимо три-чотири. Тото вам відіти тогди, як то делікатно віглядат, як тут по лісі вінцем докола верх дим клубами зводиться! А вночі, то не раз гадаємо, що такий великий червоний перстенень оперезав гору. Ну, а вже як міркуємо, що вгоріло добре, то зачинаємо гасити. Не раз із одної купи десять, дванадцять фір вугля. Міркуйте, що то за купи! Е, що вам хата! Ніщо!

Таке було й тогди. Наклали ми штири купи, попідпалювали та й пильнуємо. Моя купа була найпізніше запалена, коло другої був Митро, коло третьої Іван, а коло четвертої Митрів Штефан. Якимко був у селі при конях. Було то якось з полудня. Я пообтикав добре купу четинем, позабивав шпари, закурив

Продовження. Початок с. 32-33.

люльку та й лежу собі під яличкою, вібачте, на череві, от так ем ся спер на лікті, нічого.

Ще собі гадаю: «Вже би Митрову й Іванову купу завтра гасити, через ніч вуглє акурат дійде». Аж тут нараз чую крик коло Іванової купи. Зриваюся на ноги, біжу, що там таке? Не дуже то й близько було. Прибігаю ід Митровій купі: Митра нема! Ба, прислухаюся, чую Митрів голос коло Іванової купи, все кричить: «Борзо, борзо розмітуй!» «Господи, – гадаю собі, – що там таке сталося?», Лечу я, скачу через пеньки та віверти, продираюся крізь хаші та ломи, а серце лише стук, стук, стук. Прибігаю. Мати Христова! Митро і Штефан зиваються коло Іванової купи. Тут огонь жбухає, як із пекла – знаєте, вуглє перетліло. Дими сарахотять, а вони з деревляними копаницями в руках моцуються та розмітують колоде.

– Що тут, що тут таке? – кричу до них. Але, відай, і не почули мого голосу, так тріскотіла четина та гудів огонь. Я виджу, що нема чоґо допитуватися, хапаю й собі ж довженну копаницю та розмітую колоде. Заздрів мене Митро крізь дим, полемінь та іскри.

– Борше, – крикнув, – борше, брате!

– Та що таке? – питаю. – Де Іван?

Митро не відказав нічого. Лише Штефанко, обсмалений і ледве тлінний серед задухи, прокривав:

– Улав у огонь. Полемінь прохопився був зверху, а він ліз горі купою затикати. А втім, вуглє просунулося, та й...

– Боже милосердний! – крикнув я, а самого мовби ледом обдало. Десь, не знаю вже відки, я набрав раптом сили. Що загачу копаницю, то колоде летить, мов трісочки з-під сокири, що загачу, то летить, розскакуєся. Вже я попик собі руки, ноги, лице, не питаю нічого, лиш усе, мов безумний, приговорюю:

– Іванчику мій, дитиночко! Іванчику, де ти?

Аж ось серед червоної грані щось зачорнілося. Два нас захопили того копаницями і вітагли. То був мій Іванчик.

Мати Христова, не приводь вас ніколи ні видіти, ні чути про таке нещасте, яке звалилося на мою бідну стару голову! Лежав мій Іванчик на землі передо мною, чорний увесь, як головня. Тіло в огні збіглося, шкіра перегоріла, потріскала... Не пізнати, де були очі, де уста, де лице, нічого!.. Мати небесна, я на своїм віку не видів ніколи нічого страшнішого, як був мій синочок сердешний. А я над ним стояв ні живий ні мертвий, лиш руки ломлю та приговорюю: «Іванчику, серденько, обізвися, хоть словечко промов!»

Але мій Іванчик давно вже богу душу віддав. Дай му там, господи, душеньці спокій! Пішов він страшною дорогою з того світа, лишив мені тяжкий жаль, лишив старого без помічника, самого, як билинку серед поля! Ей, синочку мій, синочку, тото ж тобі, відай, така доленька судилася! Та й чи не волило ж мене, старого, таке прислів'є спіткати? От була би стара з дїтьми поплакала, та й годі! Були би бодай не бідували. А так що? Літа вже чоловіка змагають! Мені вже далі за піч лежати та старі кості парити,

не волочитися по зарібках! Ох, боже єдиний, боже!.. Постояв я над своїм Іванчиком, та ніколи було стояти. Утер сльози, завив свого синочка у верету та й поніс у село, мов дитину. Другого дня поховали. Ей, паничку, паничку, ви ще не знаєте, що значить, як вітця серце болить за своєю дитиною. А тут голод, робота чекає, аби чоловік не загиб! Ніколи було довго сумувати та бідкати, ніколи звертати до старої матері та потішати її у превеликім жалю. Третього дня ми набрали вуглє у вози та й поїхали. Чужі люди переказали матері, що: «Ось-ді ти, ненько, у тугу не вбивайся, а свого сина вже не надійся! Не приїде твій син тебе на старості літ приголубити, не висипле запрацьовані гроші на стіл та не скаже: «Нате, мамо!» Поїхав твій син у далеку дорогу, в чужу сторону, де ніхто не потребує заробляти. Там тебе, мамо, твій синочок очідає». А бідній Фенниці переказали, що: «Ось-ді ти, дівонько, не надійся свого нареченого! Перемовила його до себе друга, розлучниця, сира могила!».

Дуже плакала за Іванчиком мама й сестра рідненька, а ще дужче бідна Фенниця. Приходили всі три у Ілем'є, наймали панакхиду по його душі, молилися на свіжій могилі. От тільки й казки про мого бідного Іванчика. Мати ще й донині плаче, а мене й до гробової дошки не перестане серце боліти. А

Фенна також довго по нім плакала-сумувала, аж ось сих м'ясиць другий сватач найшовся, пішла замуж. Дай їй боже прожиток щасливий за її щирість!

На другий рік, десь знов о таким часу, здибав я старого вугляра. Розгугторився з ним про його життя.

– От, видите, нужна та й нужна! Нігде ні про що й не чути більше. Наш заробок десь у день менше. І ліси вірубують, і того камінного вуглє все більше. От, прийдеся далі з голоду загинати. Та от то бодай богу дякувати, що-м доньку віддав сих м'ясиць. А Митро вже не іздить за вуглєм, пішов із Штефаном на заробіток у Людвіківку, до тартаку.

Ще добре, що зо мнов пустив Якимка. «Бери, – каже, – брате, мого сина, коли твого господь милосердний зібрав зо світу». От така, видите, моя журиця темна. Коли б не Якимко, що вже мені все до помочі, то би прийшлося самому із старою пропадати з голоду. Сам уже, бачите, не проміжний, де то, де, літа плінуть та й силу забирають! А вже ніколи мені до інших зарібків братися. І не можу, і охоти нема. Жив вуглярем, та таки, бачиться, й до гробу ляжу вуглярем. Коби лише був мій Іванчик золотий дихав! Не так би мені було здихалося. Гей, гей, лишив мене сирота, мов без правої руки. З ним усього не стало: ні сили, ні достатку, ні потихи, ні зарібку, – нічого.

ПРИМІТКИ:

Вперше надруковано в журн. «Будучність», 1909, № 1, с. 1 – 3; № 2, с. 17 – 19.

Публікація цього твору має таку історію. У відкритому листі до редактора журналу «Будучність» М. Венгжина І. Франко висловив незадоволення тим, що твір опубліковано без його згоди:

«Сьогодні, дня п'ятого січня, одержав я 1 число видаваної Вами часописі «Будучність» і знайшов у ній відразу немилі для мене несподіванки, а власне початок мого ще в 1875 році написаного, недрукованого і мною давно забутого оповідання «Вугляр»... Протестую наперед против того, щоб Ви у слідуючій числі називали моє ім'я в числі співробітників «Будучності». Не хочу вживати відповідного слова для скваліфікування Вашого поступка з моїм оповіданням, але позволю собі звернути Вашу увагу на те, що такий поступок був би наполовину можливий тільки по моїй смерті, а я оце, як Вам відомо, досі, дякувати богу, не вмер» («Будучність», 1909, № 3, с. 48). (84) К 3

У відповідь на лист І. Франка М. Венгжин дав таке пояснення:

«Дуже мені прикро, що я зробив (цілком несвідомо) немилу несподіванку д. Ів. Франкові, однак вповні до вини не почувуюся. Оповідання «Вугляр» дістав я приватною дорогою ще рік сьому... Я, однак, не містив його сейчас, бо хотів би наперед повідомити д. Івана Франка, що маю намір друкувати його оповідання. Задля хороби шан[овного] автора, уважав я за відповідне удатися з сьєю справою до його сина, студента] філосо[фії] тов[ариша] Тараса Франка, а сей відтак звернув лиш мою увагу, щоби в оповіданні змінив я правопис на фонетичну і друкував його в «Будучності». («Будучність», 1909, № 3, с. 48).

Згодом, виправивши мову оповідання, І. Франко опублікував його у збірці «Батьківщина і інші оповідання» (К., 1911, с. 47 – 57).

У примітці до твору письменник дав таке пояснення:

«Оце оповідання, написане в першій половині 1876 р., перед «Лесишиною челяддю» та «Двома приятелями», було першим із тих, які я пізніше зібрав у цикл «В поті чола» і які мали дати художній образ життя галицько-руського народу в різних його верствах та професіях. Не пам'ятаю, де й коли подівся у мене рукопис оцього першого оповідання, і не знаю також, відки й яким способом дістав його д. Микола Венгжин, який у початку 1909 року без моєї відомості опублікував його, змінивши правопис, у перших січневих двох числах свого літературно-наукового двотижневика «Будучність». Відси передруковую його тепер, справивши мову в оцій новій збірці моїх оповідань» [«Батьківщина і інші оповідання», с. 47].

Подається за збіркою «Батьківщина і інші оповідання».

«Будучність» – український літературно-науковий двотижневий ілюстрований журнал. Видавався у Львові в 1909 – 1910 рр. за редакцією М. Венгжина.

Весною 1875 ішов я піхотою з Долини в гори в Велдіж... – Про свою юнацьку мандрівку І. Франко писав у листі до М. Драгоманова 26 квітня 1890 р., уривок якого вміщений у збірці «В поті чола»:

«Скінчивши сьому класу, я перший раз пустився під час вакацій в дальшу вандрівку, перший раз не поїхав додому пасти худобу та помагати при збірці сіна і збіжжя. Я поїхав залізницею до Стрия, а відси рушив скільським трактом до Синевідська та на Побук, Бубнище, Тисів, Церковну, Мізунь, Велдіж, зайшов до Долина. Ся маленька вандрівка дала мені пізнати трохи більше світу і людей, ніж я знав досі» [«В поті чола», 1890, с. VIII].

Ален Ремі: «Ми прагнемо, щоб більше українських студентів побували у Франції»

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара відвідала делегація Посольства Французької Республіки на чолі з Надзвичайним і Повноважним Послом паном Аленом Ремі.

Під час візиту Посол зустрівся з ректором ДНУ Миколою Поляковим для обговорення перспективних напрямків співпраці між ДНУ та науковими і освітянськими установами Франції. У зустрічі взяли участь координатор мережі «Альянс Франсез» Елізабет дю Брей де Понбріан, директор Дніпропетровського «Альянс Франсез» Неж Прюво, перший проректор ДНУ Олександр Кочубей, проректори Валентин Іваненко, Сергій Чернецький, Михайло Дяченко та вчені університету, що брали участь у реалізації українсько-французьких проектів.

Микола Вікторович Поляков, зокрема, зазначив: «За сприяння Посольства Франції ДНУ плідно співпрацює з французькими науковими і освітянськими установами з 1999 року, коли вперше наші студенти за «Програмою Французького уряду для молодих вчених» поїхали на тримісячне стажування. Сьогодні в активі університету реалізовані двосторонні угоди з Університетом Париж-8, університетом Екс Марсель, Університетом Жан Мулен Ліон 3, Вищою комерційною школою Марселю, університетом Мен, Інститутом новітніх технологій в механіці м. Клермон-

Ферран, Відділенням клітинної нейрокібернетики Національного центру наукових досліджень Франції, Національним інститутом охорони здоров'я та медичних досліджень м. Марсель. Тільки протягом 2010 – 2012 років ДНУ відвідали 11 урядових і освітянських делегацій з Французької Республіки, що підкреслює зацікавленість європейських партнерів у співпраці і свідчить про високий рівень наукового і освітянського потенціалу нашого університету», - наголосив ректор ДНУ.

У відповідь пан Ален Ремі зазначив, що пріоритетними напрямками співпраці Посольства з ВНЗ України на сучасному етапі він бачить такі: «По-перше, хотілося б розвивати напрямки, пов'язані з вивченням французької мови. Зокрема, сьогодні на

Дніпропетровщині працює кілька потужних спільних підприємств, і ми б хотіли, щоб українські працівники на них підвищували рівень володіння французькою. По-друге, загальноєвропейською тенденцією є розширення студентських обмінів, і, на наш погляд, у Франції могли б побувати більше студентів з ДНУ. Робота Посольства буде спрямована на спрощення процедури оформлення візових документів для них. Також ми зосередимо нашу діяльність на пошуку і отриманні стипендій на навчання в університетах Франції для українських студентів. І по-третє, ми зацікавлені в інтенсифікації наукових обмінів, адже це збагачуватиме обидві наші країни», - зазначив пан Посол.

Під час обговорення двосторонньої співпраці з науковцями ДНУ, що брали участь у реалізації українсько-французьких проектів, йшлося здебільшого про співпрацю за програмами Подвійного керівництва. Вже сьогодні магістри і аспіранти ДНУ отримують крім українських дипломів дипломи французьких університетів-партнерів. Такі програми реалізуються спільно з Університетом Клермон-Фера та Університетом Мен на факультеті прикладної математики, механіко-математичному факультеті, факультеті фізики, електроніки та комп'ютерних систем та на факультеті української й іноземної філології та мистецтвознавства.

Інформаційно-аналітичне агентство ДНУ ім. О.Гончара.

○ У Івана Сміхована

Дощ холодний накрапає
 Десь о п'ятій ранку.
 Іван Грицька в вікно гукає:
 - Ходім на рибалку!
 Я сьогодні не бажаю,
 Той сонно озвався,
 - Що, дружина не пускає,
 Чи дощу злякався?
 Не боявся я ніколи
 Ні дощу, ні грому.
 Просто жінка дозволила
 Пляшку випить вдома

Запитали онучата
 Дідуся Панаса,
 Щоб купив він, якби виграв
 Сорочку тисяч «баксів»
 Чи крутого «Мерседеса»
 Чи шикарну дачу,
 Чи путівку кругосвітню
 Щоб світу побачить?
 Дід їх гладить по голівках
 Й тихенько сміється;
 - Що купити я хотів би,
 Те не продається.

- Ти чого такий раденький
 Ходиш по перону?
 - Посадив у поїзд тещу
 Відправив додому.
 - А чому ж у сажі губи
 І краєчок носа?
 - Поцілував на radoщах
 Трубу паровоза...

Тещині символи

Поїхали до столиці
 Одарка й Микита,
 Походити по крамницях,
 Може щось купити.
 Ось проходять пою аптеку.
 дивиться Одарка -
 На все вікно зображені
 Гадюка і чарка.
 - І щоб воно могло значить?
 - Микиту питає.
 - То так мене моя теща
 Вдома зустрічає.

Дегустація

Попросила Катерина
 Кума свого Гната,
 Щоб навчив її із цукру
 Самогонку гнати.
 - Сиплеш цукор в теплу
 воду,
 Додай туди дріжджі,
 Десь півпачки на бідона,
 Та дивись, щоб свіжі.
 І чекаєш, доки буде
 Усе те бродити,
 Далі береш апарата
 І можеш гонити.
 - Так, а як же його взнати,
 Коли треба гнати?
 - Необхідно час від часу
 Брагу куштувати.
 Я й сам, бува, докуштуюсь
 Поки угадаю,
 Що кухликком у бідоні
 За дно зачіпаю.

СМІХОВИНКИ

Хома більше любив
 спати, ніж учитися. Якось
 учителька каже йому:

- Завтра зранку, якщо
 буде погода, підемо на до-
 слідні ділянки просо поло-
 ти, а якщо буде дощ, буде-
 мо вчитися.

- Добре, - казав Хома і
 пішов додому спати.

Прокинувся аж на дру-
 гий день після обіду. Зу-
 стріла його вчителька і пи-
 тає, що він робив.

- Бачте, погода була ні
 сонячна, ні похмура, от я і
 вирішив, що краще поспа-
 ти, - відповів Хома.

На порозі школи стоїть
 хлопчина і плаче. Набли-
 зившись до нього, диретор
 питає:

- Ти чого плачеш?
 - Через той проклятий
 ревматизм.

Бідолашна дитина! Та-
 кий малекий і вже хворієш
 на ревматизм.

- Не хворю, а в диктанті
 написав його без «В».

Вчителька:

- Перед вами чотири
 мухи. Якщо вбити одну,
 скільки мух. Якщо вбити
 одну, скільки мух зали-
 шиться?

Учень:

- Одна, вбита.

Третьокласник Василь-
 ко дуже любив поспати.
 Одного разу він запізнив-
 ся в школу на 30 хвилин.
 Учитель насварив його та
 й каже:

- Може, шановний, за
 тобою коней накажеш по-
 силати?

Другого дня Василько
 не прийшов зовсім. Учи-
 тель зустрів хлопця на ков-
 занці.

Ти чому в школі не був?
 А Василько сміється:
 - Я ж коней чекав.

- Васильку, у вас є коро-
 ва? - питає вчитель.

- Є.

- Розкажи, як вона ви-
 глядає.

- А наша корова тепер
 не виглядає.

- А наша корова тепер
 не виглядає, тато на зиму
 всі дірки позабивав дошка-
 ми.

- Петрусь, чому у тебе
 стільки помилок у диктан-
 ті?

Петрусь серйозно від-
 повідає:

- На помилках вчаться.

Учитель:

- Хто скаже, звідки бе-
 реться буря?

- Я знаю, - вихопився
 Іванко.

- То скажи.

- З кісток.

- Як то?

- А так, коли має бути
 буря, то наші бабуня за
 п'ять днів чують її в своїх
 кістках.

- Петрусь, назви три
 очі, без яких людина не
 може жити.

- Сніданок, обід і вече-
 ря.